

REVIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

FEBRUAR
1978
LETNIK 25

RODNA GRUDA

2

SLOVENIJA

ŠKOFJA LOKA

prevozi potnikov, prevozi tovora po Jugoslaviji in Evropi, izdelki kmetijske mehanizacije, servisi težkih vozil, servisi osebnih vozil, lastni hoteli v Bohinju, na Pokljuki, v Kranju, Škofji Loki, Izoli in Strunjanu, žičnice na Voglu, Krvavcu, Starem vrhu in Pokljuki, turistične poslovalnice v Ljubljani, Škofji Loki, Kranju, Radovljici in na Bledu, organizacija izletov po vaših željah, prodaja vseh vrst letalskih vozovnic, obnova avtoplaščev VU BANDAG, mednarodna špedicija »EURO-ŠPED« Ljubljana.

EMO

TELEGRAM: EMO CELJE

TELEFON: 23-921

CELJE

TELEX: 0335-12

P. p. 79

Izdelujemo in dobavljamo: frite z dodatki za izdelavo emajlov, emajlirano, pocinkano, ALU in teflonizirano posodo, kopalne kadi, pomivalne omarice, sobne peči na trda goriva in plin, električne radiatorje, infra peči, kotle za centralno in etažno ogrevanje, trika in emoterm radiatorje, odpreske za kolesa, motorna vozila in rudarstvo, vse vrste orodij za serijsko proizvodnjo, opravljamo usluge emajliranja, pocinkanja in predelave pločevine.

ISTRA BENZ

KOPER

VOJKOVO NABREŽJE 10

Predmet poslovanja: prodaja naftnih derivatov na debelo in drobno, maziva in masti domače in tuje proizvodnje, prodaja avtomobilskih in nadomestnih delov, pranje in negovanje motornih vozil, plin za industrijsko in domačo uporabo.

Vsem rojakom v tujini želimo mnogo uspehov v življenju, ob obisku v domovini pa prijetno počutje.

SLOVENSKE
ŽELEZARNE
ŽELEZARNA
RAVNE n. sol. o.
RAVNE
NA KOROŠKEM

Izdelujemo: lita, kovana in valjana jekla. S kvalitetno in solidno proizvodnjo garantiramo dobro poslovno sodelovanje in se priporočamo.

Številka 2
Februar 1978
Letnik 25

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja
Slovenska izseljenska matica
Ljubljana
Telefon
061 / 20-657
Naslov
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
p. p. 196
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva
061 / 23-102
Telefon uprave
061 / 21-234

Glavni urednik
Drago Seliger

Odgovorni urednik
Jože Prešeren

Urednik
Janez Kajzer

Uredniški odbor
Janez Kajzer, Jože Olaj,
Ernest Petrin, Jože Prešeren,
Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk

Uredniški svet
Anton Ingolič (predsednik),
Matjaž Jančar, France Poznič,
Franci Stare, Andrej Škerlavaj,
Martin Zakonjšek

Oblikovalec
Peter Žebre

Prevajalci
Alberto Gregorič (španščina),
Viktor Jesenik (francoščina),
Milena Milojevič-Sheppard
(angleščina)

Revija izhaja vsak mesec,
7. in 8. številka izideta skupno.

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka
po pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. 7. 1973

Vaša pisma	2
Urednik vam	3
Dogodki	4
YU in svet: Manjšine kot mostovi	5
Po Sloveniji	6
Osebnosti	7
Tudi v Pomurju je čas stekel hitreje	8
Življenje na vasi: Žganjekuha	13
Pogovor s povratnikom: Tuje izkušnje	14
Sarajevska velika žehta	16
Slavne slike: Anton Karinger	17
Reportaža na vašo željo: Kuzma na tromeji	18
Najlepši Gaj	20
Priloga: Med rojaki po Evropi — English Section	21
Najdaljša turneja (oktet Gallus)	29
Mojstri s kamero: Miško Kranjec	30
Naši po svetu: Avstralija, Kanada, Urugvaj,	
ZDA	34
Mladim po srcu	34
Krožek mladih dopisnikov	38
Umetniška beseda — Branko Šömen: Na gugalnici jeseni	39
Vaše zgodbe — Marija Hočevar: Potovanje v neznano	41
Marija Hriberšek: Vrnitev	42
Materinščina: Pismo — Nove knjige	43
Zaupni pomenki: Dve vrsti prilagajanja	44
Slovenski lonec	44
Filatelija — Domače viže — Vaš koticék	45

NA NASLOVNI STRANI:

Poslednji mlin na Muri. Foto: Miško Kranjec

LETNA NAROČNINA

Jugoslavija 100,00 din, Avstralija 6,00 au.\$, Avstrija 115,00 Sch, Anglija 3,50 Lstg, Belgija 220,00 Bfr, Danska 35,00 Dkr, Finska 23,00 FM, Francija 25,00 FF, Holandija 16,00 Hfl, Italija 5.000,00 Lit, Južno-ameriške države 6,00 US \$, Kanada 6,00 c\$, Nemčija 16,00 DM, Norveška 33,00 Nkr, Švedska 30,00 Skr, Švica 19,00 Sfr, USA 6,00 US \$

PLAČILO NAROČNINE

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356 — Devizni račun: 50100-620-010-32002-575 pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

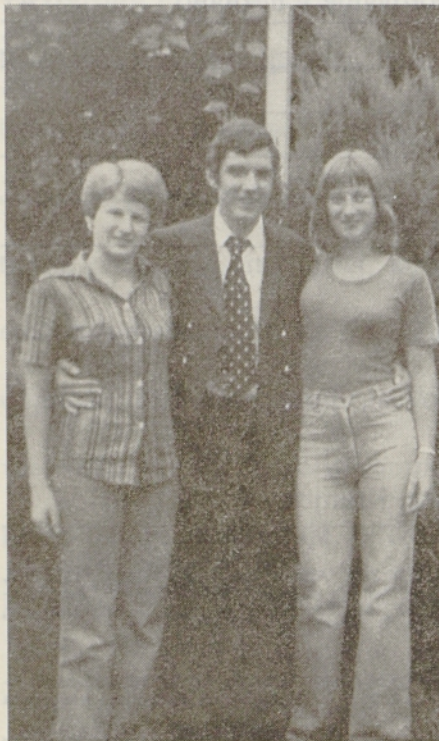
VASA PISMA

DOPUST V LIPOVCIH

S tem pismom vam naznanjam, da sva se z očetom pravkar vrnila z lepega dopusta v Sloveniji. Tam sva bila na obisku pri očetovih domačih tri tedne. Potovala sva z letalom iz Kanade, na letališču Brnik pa so naju že nestrpnost pričakovali najini sorodniki, dva strica, dve sestrični in dva bratranca. Nekaj dni sva ostala pri sorodnikih v Ljubljani, potem pa smo se vsi skupaj z avtomobili odpeljali v Lipovce v Prekmurju. Največji del dopusta sem preživel v Lipovcih. Moja sestrična Stanka, ki sem se z njo dalj časa dopisoval, me je večkrat pospremila in se z mano pogovorila tako, da se nisem dolgočasil. Nekaj dni sem preživel tudi v Bakovcih pri Murski Soboti. Tam sem se veliko pogovarjal s sestrično Zaliko.

Med dopustom v domovini me je motila le ena stvar in to je bilo, da nisem znal po prekmursko »gučati«. In celo slovenščina mi je šla težko. Vendar sem srečen, da so me vsi dobro razumeli in da sem to moje majhno znanje slovenščine lahko uporabljal. Upam, da se bom čez nekaj let

Stanley Sraka iz Kanade s prijateljico Marinko in sestrično Stankico iz Lipovec v Prekmurju

spet lahko vrnili na dopust v Slovenijo. — Pozdravljam vse Slovence doma in po svetu.

*Stanley Sraka
Regina, Saskatchewan, Kanada*

47 KM V ŠOLO

Tu v tujini se še vedno z veseljem spominjamo piknika, ki smo ga Slovenci iz Ravensburga lansko poletje priredili na Otočcu v Sloveniji. Sedaj nas tarejo spet naši vsakdanji problemi: služba, varčevanje in, kar je najvažnejše: slovenska šola. Nekatere matere vozijo svoje otroke k slovenskemu pouku do 47 km daleč, tovarišica učiteljica mora trikrat prestopiti z vlakom, da prispe v Ravensburg. Človek je vesel, ko vidi, da vedno več staršev pošilja svoje otroke v slovensko šolo, pa naj bo to povezano s komaj premagljivimi težavami.

*Stane Kokalj
Oberhofen, ZR Nemčija*

ZAHVALA ZA REPORTAŽO

Lepo se vam zahvaljujem za objavo reportaže iz Planine pod Golico, ki jo je na mojo željo napisal novinar Janez Kajzer. Presenečena sem bila ob objavi in ob lepih fotografijah. Veliko novega in zanimivega sem izvedela iz tega zapisa. Zato se vam še enkrat zahvalim za ves trud.

*Ludmila Kobal
London, Ont. Kanada*

VADNALI NA NASLOVNI STRANI

Dobili smo septembrsko številko Rodne grude in nadvse smo bili veseli, ko smo na naslovni strani zagledali člane ansambla Vadnal z ženami. Vsi se vam iz srca zahvaljujemo.

Ob našem zadnjem obisku Jugoslavije je bilo vse resnično veselo. Dobro smo se imeli, poleg tega pa smo bili srečni, da smo si lahko ponovno ogledali kraje naših staršev in drago slovensko deželo.

Pozdravljamo tudi druge naše rojake po svetu in želimo, da bi z veseljem prisluhnil melodijam s plošč ansambla bratov Vadnal.

*Mary in Frank Vadnal
Euclid, O., ZDA*

KRAJI STARŠEV

Pošiljam vam money order za poravnavo naročnine za Rodno grudo za leti 1977 in 1978, kar je več, pa naj bo za tiskovni sklad. Rada berem Rodno grudo in o vseh krajih, kjer so bili doma moji starši. Rada bi tudi videla kdaj sliko Iške vasi, Polhovega gradca in Stične. Čeprav sem bila rojena v Ameriki, me ni sram govoriti slovensko, moj materin jezik.

*Rose Sodnikar
Cleveland, O., ZDA*

SELITEV POSILI

Pošiljam vam spremembo naslova. Kaj vse človek doživi na stara leta. Žena je vzela švedsko državljanstvo kakor tudi dva sina in ena hčerka. Jaz pa tega nočem, ker bom ostal do groba zaveden Slovenec in Jugoslovan. Jaz sem samo rekel, da se bom potem, ko bom upokojen, za stalno preselil v našo lepo Slovenijo, ona pa reče, da nikdar, in je takoj vložila za ločitev. Hotel sem se takoj vrniti v Slovenijo, pa me je tovarna prepričevala, naj še malo potrpi in so mi dali takoj novo stanovanje. Odkrito vam povem, da je bil to zame hud udarec. Z ženo sva se poročila 6. aprila leta 1941 v Trbovljah, torej ravno na dan, ko je Nemčija napadla Jugoslavijo. Imam sedem vnukov in najteže mi je, da nimam pravega slovenskega vnuka.

*Ivan Rancinger
Bor, Švedska*

SLOVENC V VIRGINIJI

Čudna pota ubira Rodna gruda. Slovenec jo najde po tej ali drugi poti. Jaz sem jo našla na našem veleposlaništvu v Washingtonu, zdaj pa bi jo rada naročila. Na veleposlaništvu so mi rekli, da v Virginiji ni veliko Slovencev, kličem pa jih preko Rodne grude.

V Ameriki živim šele deset mesecev, meni pa se zdi, da je minilo že desetletje. Moj mož je Američan in razen »dobro jutro« in »lahko noč«, komaj kaj razume slovensko. Zato pa moja psička samo po slovensko »leži«, »sedi« in podobno.

Morda pa bo kdo od Slovencev, saj smo menda povsod, želel navezati stike z nama in se kdaj pa kdaj rad po naše pogovoril.

*Marija Kotler
48 A St. Lo Road
Ft. Lee, VA 23801, U. S. A.*

ISKANJE KORENIN

Pred dobrim letom ste popisali, kako je predsednik Slovenske narodne podporne jednote iskal očetov dom. Tudi jaz bi rad opisal, kako sem iskal na Dolenjskem bivališče mojega pokojnega strica Duhovna. To je bilo leta 1970. Veliko mi je pomagal duhovnik v Knežaku. Duhoven je bil rojen leta 1804, moj oče 1848, jaz pa 1898. Moj oče je bil rojen v živinskem hlevu kot Kristus, čeprav je bil doma z velike kmetije. Njihova domačija pa je bila prav ob njegovem rojstvu v ognjenih zubljih. Takrat je pogorelo pol vasi Bač.

Jaz sem bil deveti otrok v družini, vseh osem pa je prej umrlo, kot sem bil jaz rojen.

*Vincent Tomsich
Cortland, O., ZDA*

V SPOMIN

Pošiljam naročnino za Rodno grudo in dva dolarja v tiskovni sklad v spomin na ljubečega soproga Toneta, ki je umrl 22. sept. 1975, in ga zelo pogrešamo.

Rodna gruda je zelo lepa in zanimiva in jo rada berem. Vesela sem tolikih lepih fotografij iz vse Slovenije. Moja želja je, da bi še enkrat obiskala Jugoslavijo in moje sorodnike. Lepo pozdravljam vse Slovence po svetu in želim, da bi prav vsi brali to lepo revijo Rodna gruda.

Jennie Zaitz
San Diego, Ca., ZDA

NARINEC V WINONI

Čprav je to le majhno mesto, pa je srce sadjarstva ob Ontarijskem jezeru na Niagarskem polotoku. Tu si je našlo domove tudi precej naših rojakov. Prilagam vam denar za naročnino, če kaj ostane, pa naj bo v tiskovni sklad. Lepo se vam zahvalim za reportažo iz moje rojstne vasi Narin, ki je bila objavljena v 7—8. številki Rodne grude. Iskreno pozdravljam vse v uredništvu kakor tudi znance in bralce Rodne grude širom sveta.

Franz Lenarčič
Winona, Ont., Kanada

ZAHVALA IZ OLOFSTRÖMA

V imenu UO KD Slovenija v Olofströmu se vam najpriserčneje zahvaljujem za darilo našemu društvu in za slovenski dopolnilni pouk. Poslani material nam bo v veliko pomoč pri društvenem delu in zlasti še pri delu slovenske šole. Veseli nas, da ste izbrali ravno gradivo, ki nam najbolj primanjkuje, to je pesmarice, čtivo in filmi, katerih so zlasti veseli naši najmlajši in iz česar se bodo veliko naučili.

V času poletnih dopustov nas je veliko obiskalo domovino in preživelo prijeten oddih v Sloveniji. Žal se takrat nismo mogli srečati z vsemi na uredništvu in matici. Še enkrat pa se vam najlepše zahvaljujem za darilo in vam želim še mnogo delovnih uspehov. Hvala tudi za najbolj priljubljen in bran časopis v tujini — Rodno grudo.

Štefan Zrinski
Olofström, Švedska

TEŽKA JE BILA PRILAGODITEV NA TUJEM

Pred dobrimi desetimi leti sem zapustil domači kraj. Pot me je zanesla na severno Švedsko. Govorica je bila tuja, nerazumljiva, vendar moram priznati, da sem bil kljub vsem težavam povsod dobro sprejet. Kmalu sem se zaposlil kot privatni prevoznik mleka. V zgodnjih jutranjih urah sem po red-

ko naseljenih kmetijah pobiral težke posode z mlekom.

Kmetje so videli, da sem tujec, a kljub temu so me spoštovali. V tem kraju ni bilo nobenega Slovenca in tako sva z ženo osamljena živela osem let. Za tem sva se preselila v Olofström in se zaposlila v tovarni Volvo, kjer sva se seznanila tudi z nekaterimi drugimi slovenskimi družinami. Imeli smo tudi že organizirano društvo Slovenija in postala sva njena člana. Tukaj sva slišala domače besede in melodije, kulturne programe, revijo Rodna gruda. Zelo sva bila vesela, da sva se preselila v ta kraj.

Zahvaljujemo se vsem članom društva Slovenija v Olofströmu za darilo, ki bo nama ostalo v trajnem spominu. Hvala predsedniku društva Štefanu Zrinskemu za poslovilne besede. Želiva jim, da bi se še dolgo združevali, saj le tako ne bo pozabljena slovenska kultura in tradicija ter materin jezik. Prav tako se zahvaljujem vsem tistim slovenskim družinam, ki so nama podarili lepo darilo ob slovesu. Priznati morava, da nama je bila težka ločitev od vas, kakor tudi od vseh delovnih tovarišev. Vendar naju je domotožje pritegnilo nazaj v rodni kraj. Za vedno sva se vrnila v rodni Maribor. Vsem Slovincem na Švedskem in drugod po svetu lep pozdrav.

Ob koncu naj omenim, da sva oba z ženo zelo zadovoljna z revijo Rodna gruda. Vedno sva jo prebrala od začetka do konca. To naju je spominjalo na rodni kraj. Zato želiva ostati naročnika te revije tudi vnaprej. Enaka hvala tudi edinemu slovenskemu listu na Švedskem »Naš glas« in vsem dopisnikom.

Faustin (Martin) Lunežnik
Maribor

PREKRASNA JUGOSLAVIJA

Najprej vas vse lepo pozdravljam in vam pošiljam money order za naročnino Rodne grude in za koledar.

Rojena sem bila v vasi Dobje na Štajerskem. Ko sem bila stara 17 let, sem šla za delom po svetu. Kruh sem si v stari Jugoslaviji služila po mestih Subotica, Ljubljana, Beograd, Mostar, v vojnem času sem služila v Gradcu v Avstriji, od koder sem leta 1947 na božični dan odšla v Kanado. Tu sem se poročila s Čehoslovakom in zdaj že tri leta prejemam kanadsko pokojnino. Leta 1974 sva bila z možem v Jugoslaviji in na Češkoslovaškem. Tri tedne sva bila v Zadru na Jadranskem morju, ostali čas pa pri sorodnikih v Sloveniji. Prekrasna je naša Jugoslavija. Mojemu možu je bilo posebno všeč sinje morje in modro nebo in južno sadje.

Justina Petrovsky
Hamilton, Ont. Kanada

UREDNIK VAM

V tej številki Rodne grude boste nekoliko več gradiva našli tisti naši bralci, ki nas iz meseca v mesec opozarjate, naj se pogosteje odpravimo v Pomurje, od koder ste doma. Odločili smo se, da tokrat skoraj celotno številko posvetimo temu delu naše domovine, zlasti pa vas opozarjamo na reportažo o sodobnem razvoju Pomurja, ki govori predvsem o tem, kako tudi tod »čas teče hitreje«, kako se uspešno spopadajo z nerazvitostjo. Prepričani smo, da je vse »pomursko« gradivo v tej številki napisano tako, da bo zanimivo prav za vse naše bralce, pa naj so doma iz kateregakoli dela naše domovine.

Za letos imamo v načrtu še nekaj podobnih števil, ki jih bomo posvetili drugim predelom Slovenije ali pa samo področjem našega vsakdanjega življenja. Spregovoriti nameravamo o razvoju slovenske obale, o samoupravljanju v enem izmed slovenskih podjetij, o tej jugoslovanski posebnosti, ki vzbuja zanimanje vsega sveta, o varstvu slovenske narave in še o marsičem. Želimo vam predstaviti sodobno Slovenijo in Jugoslavijo, obenem pa seveda ne bomo pozabili tudi na pomembne dogodke iz naše kulturne in politične zgodovine. Smotno želimo uresničevati vaše želje po branju, ki vas najbolj zanima, in naša prizadevanja po tem, da bi bila revija še boljša, kot je bila doslej.

Izredno smo veseli tako lepega odziva na naše predloge, da nam sproti izražate želje po reportažah, saj so nam pomemben kažipot za naše delo.

Ob tej priliki bi se rad zahvalil tudi številnim našim rojakom iz tujine, ki so nam poslali čestitke ob dnevu republike, za tem pa številna voščila z najboljšimi željami za uspehe v novem letu. Vsakemu posebej se ne bomo mogli zahvaliti, zato naj velja topla zahvala vsem, ki so želeli tudi na ta način izraziti svojo zvestobo rojstni domovini.

Jože Prešeren

PRAZNIČNI OBISKI

Ob letošnjih božičnih in novoletnih praznikih je dopotovalo v domovino blizu pol milijona jugoslovanskih delavcev, ki so začasno zaposleni v zahodnoevropskih državah. Veliko jih je prišlo z osebnimi avtomobili, jugoslovanske železnice pa so za ta čas uvedle nad devetdeset izrednih vlakov. Zlasti veliko dela so imeli tudi na vseh mejnih prehodih, ki so se za ta čas še posebej pripravili.

MINIĆ PRI PAPEŽU

Jugoslovanskega zveznega sekretarja

za zunanje zadeve Miloša Minića je ob nedavnem obisku italijanskega glavnega mesta in Vatikana sprejel tudi papež Pavel VI. Miloš Minić se je pogovarjal tudi z vatikanskim državnim sekretarjem kardinalom Jeanom Vil-lotom. Jugoslovanski zunanji minister je papežu izročil pozdrave predsednika Tita, ki globoko ceni vlogo poglavarja katoliške cerkve v mednarodnem življenju, papež Pavel VI. pa je z izbranimi besedami izrazil spoštovanje do našega predsednika in do njegovih prizadevanj za mir in vzpostavitev pravičnejših odnosov v svetu.

Vrste v banki, znak blagostanja? Foto: Janez Zrnc

KOPER JE POSTAL ŠKOFIJA

Trst in Koper sta po 149 letih postala ločeni škofiji. Papež Pavel VI. je namreč imenoval msgr. Janeza Jenka, ki je bil doslej apostolski administrator za Slovensko Primorje, za novega škofa koprške škofije. S tem je torej katoliška cerkev tudi uradno priznala razmejitve med Italijo in Jugoslavijo, kakor jo je potrdil tudi osimski sporazum.

COUSTEAU JE RAZISKOVAL NA JADRANU

V okviru raziskovanja onesnaženosti voda v Sredozemlju je znani francoski raziskovalec morskih globin Jacques Cousteau skupaj s posadko svoje ladje Calypso opravil obsežne raziskave na štirih območjih našega dela Jadranskega morja. Na tiskovni konferenci ob prihodu v Jugoslavijo je Cousteau dejal, da bodo podatke o onesnaženosti Jadranskega morja vključili v celotno sliko onesnaženosti voda v Sredozemlju. Po prvih vtisih je dejal, da je Jadransko morje še precej čisto, vendar pa je treba paziti na vse, kar priteka vanj.

TELEFONSKE ZVEZE S TUJINO

V Ljubljani že dve leti gradijo mednarodno telefonsko centralo, ki bo veliko pomenila tudi za izboljšanje domačega telefonskega prometa. Telefonski klici v tujino pa ne bodo več potekali preko Zagreba in Beograda.

NAJUSPEŠNEJŠA SLOVENSKA PODJETJA

Gospodarska zbornica Slovenije je na eni izmed lanskih jesenskih sej razpravljala tudi o slovenskih podjetjih, ki so najuspešneje gospodarila v preteklem letu. Najprej so z računalnikom opravili širši izbor stotih slovenskih podjetij z dobrimi finančnimi rezultati, z nadaljnjo računalniško obdelavo pa so sestavili seznam tridesetih najuspešnejših. Zanimivo je, da je po teh izračunih prišlo na prvo mesto podjetje Comet iz Zreč, ki v Sloveniji ni najbolj znano. Nastalo je leta 1958 iz majhne obrtne delavnice, ko so se v sosednem podjetju — Kovaški industriji Zreče — pojavile potrebe po umetnih brusih. Danes je v podjetju Comet zaposlenih tristo delavcev, ki izdelajo letno nad 5 milijonov umetnih brusov, ki jih zlahka prodajo doma in v tujini. V podjetju nenehno narašča storilnost, vsi delavci presegajo sicer visoko postavljene norme, to pa

se močno pozna tudi pri njihovih službah. Comet se v zadnjem času dogovarja, da bi skupno z zahodnonemškimi partnerjem v tej državi ustanovili mešano podjetje, manjši obrat pa nameravajo postaviti tudi na Malti.

Med prvimi desetimi najuspešnejšimi slovenskimi podjetji so še: Alples Železniki, Intereuropa Koper, Zavod za urbanizem Maribor, IMP Ljubljana, Cestno podjetje Novo mesto, Javna skladišča Ljubljana, Biro 71 Domžale, Termika Ljubljana in Surovina Maribor.

SPODBUDA ZASEBNI OBRTI

V Sloveniji imamo 11.650 zasebnih obrtnih delavnic, v katerih je zaposlenih 12.680 delavcev. Ko bi hoteli zadostiti povpraševanju po storitvah, bi potrebovali vsaj dvakrat, če ne celo trikrat toliko zasebnih obrtnikov. Številne slovenske občine in krajevne skupnosti zato pripravljajo posebne študije o razvoju malega gospodarstva v prihodnje. Še posebno pozornost posvečajo temu v krajih, od koder je veliko ljudi na začasnem delu v tujini, povratniki pa so najresnejši kandidati za takšno ali drugačno obrtno dejavnost.

Številni slovenski obrtniki ustanavljajo tudi pogodbene organizacije združenega dela (POZD), v katerih ne veljajo omejitve glede števila zaposlenih.

NAJVEČ V JUGOSLAVIJI

Evropska gospodarska komisija Združenih narodov je v analizi gospodarskih gibanj v južni Evropi ugotovila, da se je v lanskem letu v Jugoslaviji povečal nacionalni bruto dohodek za več kot 6 odstotkov, kar je največ od vseh držav v tem delu Evrope.

SLOVENSKA FILHARMONIJA SE JE VRNILA IZ ZDA

Orkester Slovenske filharmonije se je sredi novembra vrnil s 36-dnevnega gostovanja po Združenih državah Amerike, kjer jih je ameriška publika sprejela nadvse prisrčno. Skupno je bilo za njihove koncerte, na katerih so izvajali dela domačih in tujih skladateljev, prodanih nad 52.000 vstopnic; imeli so 26 koncertov, zaključni nastop pa v slaviti Carnegie Hall v New Yorku.

Na vsej poti po Združenih državah Amerike so se slovenski umetniki srečevali tudi z našimi izseljenci, še posebej pa se spominjajo prisrčnih srečanj z njimi v Waukeganu, Sheboygnu, Aurori in drugod, nekaj sto pa jih je tudi za zaključnem koncertu v Carnegie Hall.

JUGOSLAVIJA IN SVET

MANJŠINE KOT MOSTOVI

Na beograjski konferenci o evropski varnosti je jugoslovanska delegacija sredi novembra predložila ostalim udeležencem dokument, ki se imenuje »Delovni papir o uresničevanju določil sklepne listine, povezanih z vprašanjem narodnostnih manjšin«.

Gre za tole: v sklepni listini evropske konference o varnosti in sodelovanju, ki je bila poleti leta 1975 v Helsinkih, je med drugim rečeno tudi, da morajo narodnostne manjšine uživati vse nacionalne in druge pravice. Jugoslavija zdaj predlaga, naj države, ki se udeležujejo beograjskega sestanka (to pa so vse evropske države razen Albanije pa še ZDA in Kanada) sprejmejo potrebne konkretne ukrepe, s katerimi bodo narodnostnim manjšinam zares omogočili uresničiti pravice, ki jim gredo.

Jugoslovanska pobuda ima pred očmi takó stanje in potrebe narodnostnih manjšin jugoslovanskih narodov, ki živijo v sosednjih državah, kot tudi širše evropske razmere. Povojni razvoj v Evropi priča, da kljub zelo močnim gospodarskim, političnim in drugim integracijskim, združujočim tokovom, narodnostna čustva ostajajo živa in se še krepijo. V Evropi, ki se politično in gospodarsko nedvomno zblizuje (dasi po dveh ločenih tirih: vzhodna Evropa in zahodna Evropa) to zblizovanje vendarle ne prinaša izginjanja ali otopavanja nacionalnih čustev in narodnostne zavesti. Prej nasprotno: smo priče pravega novega vala nacionalizma in nacionalnega prebujanja tako celih narodov (na primer Škotov in Valižanov v Veliki Britaniji, Baskov in Kataloncev v Španiji, Bretoncev v Franciji itd.), kot narodnostnih manjšin, ki jih državne meje že dolgo ločujejo od svojih matičnih narodov in od katerih so mnoge bile ali so se že desetletja in stoletja izpostavljene močnim raznarodovalnim pritiskom.

Krepitev nacionalne zavesti je tako vseevropski — lahko bi mirno rekli tudi svetovni — pojav, ki neposredno vpliva in je velikega pomena tudi za mednarodne odnose. Predvsem manjšine so lahko zelo močan dejavnik zaupanja, zblizovanja in sodelovanja med narodi in državami, vendar samo

tedaj, če imajo zagotovljene vse pravice in jih lahko tudi v celoti uživajo.

Jugoslavija je zgovoren primer pomena, ki ga imajo manjšine za odnose med državami. Nobena skrivnost ni, da so odnosi med Jugoslavijo in Bolgarijo veliko slabši, kot bi lahko bili in kot bi bilo koristno za obe državi; glavni vzrok je to, da v Bolgariji ne priznavajo obstoja makedonskega naroda in makedonske narodnostne manjšine v Bolgariji, kjer sicer živi okrog 200.000 Makedoncev, ki nimajo prav nobenih narodnostnih pravic in so izpostavljeni najbolj grobemu preganjanju, če se upajo javno imeti za Makedonce. Nekaj boljše se zadnja leta godi Makedoncem v Grčiji, čeprav jih tudi tam uradno še ne priznajo.

Ali pa vzemimo slovensko narodnostno manjšino v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Koliko sporov — in kako hudih sporov — je bilo med Italijo in Jugoslavijo po vojni — tudi zaradi slovenske manjšine in njenih pravic (oziroma pomanjkanja pravic) na Tržaškem, Goriškem in v Benečiji. In kako sta kljub temu razum in dobra volja prevagala nad strastmi — v veliki meri tudi zaradi tega, ker sta bili obe manjšini (slovenska v Italiji in italijanska v Jugoslaviji) vselej most sodelovanja in sporazumevanja, torej tistih kvalitet, ki so končno dobile tudi uradni pečat z Osimskimi sporazumi, ki manjšinam tudi državno-pravno dajejo vlogo mostu med državama. Žal doslej kaj podobnega še ni uspelo doseči z Avstrijo, ki slovenske manjšine na Koroškem ne zmore dojemati kot dobrodošlega mostu in vezi s sosednjo Jugoslavijo, ampak jo doživlja predvsem kot motnjo nemškemu šovinistično obarvanemu nacionalizmu. Zaradi tega avstrijska notranja politika krati Slovincem njihove temeljne narodnostne pravice, kar vpliva tudi na meddržavne odnose.

Jugoslovanska »manjšinska pobuda« na evropski konferenci v Beogradu se torej loteva vprašanja, ki je za mednarodne odnose zares pomembno in obenem zelo občutljivo. Zveni kot paradoks, a je vendar res: razumevanje, sodelovanje in zblizanje med različnimi narodi je mogoče samo na osnovi popolnega in vsestranskega spoštovanja njihove različnosti.

Janez Stanič

LJUBLJANA — Slovenci so že od nekdaj navajeni varčevati, zato ni čudno, da ima kar 600 000 občanov samo v podružnicah Ljubljanske banke svoje hranilne knjižice. Banka si zadnja leta prizadeva uvesti sistem zasebnih tekočih računov. Po tem sistemu dobi delavec plačo nakazano na svoj tekoči račun, banka pa mu poravnava njegove obveznosti: plačilo elektrike, najemnine, telefona itd. Lastnik tekočega računa tudi nakupuje s čeki, seveda pa lahko kadarkoli dvigne s svojega tekočega računa tudi gotovino. Ljubljanska banka je načrtovala za lani 100 000 tekočih računov, cilj pa ni bil dosežen. Za sedaj se plačila s čeki poslužujejo predvsem izobraženci. Do leta 1980 pa naj bi bilo v Sloveniji že pol milijona tekočih računov.

LJUBLJANA — Pri zemeljskih delih za bodoči kulturni dom Ivana Cankarja so naleteli na zahodni obrambni zid Emone, sezidan v letih 14 in 15 našega štetja. Po skoraj 2000 letih je še tako trden, da bi morali nadenj z dinamitom, če bi ga hoteli porušiti. Arheologi si prizadevajo, da bi zid vključili v bodoči kulturni dom, čeprav bo to povezano s težavami.

LJUBLJANA — Ljubljanska voda, ki je nekoč slovela kot odlična, je vse slabša. Slej ko prej jo bodo morali klorirati. Prof. dr. Miha Likar, dekan medicinske fakultete, je zato dal pobudo, naj bi ljubljansko vodo tudi fluorirali, saj ima v Ljubljani, tako kot skoraj povsod po svetu, 90 odstotkov otrok zobno gnilobo.

LJUBLJANA — Najstarejša oskrbovanka doma upokojevcev na Taboru Elizabeta Rakoš je praznovala svoj stoti rojstni dan. Delati je začela s 14 leti v tobačni tovarni. Od devetih otrok, kolikor jih je rodila, ji je ostala samo najmlajša hči. O svojem življenju je povedala: »Vedno je bilo lepo. Če človek hoče, je lahko lepo. Vseeno je bilo najlepše takrat, ko sem bila zaljubljena. In takrat, ko sva z možem imela briljantno poroko.«

ŠMARTNO POD ŠMARNO GORO — Tone Magister, šofer tovornjaka v »Rašici«, se že od mladega ukvarja z letalskim modelarstvom. Sedaj je sam izdelal girokopter, letalo, ki se dvigne že po tristo metrih. Sam izdelovalec pravi o tem: »Pravijo, da je konstruiranje letal zelo zamotana zadeva. Pa ni tako. Je le nekaj osnovnih

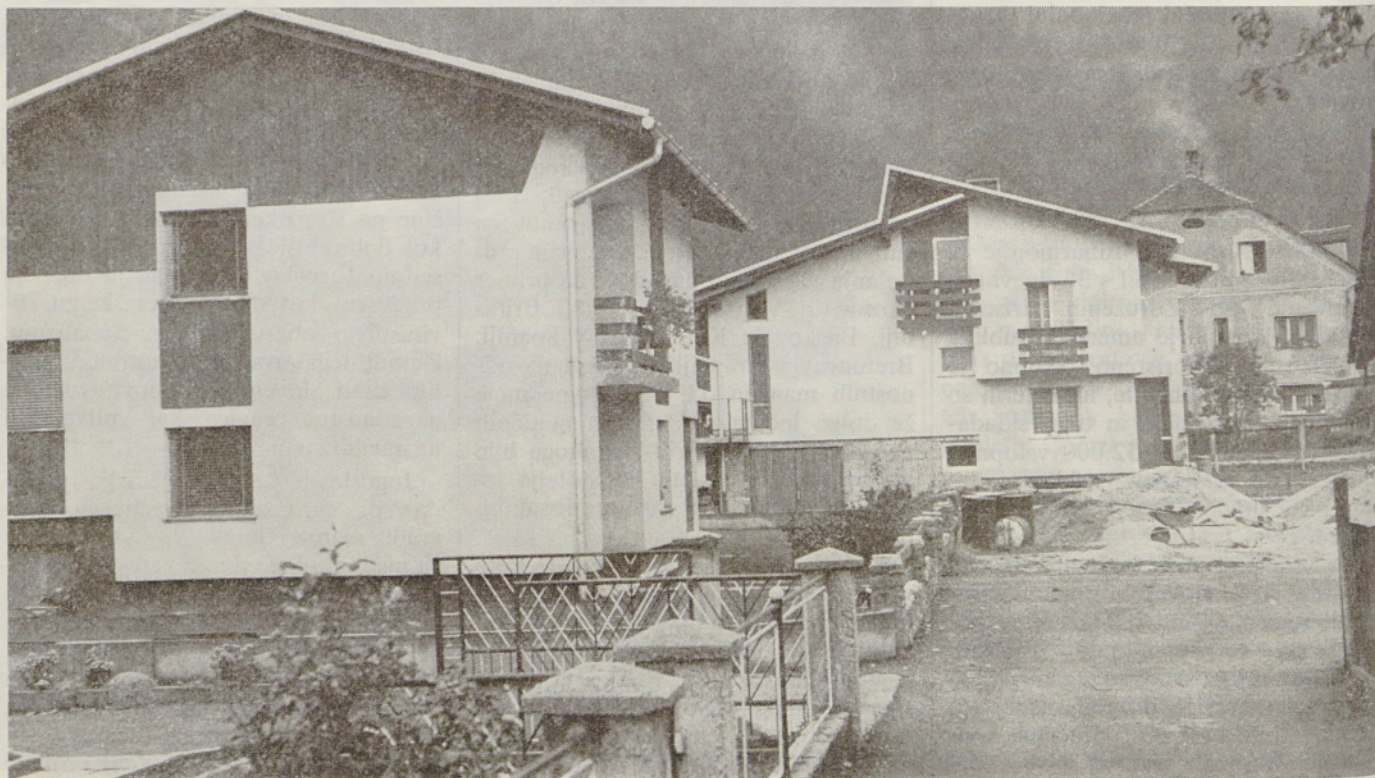
pravil, katerim mora biti zadoščeno. Brez osnovnega znanja seveda ne gre, toda do osnov se prav kmalu dokoplje že vsak dober in vesten modelar.« Sedaj se ukvarja z izdelovanjem motornega zmaja.

KAMNIK — Tekstilna tovarna Svi-lanit, ki ima 750 zaposlenih — in med njimi kar dve tretjini žensk — je lani izdelala 6 milijonov kosov frotiranih brisač in spada med največje izdelovalce brisač v Jugoslaviji. Na leto izdelajo tudi več kot 700 000 kravat, izdelujejo pa tudi rute s folklornimi motivi, za katere je veliko zanimanja tako pri nas kot med izseljenci. Petino proizvodnje prodajo v tujino in sicer predvsem v Nemčijo, Anglijo, Švedsko, Dansko in Francijo.

BOHINJ — V Ribčevem lazu bodo poleti odkrili spomenik »štirim srčnim možem«, ki so pred 200 leti prvi stopili na vrh Triglava. Zanimiv spomenik, ki ga bodo sestavljale štiri figure pogumnih mož, izdeluje akademski kipar Stojan Batič.

ŠKOFJA LOKA — Velike, zaokrožene hribovske kmetije so se v preteklosti pogosto razdrobile med številne dediče. Sedaj pripravljajo odlok, ki bo v prihodnje takšno drobljenje preprečeval. V osnutku odloka je poimensko naštetih 933 kmetij, ki jih nameravajo zavarovati pred drobitvijo. Med njimi je 600 preusmerjenih, posodobljenih kmetij, ki skupaj z ostalimi, ki jih nameravajo zaščititi, gospodarijo s 60 odstotki zasebnih kmetijskih površin v loški občini. Tako bo zemlja za res v lasti tistega, ki jo obdeluje.

V Prevaljah živahno cvete zidava zasebnih hiš

SORICA — Ta prelepi kraj sredi gozdov in planin je sedaj povezan s Selško dolino z asfaltno cesto, po kateri lahko pelje tudi avtobus. V sami Sorici pa so odprli skromen muzej slikarja Ivana Groharja, v katerem si je mogoče ogledati nekaj njegovih zgodnjih slik in nekaj slikarjevih osebnih predmetov. V kraju že od leta 1923 zagnano deluje dramska skupina, knjižnica ima že 70-letno tradicijo, le pevškega zbora nimajo. čeprav si ga zelo žele, ne morejo pa dobiti pevovodje.

IZOLA — Zidava nove bolnišnice v Izoli zamuja in se draži. Otvoritveni trak naj bi prerezali šele pred koncem desetletja. Draži pa se zato, ker bo prva faza namesto 6000 načrtovanih kvadratnih metrov obsegala kar 20 000 kvadratnih metrov. Nova bolnišnica bo imela kirurški oddelek s 116 ležišči, urgentno službo, del poliklinike in še vse potrebne spremne prostore. Za zidavo prispevajo del osebnega dohodka tudi občani šestih južnoprimorskih občin.

VRHNIKA — Ob 70-letnici prve organizirane mlekarške šole v Jugoslaviji so pripravili razstavo in sejem mleka ter mlečnih izdelkov. Sodelovalo je okoli 700 kmetov, v vseh vrhniških gostilnah so prodajali specialitete iz mleka in sira, na prodaj je bilo 170 vrst mlečnih izdelkov iz vse Jugoslavije. Najvišje priznanje je dobil ementalški sir iz Ljutomera.

NOVO MESTO — Hči pokojne pisateljice Ilke Vašte je študijski knjižnici Mirana Jarca podarila delovno pohištvo svoje matere. Sama pisateljica pa je pred smrtjo zapustila knjižnici vse svoje rokopise in korespondenco ter slikovno gradivo. V novih prostorih bo knjižnica uredila tudi spominsko sobo popularne pisateljice.

DOLENJA VAS — Kulturno umetniško društvo »France Zbašnjak«, ki je eno izmed najbolj delavnih v ribniški občini, je odkrilo kip pesniku Franceu Zbašnjaku. Naredil ga je kipar Aleksander Mančič iz Pirota. Pesnik je komaj 21 let star padel v prvi svetovni vojni.

MARIBOR — Predvideno je bilo, naj bi imelo mariborsko letališče v tretjem letu poslovanja približno 60 000 potnikov, v resnici pa jih je imelo že lani več kot 100 000. Tovornega prometa je precej manj, kot so predvidevali.

MARIBOR — Letos mineva 75 let, odkar je bilo v ponemčenem in nemškutarskem mestu ustanovljeno Slovensko zgodovinsko društvo. Od tedaj obstaja v mestu tudi Pokrajinski muzej. Ob tej priložnosti bo v Mariboru kongres slovenskih zgodovinarjev.

MARIBOR — Rihard Trpin, 65, izvoznik referent v MTT, je v 24 letih kar stokrat daroval kri, v celoti 35 litrov krvi. Za svojo človekoljubnost je dobil najvišje odlikovanje Rdečega križa Jugoslavije — medaljo RKS. Samo v njegovi tovarni je 700 prostovoljnih krvodajalcev.

CELJE — V prostorih Mestne hranilnice v Celju so ob 140-letnici rojstva Mihaela Vošnjaka, najbolj izrazitega pobudnika ustanavljanja hranilnic na Slovenskem, odkrili njegov doprsni kip. V Celju je ustanovil posojilnico leta 1881.

BRASLOVČE — Ob dnevu republike so tu odprli novo šolsko poslopje, sezidano z denarjem, ki so ga s samoprispevkom zbrali občani žalske občine. V novi šoli je 14 učilnic za kabinetni pouk, kuhinja, knjižnica, velika telovadnica in prostori za celodnevni pouk.

PODČETRTEK — Pregrada Vonarje, ki je skupna slovensko-hrvaška investicija, bo zadrževala 14,4 milijona kubičnih metrov vode, zaradi česar na Sotli do Bistrice ob Sotli, to je kakšnih 16 km stran, ne bo vsakoletnih poplav, okoli 3000 ha zemljišč pa bo mogoče usposobiti za kakovostno kmetijsko proizvodnjo. Nasip je visok 14,5 m in dolg 100 m. Računajo, da se bo na umetnem jezeru razvilo ribištvo, na njem pa naj bi tudi veslali in jadrali. Prečiščeno vodo iz jezera bodo uporabljali za pitno vodo.

PTUJ — V Sloveniji že nekaj časa vlada nova moda — zbiranje najrazličnejših značk. Pravijo, da je zelo donosna za tiste, ki jih pošiljajo v svet. Za zbiralce pomeni čisto izgubo in — užitek! Tako vsaj trdi neuradni rekorder Ptujčan Sandi Rajh, ki ima v svoji zbirki 12 500 značk iz vsega sveta.

ORMOŽ — V ormoški občini pet odstotkov otrok ni sposobno za redno šolanje v osnovni šoli in obiskujejo posebne šole. V slovenskem povprečju je takšnih otrok le 2,8 odstotka. Da jih je v ormoški občini toliko, je vzrok menda v alkoholizmu. Na voljo je veliko bifejev, kjer točijo najrazličnejše alkoholne pijače, pa nobene mlečne restavracije.

MURSKA SOBOTA — Povpraševanje po hrenu je v svetu petkrat večje kot ponudba. Zato so pred štirimi leti začeli v Pomurju saditi hren. Lani je bilo s hrenom zasajenih že 23 hektarjev, letos pa bo hren rasel že na 40 hektarjih in tja do leta 1980 na 100 hektarjih. Nekateri kmetje so zasadili hren kar na dveh hektarjih. Tretjino pridelanega hrena bodo izvozili. Po kakovosti je pomurski hren enak avstrijskemu, ki je največji proizvajalec hrena v Evropi.

OSEBNO STI

JENNIE ZAMAN, članica glavnega odbora SNPJ v ZDA, je v imenu svoje organizacije poslala pismo članu predsedstva SFR Jugoslavije Edvardu Kardelju, v katerem je med drugim napisano: »Obljubljamo vam, tovariš Kardelj, da bomo mi Američani slovenskega porekla v okviru naših možnosti tudi vnaprej gradili nove in utrjevali že zgrajene mostove razumevanja med našo domovino ZDA in Jugoslavijo, takšno, kakršna je.«

MITJA RIBIČIČ, predsednik republiške konference SZDL je na seji tiskovnega sveta izjavil: »Pobuda za seznanjanje tujih turistov z življenjem naše družbe je seveda v redu, paziti pa bo treba, da ne bi zašli v propagando. Z nasilno politično propagando ne bomo nobenega tujca prepričali, kako je naš samoupravni socializem v redu. Tujci morajo sami spoznati, da so na obisku v odprti družbi. Naj vidijo, da se lahko pogovarjajo, s komer želijo. Z obiski na naših domovih naj spoznajo, kako živimo, naj vidijo, da smo družba, kjer se da reči tudi kaj čez ta sistem, pa zaradi tega človeka še ne zaprejo.«

GABRIJEL STUPICA, slikar, 64, je dobil nagrado AVNOJ za slikarsko delo zadnjih 40 let. Domača in tuja kritika priznava njegovemu delu vrhunsko vrednost.

MAJDA POTOKARJEVA in **BORIS CAVAZZA**, (filmska igralca) sta bila na 5. tednu slovenskega filma v Celju proglašena za igralca leta.

STONE PARTLIJČ, pisatelj popularnih gledaliških komedij: »Včasih razmišljam, da bom napisal nekaj resnega, potem pa se spomnim, da je Nušič ustvaril toliko tragedij kot komedij, toda danes za tragedije nihče več ne ve. To pomeni, da bom jahal svojo kobilo, kakor dolgo bo šlo.«

Umrli so:

MATIJA BRAVNIČAR, 80, slovenski skladatelj, redni profesor kompozicije na ljubljanski akademiji, redni član slovenske akademije znanosti in umetnosti.

RUDOLF CVETKO, 97, evropski prvak v tekmovanju s sabljo in floretom (leta 1911), prvi Jugoslovan, ki je dobil olimpijsko kolajno.

VILJEM SAMSA, povratnik iz Amerike (Ely, Minn.)

TUDI V POMURJU JE STEKEL ČAS HITREJE

Ti pa, popotnik, ki prideš v to našo pokrajino toplic in slatin, štajerskih vin in poleti nekoliko zadušnega ravninskega zraka, si vzemi še nekaj časa, da se ozreš tudi po tisti lepoti, ki je potrebna za dušno pašo, ki se je ohranila v starodavnosti fresk in življenja, in da se predaš nekoliko otožnemu razpoloženju, ki ga dihajo žitna polja, pozabljena jezera z lokvanji in divjimi racami ob Muri, in da se posprehodiš med trto in zidanicami Prleških in Lendavskih goric, po borovih gozdovih po Goričkem, kjer boš povsod odkril kakšno drobnarijo, kos lepote, ki pojde s teboj na daljno pot. Tako je zapisal o Pomurju pisatelj Miško Kranjec.

Ob minulem prazniku republike so slavili Pomurci veliko delovno zmago. V Rakičanu pri Murski Soboti so odprli nov rentgenski oddelek s specialističnimi ambulantami splošne bolnišnice v M. Soboti.

Zgodovina tega novega objekta sega v januar leta 1976, ko so se občani pomurskih občin (soboška, lendavska, ljutomerska in radgonska) odločili za veliko dejanje. Na referendumu 25. januarja 1975 so se odločili, da bodo prihodnjih pet let dajali prispevke za gradnjo bolnišničnih prostorov, za nove zdravstvene domove ter za šole in vrtce. Čez 85 tisoč volilnih upravičencev je tega dne prišlo na volišča in preko 70 tisoč se jih je odločilo za prispevek. S tako zbranim denarjem je bil lani dograjen novi zdravstveni dom v Lendavi, letos so v Beltincih zgradili novo lekarno in prizidek k zdravstvenemu domu, v načrtu pa je še gradnja kirurškega oddelka soboške bolnišnice ter dozidave pri zdravstvenih domovih ali postajah v M. Soboti, Ljutomeru, Radgoni, pri Vidmu, v Bučkovcih, na Razkrižju, v Apačah, Radencih, Križevcih pri Ljutomeru, Črenšovcih in Petrovcih. Preko 45 milijonov dinarjev bodo tako ljudje iz Pomurja prispevali v petih letih samo za izgradnjo soboške bolnišnice. Veliko denarja pa bo porabljenega tudi za novogradnje v šolstvu. Tako je v M. Soboti pod streho že center poklicnih šol, predvidena je gradnja dvojezične šole na Goričkem, šole v

Mačkovcih — Puconcih, beltinsko šolo pa že gradijo.

V lendavski občini so se odločili za gradnjo šole v Veliki Polani ter za gradnjo telovadnic pri nekaterih drugih šolah v občini. Občani radgonske občine zbirajo denar za dograditev osnovne šole v Radencih, dozidavo telovadnice pri Vidmu, za celo vrsto otroških vrtcev v občini ter za kulturna domova v Spodnji Ščavnici in pri Negovi. Podobno v Ljutomerski občini za šole v Ljutomeru, na Razkrižju, v Vučji vasi in v Križevcih.

To pozitivno odločitev Pomurcev je s svojim denarjem podprla tudi republika Slovenija.

NAPREDEK JE OBČUTEN

Po svetovni vojni je bilo v Pomurju zaposlenih vsega okrog 2600 ljudi, torej manj, kot jih zaposluje danes pomurska tovarna perila in konfekcije »Mura«. Od kmetijstva je živelo preko 88 odstotkov vseh prebivalcev, poleg tega pa je imelo polovico prekmurske zemlje deset veleposestnikov, v ljutomerskih in radgonskih goricah pa dobro polovico boljših vinogradov peščica bogatašev, cerkev in samostanov in še ti so bili večina tujci, predvsem Avstrijci.

Viničarji, ki so obdelovali te gorice, so bili vse do osvoboditve leta 1945 najbolj zatirani in izkoriščani sloj prebivalstva. V povojnih letih so se razmere spremenile. Danes so bivši viničarji in njihovi sinovi ter hčere zaposleni v treh velikih delovnih organizacijah v Ljutomeru, Radgoni ali na Kapeli, ki se s svojo moderno mehanizacijo ukvarjajo z obdelavo velikih vinogradniških površin. V Ljutomeru je nastala velika moderna klet za 400 vagonov vina, na Kapeli za 60 vagonov. V zadnjih letih je bilo veliko vinogradniških površin obnovljenih: samo v ljutomerskih goricah bodo v družbenem sektorju prihodnje leto obnovili 60 hektarjev vinogradov.

V Sloveniji se danes ukvarja s kmetijstvom le še šestina prebivalstva, v Pomurju nekaj manj kot polovica. Do leta 1955 je predstavljal pomursko industrijo v glavnem lendavska Nafta, kasneje pa je bil dosežen precejšen napredek pri tekstilni, kovinsko-predelovalni in živilski industriji. Odločilen korak naprej je bil dosežen tudi

pri izkoriščanju mineralne vode v okviru današnje »Radenske«.

BOJ ZA VEČ HRANE

Danes se Pomurje uspešno vključuje v splošna jugoslovanska prizadevanja, da bi pridelali čim več hrane. V okviru podjetja ABC »Pomurka« v Murski Soboti deluje cela vrsta podjetij, ki se ukvarjajo s kmetijsko proizvodnjo, predelavo in trgovino. In to ne samo v Pomurju temveč po vsej Sloveniji. V okviru tega združenega podjetja se razvija v Murski Soboti, Ljutomeru in v Radgoni mesno predelovalna industrija, pri čemer je potrebno omeniti predvsem novi soboški obrat, ki je začel s proizvodnjo lansko leto. Ta industrijska panoga ima v Pomurju močno surovinsko zaledje, saj je pokrajina ob Muri že dolgo znana po svoji živinoreji. Poleg družbenih posestev je odločujoča postavka v živinoreji tudi nekaj tisoč pomurskih kmetovalcev — kooperantov, ki so v zadnjih letih močno povečali rejo goveje živine in svinj. To pa pomeni tudi višji standard za pomurskega kmečkega prebivalca. Danes bi lahko trdili, da postajajo redke tiste kmečke domačije, ki poleg številne kmetijske mehanizacije nimajo tudi avtomobila.

Ena od glavnih usmeritev kmetijske politike je tudi v Pomurju v večjih količinah kmetijskih pridelkov na vseh obdelovalnih površinah. Še pred petnajstimi leti marsikateri pomurski kmetovalec ni verjel, da je mogoče dosežati tolikšne hektarske donose, kot jih dosejajo danes. Svojo vlogo so pri tem odigravale kmetijske zadruge in organizirani družbeni kmetijski obrati, ki so s svojimi vzgledi in strokovno pomočjo veliko prispevali k splošnemu napredku kmetijstva. V Pomurju ni malo dobre obdelovalne zemlje, toda še vedno je veliko tudi takih zemljišč, ki so zamočvirjena ali pa izpostavljena poplavam. Veliko izboljšanih zemljišč bodo pridobili z regulacijo Ščavnice v Ljutomerski in radgonski občini, podoben projekt pa izvajajo tudi v soboški in lendavski občini v zgornjem in spodnjem toku Lendave. Plan razvoja občine Ljutomer za obdobje 1976—80 predvideva pridobitev okrog 2.500 hektarjev njiv z melioracijami v Ščavniški dolini. Kmetijska zadruga Ljutomer—Križevci, ki je nosilec teh del, bo v letu

1978 meliorirala 260 hektarjev zemlje, prav tako pa bodo 320 hektarjev zemljišč komasirali (združili). Prav problem razdrobljenosti zemljišč močno ovira sodobno strojno obdelavo zemlje. Najbolj kričeč je ta problem v lendavski občini, kjer v povprečju obdelovalne parcele ne merijo niti 15 arov. Takšne razmere so v preteklosti pognale v svet na tisoče sezoncev in izseljencev.

VEČ DELA ZA PRIDNE ROKE

Danes ima Pomurje okrog 130 tisoč prebivalcev, od tega v lendavski in soboški nekaj čez 12 tisoč pripadnikov madžarske narodnostne skupnosti, ki živijo v sožitju z večinskim prebivalstvom slovenske narodnosti. Madžari v Pomurju imajo vse možnosti, da negujejo svoj jezik in kulturne tradicije in so most sporazumevanja med dvema narodoma. Stiki z Madžarsko so vse pogostejši in plodnejši tako na gospodarskem kot na kulturnem področju. Soboško trgovsko podjetje »Potrošnik« bo letos zgradilo v Szombathelyju veliko trgovsko hišo, obojestranska prizadevanja glede proučevanja preteklosti pokrajine to in onstran meje z Madžarsko pa pomenijo hkrati zблиževanje dveh kultur. Posebnega pomena je to tudi za nekaj tisoč Slovencev, ki so po razmejitvi med Jugoslavijo in Madžarsko po prvi svetovni vojni ostali v Porabju na Madžarskem.

Pomurje se je vedno otepal z viškom delovne sile. V prejšnjem desetletju so bila vsa prizadevanja usmerjena v to, da si čim več mladih Pomurcev pridobi primerno kvalifikacijo in da se s svojim znanjem uveljavlja širrom po Sloveniji. V današnjih razmerah pa se vse bolj utrjuje prepričanje, da je potrebno zagotoviti čim večjemu številu delovnih ljudi zaposlitev doma. Vsa prizadevanja razvojnih načrtov pomurskih občin za obdobje od 1976 do 1980 gredo v to smer. Poleg delovne sile, ki je ne manjka že sedaj v Pomurju, pa vključujejo vsi ti načrti tudi možnosti za zaposlitev tistih delavcev, ki začasno delajo v Zvezni republiki Nemčiji, Avstriji in nekaterih drugih deželah. Ob vsem tem računa Pomurje tudi na to, da se poleg lastnega gospodarskega potenciala vključuje

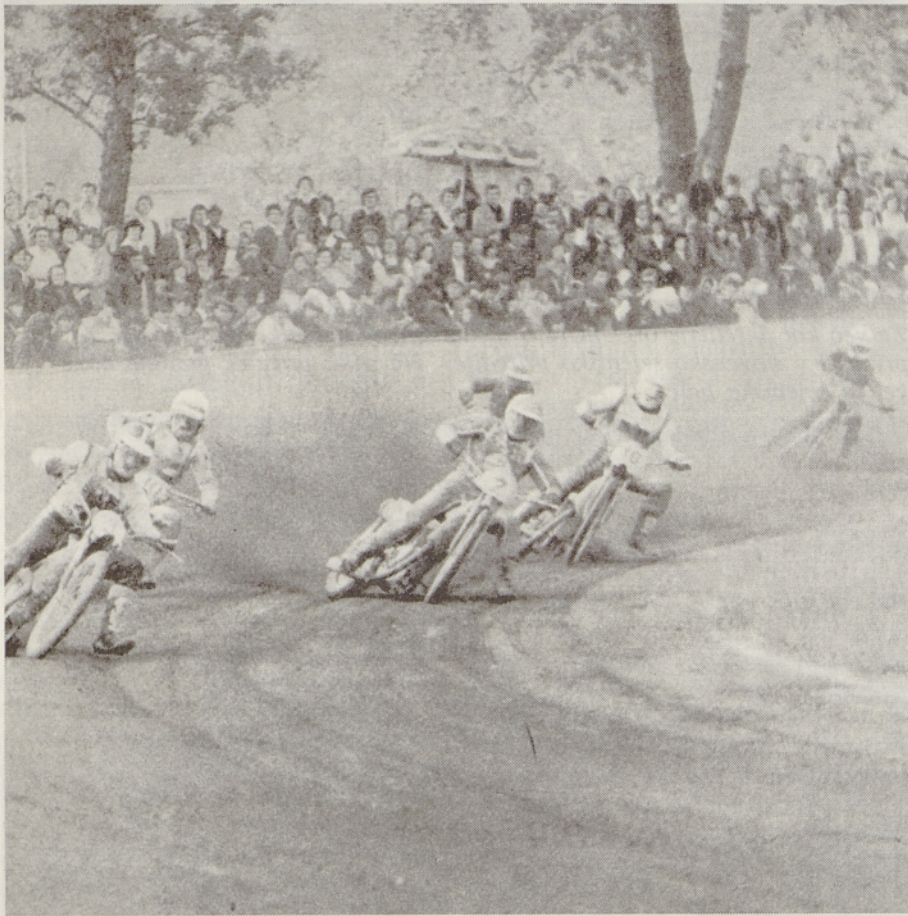
Ze več kot desetletje organizirajo v Radgoni »Pomurski sejem« ki je že prerasel v slovensko sejemsko prireditel. Na sliki: pričetek gradnje nove velike sejemske hale

Iz enega od konfekcijskih obratov soboške konfekcijske tovarne Mura

Načrt družbenoekonomskega razvoja občine Ljutomer za obdobje 1976—1980 predvideva pridobitev okrog 2500 hektarjev njivskih površin z melioracijami v Ščavniški dolini. Kmetijska zadruga Ljutomer-Križevci, ki je nosilec del, se je že lani lotila tudi komasacij 320-hektarskega kompleksa zemljišč

AMD GORNJA RADGONA se je uveljavilo kot odličen organizator dirk za svetovno prvenstvo na peščeni stezi. Tako je bilo leta 1975 prvič organizator finala, prihodnje leto bo organizator četrtfinala, leta 1979 pa pet finala svetovnega prvenstva v speedwayu. Posnetek je z dirk na 1000 metrov dolgi peščeni stezi na stadionu Bratisva in enotnosti v Gornji Radgoni

v gradnjo novih tovarn tudi širša slovenska skupnost, predvsem razvita industrijska središča. Takšna vlaganja slovenske industrije v Pomurju predstavlja gradnja obrata LIV iz Postojne v Rogašovcih, Modnega salona pri Gradu, novomeške »Krke« v Ljutomeru, velenjskega Gorenja v Radgoni in še nekaterih drugih.

TI PA, POPOTNIK, KI PRIDEŠ . . .

Pomurje je bilo še dolgo časa po vojni bela lisa na slovenskem turističnem zemljevidu. Turistični promet se je izboljšal z vsakim kilometrom novih asfaltnih cest v tej obrobni slovenski pokrajini. Štirje mednarodni mejni prehodi — dva z Avstrijo in dva z Madžarsko, odpirajo Pomurju

okno v svet. Število mejnih prehodov tujih gostov se iz leta v leto veča. Radenska, ki razen lendavske občine, združuje vse pomursko gostinstvo, s svojimi načrti in sedanjo dejavnostjo, daje turizmu v pokrajini svoj pečat. Ob nekdanjih poskusnih naftnih vrtinah so se razvila termalna kopališča v Moravcih pri Murski Soboti, v Petišovcih in Banovcih, na vrsto pa naj bi prišla tudi doslej le skromno urejena vrtina z bazenom v Moravcih ob vznožju Slovenskih goric. V poletnih mesecih so ta kopališča zbirališča tisočev kopalcev, tudi tistih, ki zaupajo zdravilni moči vode. Svojevrsten mik za turista so Blaguško, Bukovniško in Negovsko jezero.

Pomurskemu turizmu v prid bi bilo, če bi imeli denar za obnovo nekaj gradov, ki jih vse premočno razjeda

zob časa. Škoda je veličastnega grajskega poslopja pri Gradu na Goričkem in negovskega gradu. Pomurske občine, ki so si kot prvo nalogo zastavile — pokrajino ob Muri pripeljati iz zaočalosti, seveda nimajo denarja, da bi se same lotile takšnih podvigov.

Veliko je načrtov kako izboljšati turistično ponudbo, kot temu pravimo. V Banovcih je predvidena gradnja večje restavracije v kopališkem kompleksu, nekaj podobnega naj bi nastalo tudi ob Blaguškem jezeru, v Lendavi novi hotel, v vinskih gorinah je vedno več asfaltnih cest, na to pa čakajo tudi ceste skozi slikovito gozdnato pokrajino na Goričkem.

DA SE OZREŠ TUDI PO TISTI LEPOTI . . .

Čeprav Pomurje ne zmore, da bi obnavljalo velike grajske komplekse, pa so v pokrajini nenehno prisotna prizadevanja, da se ohranjajo in obnavljajo nekateri biseri za zahtevnejšega turista, kot so znamenita romanska rotunda v Selu, freske v Martjancih, Turnišču. Pokrajinski muzej v Murski Soboti, ki je v zadnjih letih močno razvil svojo dejavnost, načrtuje tudi v smeri ohranjanja naše preteklosti.

Ti pa, popotnik, ki prideš v pokrajino ob Muri, boš videl napredek na vsakem koraku. Lani spomladi so preko južnega dela Slovenskih goric, Ljutomera, do Murske Sobote speljali nov 110 kilovoltni daljnovod, ki bo omogočil nadaljnji razvoj pomurskega gospodarstva.

Ni pa več tako daleč čas, ko se bo Pomurje tudi samo oskrbovalo z električno energijo. V okviru lendavskega podjetja INA-nafta gradijo poleg nove tovarne metanola tudi termoelektrarno z močjo 7 MW, po letu 1980 pa naj bi gradili hidrocentrale tudi na Muri in sicer na pretočnem kanalu, ki naj bi potekal od Radencec po Murskem polju nekam proti Razkrižju, kjer bi se ponovno združil s staro mursko strugo.

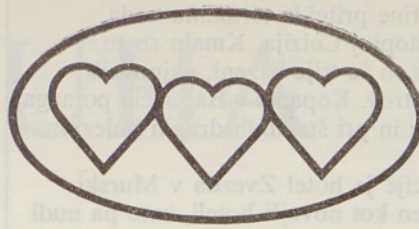
Minuli praznik republike — 29. november, ko so predali namenu novi del soboške bolnišnice, je bil res delovni praznik. Pomurci si prizadevajo, da bi bilo čim več podobnih praznikov.

Tako se podoba pokrajine spreminja iz leta v leto in kaže, da je tudi v svetu ob Muri stekel čas hitreje.

Juš Makovec

ZDRAVILIŠČE Radenska

RADENCI

Radenska mineralna voda je mednarodno znana že več kot sto let. Po količini mineralnih snovi in naravnega ogljikovega dioksida spada med najbogatejše mineralne vode v Evropi, v zadnjih desetletjih pa si je utrdila sloves četrte najbolj sloveče mineralne vode na svetu. Radenska je danes največji proizvajalec mineralne vode v Jugoslaviji, saj je na domače tržišče in v številne države po svetu, med katerimi naj omenimo Avstrijo, Italijo, ZR Nemčijo, Švedsko, Švico, ZDA, Kanado, Avstralijo, pošilja nad 200 milijonov litrov na leto.

Nenehno naraščajoča potrošnja mineralne vode in vse več ljudi, ki prihajajo po zdravje k samemu izviru, je nekdanji zaselek Radence spremenilo v pomembno slovensko zdravstveno središče, kjer domala vsi prebivalci in okoličani živijo le od mineralne vode in za mineralno vodo. Zdravilišče pa potrebuje razen mineralne vode še vse druge objekte, zdraviliške in hotelske zgradbe, zato je povsem razumljivo, da so se Radenci razvili tudi v pomembno turistično središče in obenem v gibalno vsega turističnega razvoja Pomurja. Povezava Radenc z vsemi drugimi kraji v Pomurju, kjer prihajajo na dan termomineralne vode, in kraji, ki so turistično zanimivi zaradi svojih naravnih lepote in gostoljubnosti, vse to je ponudilo osnovo za nadaljnji še hitrejši razvoj pomurske turistično-zdraviliške dejavnosti.

Mineralna voda Radenska, ki nosi ime po kraju Radenci, je postala tako tudi osnova za hitrejši razvoj vsega severovzhodnega dela Slovenije. Delovna organizacija Radenska združuje v treh občinah sedem temeljnih organizacij združenega dela: mineralna voda, naravno zdravilišče, komunalna dejavnost in skupne službe v Radencih, hotel Diana, gostinstvo in turizem Zvezda v Murski Soboti, gostinstvo in turizem Jeruzalem v Ljutomeru ter gostinstvo Grozd v Gornji Radgoni. Tako je v pomurski regiji povezanih 95 odstotkov celotnega turističnega gospodarstva.

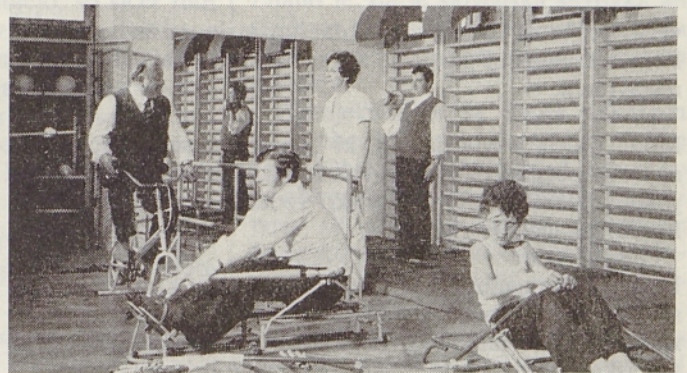
Radenci slove že dolga leta kot zdravilišče, v katerem se zdravijo bolniki, ki imajo okvare srca in ožilja, bolezni ledvic in sečnih potov, hipersekrecijo in hiperperistaltiko, bolezni presnove, ustne bolezni. V Radence prihajajo mnogi ljudje, ki vsakdanji življenjski ritem resno ogrožajo njihovo zdravje in se želijo izogniti pretečim menažerskim boleznim.

Vsemu zdraviliškemu dogajanju v Radencih daje osnovo z mineralnimi snovmi in prosto ter vezano ogljikovo kislino polna voda. Pitne in kopalne kure so načini, ki jih zdravniki v Radencih predpisujejo v odvisnosti od bolezni oziroma počutja zdraviliških gostov.

Razumljivo je, da sama voda ni dovolj. Moderno opremljeni laboratoriji, v katerih kontrolirajo fiziološke spremembe bolnikov, in moderni terapevtski prostori, v katerih je vse od posebnih banj za CO₂ kopeli do najrazličnejših orodij za razgibavanje, dajejo osnovo za izredno natančno posamično vodenje rehabilitacije bolnikov, ki so preboleli infarkt kakor tudi za zdravljenje vseh drugih bolezni, ki jih je moč pregnati ali omiliti

Moderni hotel Radin, A kategorije, v Radencih

V fizioterapevtskem oddelku zdravilišča Radenci

z ugodnim delovanjem vode in kontroliranim gibanjem ter s pomočjo ustreznih zdravil. Ugodni, včasih kar presenetljivi rezultati, terjajo še nadaljnje širjenje zmogljivosti, saj je zlasti poleti za vse, ki prihajajo sem po zdravje, že skoraj pretesno. V Radencih je danes vrsta zdraviliških objektov in hotelov, med katerimi je hotel Radin A kategorije.

V upravnem in trgovskem središču Pomurja, v Murski Soboti, se gostje, ki prihajajo sem le mimogrede ali za več dni, lahko ustavijo v DIANI, hotelu kategorije B. Pred desetletjem zgrajeni hotel ima 60 ležišč, restavracijo, v kateri je vedno moč izbrati kuharske posebnosti severovzhodne Slovenije, kavarno, bar, slaščičarno, avtomatsko štiristezno kegljišče in še kaj.

V Gornji Radgoni, kamor številne turiste privabljajo tudi motorne dirke ali osrednji slovenski kmetijsko-živilski sejem, se gostje radi ustavljajo v hotelu GROZD. Tu so seveda na voljo poleg številnih domačih jedi tudi odlična vina severovzhodne Slovenije.

V Ljutomeru se lahko okrepite v modernem hotelu B kategorije Jeruzalem, ki slovi po izvrstni restavraciji. Mislimo, da vas ni treba posebej opozarjati na sloveča ljutomerska vina, nekaj posebnega pa je tudi sam hotel, saj se povsem razlikuje od mestnih hotelov.

V okolici Ljutomera, v Banovcih, je pred leti iz »ponesrečene« naftne vrtine pritekla termalna voda, ki ima temperaturo 55 stopinj Celzija. Kmalu so tu uredili kopališče, zdaj pa so že trije bazeni, najnovejši je dolg 35 in širok 15 metrov. Kopanje v Banovcih pomaga pri revmatičnih obolenjih in pri številnih drugih boleznih.

Hotel z navdihom tradicije je hotel Zvezda v Murski Soboti. Ta ni tako udoben kot novejši hoteli, zato pa nudi

V Moravskih Toplicah je možno tudi kampiranje

večjo pristnost in stik z vsakdanjim utripom življenja Pomurja. Številni gostje se zlasti radi ustavljajo v njegovi restavraciji.

Motel Čarda v Martjancih, ki ima le dvajset ležišč, je najbolje obiskan pomurski lokal. Tu si prizadevajo, da bi gostu pričarali pravo panonsko vzdušje, pa naj gre za hrano, pijačo ali glasbo...

Drugi najpomembnejši zdraviliško-turistični kraj v Pomurju so Moravske toplice. Še pred dobrimi desetimi leti je zanje vedel le malokdo. Leta 1960 so namreč geologi tod iskali nafto, pa je iz globoke vrtine brizgnila voda, ki se po svoji sestavi bistveno loči od one v Radencih.

Termalna voda v Moravcih prihaja na dan bogata z jodom in hidrogenkarbonati. Glede na sestavo sodi med zelo redke termalne vode v Evropi, njena temperatura pa je od 60 do 70 stopinj Celzija. Glas o izredni učinkovitosti teh vrelic se je kmalu raznesel daleč naokrog in prvi bolniki so začeli prihajati še preden so bili zgrajeni objekti za smotrno izkoriščanje te terapevtsko izredno pomembne vode.

Danes, po poldrugem desetletju poznavanja moravske termalne vode, je znano, da kopanje v tej vodi pomaga predvsem pri preganjanju revme, boleznih kosti, sklepov, da pomaga lajšati in odpravljati nevrološke in ginekološke bolezni idr. Gostje se lahko kopajo v pokritem in odprtem bazenu, naselijo se lahko v vikend naselju z 261 ležišči, si postavijo šotore in jedo v številnih gostinskih obratih.

Bogastva Radenc in Pomurja, mineralne in termalne vode, prijazna in skoraj neokrnjena pokrajina, gričevnati, s trtami posejani svet in ravnica, ki se odpira proti severu, in nudi čez poletje zavetje in prostor za gnezdenje štokljam, niso privlačne le za bolnike, ki prihajajo sem zato ker bi radi okrevali. Svet, v katerem se komaj zaznavajo slabosti moderne civilizacije, je vabljen tudi za slehernega, počitnic željnega človeka. Dobrodošli tudi vi!

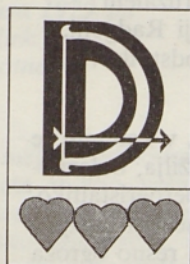

ljubljska banka

POMURSKA TEMELJNA BANKA

MURSKA SOBOTA

POSLOVNE ENOTE: Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer. **EKSPozITURE:** Beltinci, Črenšovci, Grad, Radenci, Rogoševci, Turnišče, Apače, Videm ob Ščavnici. **ZANESLJIV BANČNI SERVIS**

HOTEL DIANA

MURSKA SOBOTA • SLOVENIJA • JUGOSLAVIJA

HOTEL DIANA

Hotel »Diana« 69000 Murska Sobota, tel. 069/21-530, 531, 532 • B kategorije — zgrajen leta 1967 — 40 sob (56 ležišč) vse s tuši, WC in telefoni — centralno ogrevanje — restavracija — razsežna letna terasa — domače in mednarodne jedi — kavarna — slaščičarna — okrepečevalnica — bar s programom (razen ponedeljka) — klubski prostori — štiristezno avtomatsko kegljišče — garaže — boksi za pse — turistična agencija »Kompas« v hiši.

ŽGANJEKUHA

Kuhanje žganja je stara tradicija, saj so znane še stare, lončene posode in drugi pripomočki, ki so služili pri varjenju žganja.

Žganje je na Slovenskem že od nekdaj cenjena pijača ali bolje rečeno posladek, zdravilo, toda zaradi svoje omamnosti in močne koncentracije alkohola tudi velikokrat vzrok za veliko gorja in žalosti, no, in tudi veselih trenutkov.

Žganje se pije običajno zjutraj, na tešče. Na Dolenjskem pravijo temu »fruštek«. Gospodar je imel v posebnem kotičku v hiši, v tako imenovani »niši«, spravljeno žganje in le kadar je povabil svoje goste, se je pilo najboljše domače žganje — slivovko ali hruškovec. To je bil slovesen trenutek. Gospodar je skrbno in ljubosumno čuval svoj veliki zaklad in tudi po kvaliteti žganja se je ocenjevala pomembnost hiše. Dobro žganje je pomenilo zdravje. Pomenilo je imovitost in dobro gospodarjenje, saj pri hiši, kjer so imeli za gospodarja pijanca, običajno tudi žganja ni bilo.

Vilko Novak je v knjigi Ljudska prehrana v Prekmurju napisal tudi naslednje: »Žganje, žganica, palinka.

Lastniki vinogradov kuhajo žganje prvenstveno iz vinskih tropin. Tudi iz jabolk, tropin in sliv. Iz stolčenih jabolk in hrušk. Tropine v sodu ali kadi se močno stolčejo, pokrijejo na vrhu z zemljo, tako, da ne pride do njih zrak. Slive pa nakvasijo v manjšem sodu ali kadi, da zavro, podobno tudi hruške. V takem stanju morajo ostati najmanj dva tedna, šele potem se da skuhati dobro žganje. Žganjar na je danes navadno v kakem večjem kraju samo ena in je sodobno opremljena. Tudi v bližnji preteklosti so le redko imeli dve ali več žganjarn, a so bile mnogo preprostejše. Postavili so iz vej spleteno kolibo stožčaste oblike, ki je imela nizka, tudi spletena vrata. Pokrita je bila s slamo. V njej je bil preprost kotel. Današnje stare žganjarne, ki še delujejo, so sicer tudi lesene ali zidane v majhne stavbe z enim prostorom, v njih pa je še starinski kotel, iz katerega sta napeljani dve bakreni cevi, sod z vodo do lončene posode, kamor curlja prekuhano žganje. Pod kotlom kurijo kakor v štedilniku.

Prvo žganje, ki priteče iz kotla, se imenuje plaviš, ki ga nalijejo v velike

lonce. Ko vse prežgejo, operejo kotel in cevi ter plaviš ali najgo znova nalijejo v kotel in prežgejo.

Od plaviša shranijo 1—2 dcl. in imenujejo to ficko ali čmeriko; rabijo jo za dezinfekcijo. Kar se dobi iz ponovnega prekuhavanja, se imenuje prežig. Prekuhano žganje. Če se to žganje ne prekuha, je taka žganica ali palinka vlaka, sladka. Srbi ji pravijo mekana rakija.

Žganje ima različna imena: tropinščica, slivovica, črešnjevcec. Če pa se prežgejo droži, ki se naberejo pri vrenju vina na dnu soda, se imenuje to žgano vino in se ga rabi predvsem za zdravljenje.

Izdelovanje pijač in način uporabljene orodja in izrazja ima mnogo podobnosti z ostalimi slovenskimi kraji. Znano je, da je slovenska slivovka ali sadjevcec znana in ostra pijača, ki nima konkurence na vsem jugoslovanskem prostoru.

Žganjekuha je še danes nekakšen vaški obred, kjer se zbere zelo veliko ljudi. Običajno takole pred zimo, ko se obtrgava korenje, obrezuje repa in pesa ali se lička koruzo. Preproste žganjekuhe niso z zakonom prepovedane, kakor je bilo ali je še v nekaterih državah.

Veseli večeri ob kmečkih delih s pesmijo, šalami in vsemogočimi dovtipi trajajo pozno v noč in žganje podžiga kri, da ljudje prehitro ne omagajo. Gospodar je takrat še posebno radodaren. Tudi pojé se kaj boljšega. Ko pa se delavci razidejo, ostanejo pri kotlu le najvztrajnejši. Običajno se žganje kuha po več dni in v tem času ogenj pod kotličkom ne sme ugasniti.

Najboljše žganje je tisto, v katerem so namočena orehova jedrca in je zakopano v zemlji vsaj tri leta. Pravilo pa je: čim starejše je žganje, tem boljše je. S časom dobi žganje poseben sladek priokus in se mu pravi, da teče po grlu kakor olje.

Za žganje trdijo, da je kačja slina, hudičevo mazilo, ki je že marsikoga, če ga je le preveč poskušal, spravilo na oni svet. Toda kozarček žganja ob pravem času je lahko tudi odlično zdravilo.

Žganjekuha: ogenj pod kotlom tudi po več dni ne sme ugasniti.

Foto: Miško Kranjec

TUJE IZKUŠNJE

V preteklih treh letih se je z začasnega dela v zahodnoevropskih državah vrnilo v Jugoslavijo nad 200.000 delavcev. Glede na krizno stanje zaposlovanja v razvitih zahodnih državah lahko pričakujemo, da se bodo ti povratni migracijski tokovi še nadaljevali, čeprav je bilo v letu 1977 čutiti, da se je v primerjavi s prejšnjim letom ta tok že ustalil. Pri tem vsekakor ne smemo zanemariti podatkov o naraščanju brezposelnosti v državah, članicah Evropske gospodarske skupnosti.

Okoliščine, ki drže za Jugoslavijo v celoti, so podobne — le v manjšem merilu, seveda — tudi v Pomurju, tistem predelu Slovenije, od koder je glede na skupno število prebivalstva največ naših ljudi v tujini. V pogovoru z Lojzetom Drvaričem, vodjem

Stanislav Horvat, avtomehanič iz Radenc: »Tudi doma je začetek težak.«

analitske službe pri skupnosti za zaposlovanje v Murski Soboti, smo izvedeli, da je iz Pomurja še vedno 8000 delavcev začasno zaposlenih na tujem. Večina od teh je v Zvezni republiki Nemčiji in v Avstriji, največ pa jih je odšlo v tujino v letih 1965 do 1970. Iz leta v leto se vrača vedno več teh delavcev v domovino. Vračajo se zato, ker so že dosegli cilj, ki so si ga zastavili, in tudi zaradi tega, ker so izgubili delovno mesto na tujem. Kam se vračajo, v katere poklice? Predvsem je zanimivo to, da se po vrnitvi iz tujine danes večina Pomurcev želi zaposliti v domačih krajih, kjer so si med delom na tujem zgradili stanovanjske hiše, si kupili stanovanja, modernizirali kmetije in podobno. Le redkokdo je pripravljen iskati delo v drugih predelih Slovenije, ker se zaveda, da bi bilo to povezano s številnimi drugimi problemi, zlasti pa s stanovanjskim. V zadnjem obdobju nekaj let se je vrnilo v Pomurje približno 7000 delavcev, od katerih pa se večina ni oglasila na skupnosti za zaposlovanje s prošnjo, da bi jim posredovali zaposlitev. Med brezposelnimi povratniki je takih, ki še niso našli zaposlitve, le 196. Mnogi povratniki si zaposlitev poiščejo sami, mnogi se vračajo na modernizirane kmetije, nekateri se odločijo za samostojne obrti.

Zaposlovanje v tujini pa bo prav gotovo pustilo velike duhovne in materialne posledice. Kaj ti pomaga materialno blagostanje, če imaš razbito družino, če tvoji otroci ne znajo več slovensko, kaj ti pomaga velika nova hiša v kraju, kjer ni možnosti za zaposlitev. Taka vprašanja si zastavljajo tudi mnogi Pomurci.

Strokovnjak za zaposlovanje pa k temu dodaja: »Večina naših delavcev se med delom na tujem navzame pozitivnih navad visoko razvite industrijske družbe, po vrnitvi v domovino pa jih pogosto ne znamo prav izkoristiti. Še vedno imajo mnoga podjetja predsojke ob zaposlovanju povratnikov...«

Kljub precejšnjemu številu prijavljenih iskalcev zaposlitve pri skupnosti za zaposlovanje v Murski Soboti pa marsikaj le vzbuja optimizem za prihodnost: vrsta podjetij iz osrednje (v Pomurju pravijo »razvite«) Slovenije odpira svoje industrijske obrate v teh krajih, kjer je delovne sile še vedno

dovolj. Vendarle pa se danes že pojavlja pomanjkanje delavcev v kovinski, lesni in tudi v konfekcijski industriji. V tej slednji panogi predvsem zaradi tega, ker imajo posebne zahteve zaradi visoko razvite tehnologije in visoke produktivnosti, zato pridejo v poštev predvsem mlajše ženske, ki so se še zmožne priučiti. Na splošno pa Pomurcem primanjkuje veliko strokovnjakov, delavcev z visoko in višjo izobrazbo.

Kje so torej pomurski povratniki? Vsakdo si pomaga po svoje. Za delo se dogovarjajo v industriji, ustanavljajo nove obrti, delajo na kmetijah. Večina z zaposlitvijo nima težav, za večino pa tudi velja, da žele ostati blizu domačega kraja.

Ko smo spraševali, s katerim izmed pomurskih povratnikov naj bi se pogovorili, so nas napotili v Radence k avtomehaničarju Stanislavu (Slavku) Horvatu, ki se je vrnil iz Zvezne republike Nemčije pred dvema letoma.

Horvatova nova hiša z avtomehanično delavnico stoji sredi vasi, le streljaj od zdraviliškega središča Radenc. Nekoliko je odmaknjena od ceste, ki vodi na Kapelo, zato moraš vprašati domačina ali pa se na slepo srečo zapeljati po vasi. Horvatovi so tukaj pravzaprav priseljenici, saj sta oba z ženo doma iz okolice Ljutomera.

»Za tujino sem se odločil leta 1962, takoj po tem, ko sem se v Ljutomeru izučil za mehanika,« pravi mojster. »Vem, da je večina naših ljudi odšla zato, ker doma ni našla primerne delo. Jaz sem ga imel, vendar pa me je vleklo v Nemčijo zaradi tega, ker sem se želel naučiti nemško, se izpopolniti v svojem poklicu, ne nazadje pa tudi zato, da bi kaj več zaslužil. Doma zaslužki avtomehaničnih pomočnikov takrat niso bili visoki.«

V prvih mesecih življenja na tujem se vsi naši ljudje predvsem razgledujejo po novem okolju in le malokdo si takoj najde delo, ki ga potem zadrži tudi po več let. Tako je bilo tudi s Horvatovimi. Slavko je moral prvo leto delati kot ključavničar in šele potem je našel delovno mesto v avtomehaničnem servisu, kjer so v prvi vrsti popravljali avtomobile francoskih znamk, seveda pa tudi številna druga vozila. Takoj je imel boljšo plačo, saj so mu priznali kvalifikacijo iz domovine. Pri tej firmi je ostal deset let in

je bil med pomočniki edini Jugoslovan. Kljub temu se je dobro počutil, saj je lahko delal povsem samostojno, veliko pa se je tudi še naučil. V Mannheimu je tako z družino, ženo, hčerko in sinom preživel polnih štirinajst let.

V prostem času, ki ga seveda ni bilo na pretek, ga je pritegnil nogomet. Pridružil se je jugoslovanskemu nogometnemu klubu Jadran, ki je sprva delal samostojno, pozneje, po ustanovitvi jugoslovanskega konzulata v tem mestu, pa so se povezali z njim. Imeli so kar lepe uspehe in so med drugim pozneje dobili v najem tudi neko staro hišo, v kateri so si sami uredili prijetne klubske prostore.

Otroka sta obiskovala nemško šolo in skoraj sta že bolje obvladala nemščino kakor slovenščino. Tudi v domačem okolju jih je neredko »zaneslo« v pogovor v nemškem jeziku. Veliko bolje je bilo potem, ko sta otroka obiskovala tudi slovensko dopolnilno

šolo. Tedaj, po več kot desetih letih bivanja v tujini, je bila družina pred veliko odločitvijo; nikoli niso podvomili v to, da se bodo vrnil, vendar pa so se tudi življenja na tujem tako navadili, da odločitev ni bila lahka. Imeli so nekaj prihrankov in treba se je bilo odločiti, ali jih bodo porabili za zidavo stanovanjske hiše v domovini, imeli pa so tudi možnost, da odprejo samostojno obrt v Mannheimu. Tedaj so se odločili za domovino. V Radencih so dobili gradbeno parcelo po ugodni ceni in začeli so graditi hišo z delavnico, saj so se takoj odločili, da bodo doma »delali na svoje«.

»Zelo, zelo težko smo se privadili doma,« je Slavka dopolnjevala njegova žena Rozalija. »Tu nismo imeli nobenih znancev, nobenih prijateljev, urediti pa je bilo treba toliko stvari. Na občini te pošiljajo zdaj sem, zdaj tja, nihče ti ne da navodil, ki bi ti zmanjšala pota in olajšala začetek na novo. Veliko dobrih živcev moraš

imeti, predno vse urediš in se znajdeš, pa naj bo to pri carini, na občini ali pri začetku dela. Nihče si ne predstavlja, kako težke so te stvari za povratnike, ki so se že odvadili številnih neurejenosti.«

Slavko je pripovedoval, da ga to delo veseli, da je sicer zadovoljen, zaslužek pa se s tistim v Nemčiji ne more primerjati. Moti ga tudi to, da ima zasebni avtomehanic toliko težav pri nabavi materiala, rezervnih delov. Podjetja, ki skrbijo za uvoz rezervnih delov, bi morala bolj pomagati tudi zasebnikom. Nepravilno pa je tudi to, da je toliko »šušmarjev«, tistih, ki so redno zaposleni v servisnih podjetjih, popoldne pa delajo na svoje.

»Zadovoljni nismo najbolj. Obogateli ne bomo, bomo pa preživeli. Tako upamo,« ugotavljajo Horvatovi. Priznavajo pa tudi, da se še niso najbolje vživeli v okolje, kjer so se naselili.

Življenje in delo v Nemčiji imajo vsi Horvatovi v lepem spominu. Slavko se je veliko naučil iz svoje stroke, Rozalija se rada spominja tamkajšnjega življenja v urejenem mestnem okolju, otroka sta imela tam številne šolske prijatelje. Zdaj sta odličnjaka na radenski šoli, nekaj težav sta imela v začetku s slovenščino, za nemščino pa sta prava strokovnjaka.

Jože Prešeren

agros

ZDRUŽENA INDUSTRIJA KMETIJSKIH STROJEV IN OPREME ŽALEC

OZD »TEHNOSTROJ« LJUTOMER, p. o.

PREŠERNOVA CESTA 40

TELEFON 81-035 IN 81-064

Ž. P. LJUTOMER

»TEHNOSTROJ«

proizvaja priključna vozila za traktorsko in avtomobilsko vleko, kmetijske stroje in izdelke po zahtevah naročnikov. V servisnih delavnicah opravlja kvalitetne servisne in remontne storitve motornih vozil in kmetijskih strojev. Z ozirom na povečan obseg poslovanja, vabimo k sodelovanju strojne ključavničarje, varilce, strojne inženirje in tehnike.

SARAJEVSKA VELIKA ŽEHTA

Hitri urbani in industrijski razvoj glavnega mesta Bosne in Hercegovine, ki je sledil drugi svetovni vojni, ga je naredil za eno od najbolj onesnaženih in komunalno neurejenih večjih bivališč na svetu. Naglo naraščajoče število prebivalcev, rast industrije, gradnja številnih stanovanj, hiter razvoj prometa itd. so krivi, da je v Sarajevu povprečno 220 dni na leto, ko koncentracije strupenih plinov presegajo najblažje dovoljene meje. Pomanjkanje zdrave pitne vode je naravnost akutno, zaradi neurejene kanalizacije pa so higienske razmere v mestu zelo slabe, medtem ko je nekdanja bistra Miljacka povsem odmrli industrijski kanal.

Toda dolgo ne bo več tako. V Sarajevu so se odločili za uresničitev projekta, zavoljo katerega bo to mesto v prihodnjih štirih letih največje mestno gradbišče na svetu, zanj pa bodo porabili kar 3,6 milijarde dinarjev. Do leta 1981 bo Sarajevo dobilo povsem novo primarno plinovodno omrežje, sodoben primarni vodovod in kanalizacijo, čistilne naprave, uredili bodo mestne zelenice, zgradili 26.000 novih stanovanj, uredili vrsto športno-rekre-

acijskih centrov in bistveno ublažili mestno prometno zagato.

Sarajevčani najbolj cenijo vpeljavo plina, ki naj bi sedanje nevzdržno onesnaževanje zraka zmanjšala na minimalno možno mejo. 400 kotlovnice za centralno ogrevanje in 65.000 zasebnih kurišč namreč sedaj uporablja za gorivo skoraj izključno gorilna olja in premog, le v majhni meri pa plin in elektriko. Zastarele naprave in neustrezna tehnika kurjenja so razlog za izredno nizek izkoristek teh goriv, hkrati pa gre v hladnih mesecih v ozračje dnevno na tone žveplovega dioksida. Spričo tega, da je mesto v ozki kotlini, ujeti med planine Trebević, Igman in Treskavico, je prezračevanje zelo slabo, pogosti temperaturni obrati pa ustvarjajo še dodatne možnosti za pogost in sila škodljiv smog, ki je v Sarajevu čest obiskovalec.

Posebno poglavje je sarajevski vodovod. Tega je Sarajevo oziroma Baščaršija, ki je takrat bila trgovsko središče mesta, resda dobila že leta 1416, ko so vodo speljali po glinastih ceveh s Trebevića. Turki, in za njimi v času

avstro-ogrske nadvlade, so ga še dograjevali, a je dandanes v takšnem stanju, da se kar 40 odstotkov vode izgubi v zemljo, še preden pride od zajetja do potrošnika. Nič čudnega, če vemo, da so ponekod še »dobre« turške vodovodne cevi, ki niso nič drugega kot izvotlena debla...

A to še ni najhujše. Večji problem je, da se le 65 odstotkov prebivalstva oskrbuje z vodo iz mestnega vodovoda, kar 90.000 Sarajevčanov pa je odvisnih od neurejenih virov, ki so temu mestu po osvoboditvi prispevale štiri epidemije kužnih boleznih.

Sedaj bodo položili kar 65 kilometrov novih vodovodnih cevi, odprli številna zajetja in zgradili črpalne postaje, tako da bo konec leta 1980 pilo zdravo vodo iz pip 90 odstotkov Sarajevčanov, do leta 1985 pa praktično vsi.

Tretji sarajevski veliki ekološki up je obnovljena kanalizacija, ki je sedaj podobno klavrna kot vodovod. Sedanje omrežje pokriva ozemlje, na katerem prebiva le 62 odstotkov mestnega prebivalstva. Poleg kilometrov novih cevi bodo v zemljo položili tudi zbirna kanala na obeh bregovih Miljacke. Dolga bosta po 26 kilometrov in bosta tekla do izliva Miljacke v Bosno, kjer bodo zgradili največjo jugoslovansko »tovarno« za prečiščevanje odpadnih voda.

Znano je, da bo Sarajevo plačalo velikansko investicijo pretežno s posojilom mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki dosega 83 milijonov dolarjev, odplačati pa jih bo treba v 25 letih po 8,5-odstotni obrestni meri. Drugo bodo prispevali Sarajevčani sami s samopriskom, ki se bo iztekkel leta 1981, pa z bančnimi krediti, s sredstvi delovnih organizacij in deloma republike. Zanimivo je, da se je mednarodna banka prvič v zgodovini svojega obstoja odločila kreditirati tako velik ekološki projekt, Sarajevo pa bo prvo mesto na svetu, ki bo svoje okolje saniralo tako velikopotezno in celovito.

Razumljivo je, da se bodo Sarajevčani v teh štirih letih srečavali z mnogimi težavami. Mesto bo razdejano kot po kakšnem potresu. Povsem prekopati bo potrebno številne ceste in ulice, marsikje bo edina »prometnica« brv.

Slikovito, toda sedaj še onesnaženo mesto

Braco Zavrnik

SLAVNE SLIKE

Kdor je bil kdaj v gorah, se želi vedno vnovič naužiti pogledov na divje lepote. Gorski motivi so vedno znova navduševali slikarje, še posebej v Sloveniji, kjer ne manjka visokogorja. Skoraj ni slikarja, ki se ne bi vsaj kdaj poskusil z gorami, sorazmerno malo slikarjev pa je sprejelo gore za svoj osrednji motiv. Mednje spada pomembnejši slikar starejše dobe Anton Karinger (1829—1870).

Bil je sin ljubljanskega trgovca s suknom. Oče ga je namenil trgovini. Fanta pa je bolj mikalo risanje in lepopisje, ki je bilo v tedanji dobi še zelo cenjeno. Na veliki ljubljanski obrtni razstavi leta 1844 so njegovi lepopisni in risarski izdelki vzbudili splošno pozornost. Ob njih se je ustavil celo cesar Ferdinand, ki je takrat bival v Ljubljani.

Tako očetu nadarjenega fanta ni preostalo drugega, kot da ga pošlje študirat na dunajsko akademijo likovnih umetnosti. Na akademiji se je Anton Karinger učil pokrajinskega slikarstva. Zatem se je v Münchnu, znani nemški prestolnici slikarstva, učil sli-

kanja portretov in arhitektonskega slikarstva.

Kot dunajski študent se je nekoč udeležil izleta v Salzkammergut. Tam se je prvokrat srečal z divjo lepoto alpskega sveta. Ostre oblike gorskih vrhov, prepadnih sten, nedostopnih strmin pa ledeniki, slapovi in hudourniki so mu vzburkali domišljijo in mu povzročili pravo slo po gorah.

Nemirna leta so ga pripeljala v avstrijsko vojsko. Kot avstrijski oficir je služboval v najrazličnejših krajih Italije in Dalmacije. Kadar je le mogel, je vzel v roke čopič, kadar je le utegnil, je skočil v bližnje gore. V tej dobi so nastali številni portreti imenitnikov, predvsem pa dolga vrsta krajinskih podob gora, ki jih prištevamo med najboljše, kar je ustvaril.

Za nas so dragocene zlasti podobe z Gorenjske, tako »Triglav iz Bohinja«, »Stol iz blejske okolice«, »Kranj s Storžičem« in »Bohinjsko jezero«.

Naš slikar je seveda še izrazil romantik. Za cilj si je zastavil zvesto posnemanje narave. Vse je hotel naslikati natanko tako, kot se je kazalo njegovim očem: plastično, natančno,

z vsemi podrobnostmi. Pri tem ga še niso vznemirjala vprašanja hitro spreminjajočih se svetlobnih razpoloženj, s kakršnimi so se ukvarjali kasnejši impresionisti.

Navkljub svojemu hotenju po zvestobi naravi je naravo na svojih slikah nehote prilagajal duhu in okusu dobe, v kateri je živel. Njegovim slikam se pozna, da so slikane z ljubeznijo, barve so prikupne, iz njegovih olj veje posebno romantično razpoloženje. Svet, ki ga slika, je prijazen in privlačen. Gledalci njegovih slik si zaželimo, da bi tudi sami stopili med gorske vršace in se predali romantičnemu sanjarjenju.

»Bohinjsko jezero« je dober primer njegovega pokrajinskega slikarstva. Čeprav se je okolica Bohinjskega jezera v primerjavi z drugimi biseri slovenske krajine še najmanj spremenila, je Karingerjeva slika tudi slikarski dokument preteklosti te pokrajine, saj je bila naslikana v času, ko je Bohinj poznal le samotne popotnike. Množični turizem in pa vse slabe strani, ki jih prinaša s seboj, je bil še daleč.

Anton
Karinger:
Bohinjsko
jezero
Last:
Narodna
galerija
v Ljubljani

KUZMA NATROMEJI

Vem, da je Kuzma daleč od Ljubljane, pa bi le rada kdaj kaj prebrala o njej in jo videla tudi na slikah.

*Maria Zohar,
Edmonton, Alberta, Kanada*

*Adolf Hašaj iz Kuzme
(foto: Lado Klar)*

Po saint-germainski pogodbi so leta 1919 določili mejo z Avstrijo in leto kasneje s trianonsko pogodbo z Madžarsko. Tromejo med Jugoslavijo, Avstrijo in Madžarsko so leta 1924 označili v Trdkovi nad Kuzmo s piramidastim kamnom.

Okrog štiristo metrov visoke gričke na razvodju med Muro in Rabo so zasadili z državnimi mejniki. Meja je razbila prirodno in narodnostno enotno Goričko na tri dele: južni del je pripadel novi jugoslovanski skupnosti, severozahodni porabski del republiki Avstriji, severovzhodni del pa je bil vključen v madžarsko kraljevino. V avstrijskem delu Porabja so Slovence ponemčili skoraj do zadnjega moža že pred prvo svetovno vojno. Na slovenstvo spominjajo krajevna imena Dobra, Grič, Sui mlin, Ženavci, Borinje, ki jih obmejni prebivalci še danes poznajo v dnevni govorici. Celo prizorišče slovite bitke leta 1664, ko je združena evropska vojska potolkla Turke v Modincih (Mogesdorf) ob Rabi, je bilo zagotovo na slovenskem narodnostnem ozemlju. V madžarskem delu Goričkega, v Slovenskem Porabju, se je do danes ohranilo okrog sedem tisoč Slovencev od Gornjega Senika do Monoštra.

HIŠE IZ BLATA

Kuzma se je po razmejitvah znašla tik ob meji. Presekane so bile tisočletne vhojene poti do tržnic v Borinju, Ženavcih in Monoštru. Zarastli so kolniki, po katerih so nekaj desetletij odvažali ljudi in prtljago do železniških postaj ob Rabi, od koder so se zgubljali na vzhod in zahod. Po opravljenih poljskih delih so se mnogi vračali po istih poteh s prisluzenim žitom, soljo in sladkorjem. Ko so mejo zavarovali z obeh strani, so morali ubirati poti proti jugu.

Danes 77-letni gostilničar v pokoju se je preselil leta 1922 iz Šmartnega na Kuzmo, kjer je prevzel finančno obmejno službo. Še zdaj se spominja tedanje podobe obmejne vasi. Vse hiše so bile zbite iz blata in pokrite s slamo. Cest še ni bilo, potok je bil edina vozna pot v vasi. Prevladovala so velike družine, ki so praviloma štele nad deset otrok. Ljudje sose prebijali s sezonskimi zaslužki na madžarskih pustah in v Vojvodini, otroci so hlapčevali pri bogatih kmetih. Le mlinar in

kovač sta imela dovolj dela doma. V revnih domačijah so živeli dobri ljudje. Kdorkoli je ostal brez strehe, so mu vsi vaščani priskočili na pomoč in mu sezidali novo hišo.

TRIKRAT NA PRVEM MESTU

Danes je Kuzma eno izmed najprikupnejših naselij v Pomurju. V tekmovalju Naš kraj bo lepši je že trikrat dosegla prvo mesto in se uvrstila med prvih deset krajev v podobnem republiškem tekmovalju. Vsi dosežki so plod izredne prizadevnosti vaščanov. Leta 1949 so zgradili velik združni dom, leta 1963 šolo in leta 1967 novo cerkev. Od leta 1963 naprej plačujejo samoprispevek, s katerim krijejo vse pomembnejše potrebe kraja. Sami so se lotili razširitve dveh kilometrov ceste do mednarodnega prehoda, do maloobmejnega prehoda v Matjaševcih, asfaltirali cesto skozi naselje do sosednjega Doliča. Občina jim je dala pomoč pri regulaciji potoka, asfaltni zvezi po dolini potoka Lukaj in razširitvi bližnjice do Grada.

Bela vasica je strnjeno pozidana okrog cerkve, posamezne kmetije čemijo razložene po okoliških gričih. Vsaka domačija je cvetlični vrt. V središču sta znani gostišči Gaberšek in Huber s prenočišči, samopostrežna trgovina, mesnica, fotograf. Kuzma ima že zdaj vse pogoje za turistični kraj. Ko bosta sezidani še dve večji gostišči, bodo imeli že kaj ponuditi. Pravijo, da so Avstrijci že zdaj dnevni gostje, če le ugotovijo, da je cena kakšnemu izdelku manjša vsaj za deset par.

NOVE OBLIKE IN BARVE

Lončar Adolf Hašaj s Kuzme je med najbolj priznanimi prekmurskimi lončarji. Skraja je oblikoval črno posodo po vzorcu svojih bližnjih rojakov. Po dveletnem izpopolnjevanju v Zelezem na Gradiščanskem je zanesel nove oblike in barve. Kupil je električno peč za žganje, ki ne daje dima in na belo glazuro nanašal kobaltno modre barve, tuje v dotedanji prekmurski keramiki. Za lepo oblikovane glinaste posode je dobil najvišje priznanje na razstavi spominkov v Kranjski gori in obrtni razstavi v Slovenjgradcu. Povpraševanje po izdelkih je v zadnjem

času tako naraslo, da ne zmore vseh naročil.

Pred leti je direktor gradiščanske turistične agencije predlagal našemu turističnemu predstavniku na Dunaju, da bi v Kuzmi prirejali veselice za gradiščanske mladeniče, ki doma ne najdejo ženic. Zamisel se sicer nikoli ni uresničila, je pa okrog petdeset deklet našlo ženine na drugi strani meje. Zanimivo je, da se doslej še noben moški s Kuzme ni odločil, da bi se priženil k nevesti v Avstrijo.

V vseh dosedanjih razpravah o izseljencih ali začasno zaposlenih je območje Kuzme med najbolj problematičnimi v Prekmurju. Naselje Kuzma ima le 500 prebivalcev, v krajevni skupnosti, ki obsega tudi vasi Dolič, Matjaševci, Trdkovo in Gornje Slaveče pa je okrog 2300 ljudi. Le 80 ljudi najde dnevno zaposlitev izven kmetijstva doma, v tujini jih dela okrog 400. Sem pa ne štejemo tistih, ki v ponedeljek skočijo s kolesom ali z osebnim vozilom čez mejo in se ob koncu tedna vračajo. Ker je dela v tujini vedno manj, se vse bolj ozirajo za zaposlit-

vami doma. Pri bližnjem Gradu zidajo tovarno oblačil, onstran hriba v Rogošovcih tovarno za okenske okvirje. Pravijo, da morajo privabiti močnejšega investitorja v Kuzmo, ki bi postavil vsaj manjši industrijski obrat, dokler se še delovna sila ni porazgubila po drugih krajih.

70 OTROK BREZ VARSTVA

Zčasno zaposleni v tujini prepučajo otroke v oskrbo starim staršem ali celo sosedom. Ugotavljajo, da okoli 70 malčkov nima pravega varstva in so že od rojstva prikrajšani za vstop v življenje. Zato si tudi toliko prizadevajo za ustanovitev vrta, ki ga bodo najbrž v kratkem dobili. Osnovna šola je sicer prenovljena, vendar ji primanjkuje prostorov za delavce in telovadnica. Kljub težkim razmeram so ponosni, da je danes z njihove šole 50 dijakov in študentov na srednjih in visokih šolah.

Z dvema transformatorjema so izboljšali električno napetost, sedaj jih

najbolj pesti oskrba z zdravo pitno vodo. Sedanji vodovodi zajemajo vodo iz 72 izvirov. Z raziskavami skušajo najti zadostne vire za celotno naselje, nakar bi povezali vodovodno omrežje za celotno naselje. Manjka jim tudi gramoza za ureditev cest, ki ga morajo voziti iz murskih brežin. Obsežna mehanizacija in motorizacija zahtevata ureditev bencinske črpalke, vse večje odplake pa ureditev kanalizacije.

V zadnjem času posveča krajevna skupnost vse večjo pozornost okoliškim obmejnim krajem, ki močno zaostajajo v razvoju. Zlasti v Matjaševcih in v Trdkovi naglo ugašajo ognjišča. S cestnimi zvezami so jih že zblížali s Kuzmo, najti pa morajo tudi druge spodbude, da bodo ljudje ostajali na svojih domačijah.

Bela Sever

Kraji ob državni tromeji: okolica Kuzme (foto: Lado Klar)

NAJLEPŠI GAJ

Ko sem v Rodni grudi zagledala sliko Bresterniškega jarka, sem mislila: Aha, v naslednji številki bo sv. Križ nad Mariborom, sedaj imenovan Gaj! Če vas kdaj pot zanese tja, boste videli, da je Gaj najlepša vas v Sloveniji.

*Kristina Vujica
Brisbane Qld., Avstralija*

Nas je zaneslo; in je zares nadvse lep, tih, osamljen, oddaljen. Ime Gaj, ki so ga Križančani po zadnji vojni nadeli svoji vasi, je preveč literarno, lakirano in neživljenjsko za njegovo preprosto, neponarejeno lepoto.

Čisto na kratko: v krajevni skupnosti, kjer je pred vojno živelo 1200 ljudi, jih živi danes le še polovica. Križančani so iz svojih prostranih hribovitih samot v velikem številu odšli v svet.

Med vojno je bila vas porušena, šola požgana. Danes obiskuje križansko štirirazrednico 29 otrok, ki jih učijo 4 učitelji. Preostali Križančani se ukvarjajo predvsem s svojimi dokaj velikimi kmetijami. Gozd, živina in tudi vinogradi so njihovo veselje.

Gaj in okolico poznajo tudi Mariborčani, ki zlasti radi obiščejo izletniško točko sv. Urban ter planinski postojanki na Žaucerjevem vrhu in Tojzlovem vrhu, ne pozabijo pa stopiti v staro križansko gostilno Hauptman, ki dela že od leta 1898.

Blizu Tojzlovega vrha stoji starodavna kmetija Tojzelj, v katerem je kmečka gospodinja Zora Šori lani odprla edini kmečki penzion na Kozjaku. Na velikem gruntu 60 ha gospodari sama z možem, le ob nedeljah in sobotah jima pridejo pomagati štirje otroci, ki so vsi v službah. Navkljub temu sta z možem preuredila staro stavbo, v kateri sta bili prej delavnica in stiskalnica za mošt. Sedaj je tam pet lepih sob z 10 posteljami. Prvi gostje, Holandci, so bili zelo zadovoljni. Tudi cena 120 din na osebo za stanovanje in hrano se jim je zdela privlačna. Predvsem pa so se zaljubili v veliko »hišo« (bivalni prostor v kmečki hiši) z razkošno kmečko pečjo.

Janez Kajzer

Gaj: središče vasi s šolo, gostilno in cerkvijo

Kmetija Tojzelj: edini kmečki penzion na Kozjaku

MED ROJAKI PO EVROPI

AVSTRIJA

PROSLAVA DNEVA REPUBLIKE NA DUNAJU

V soboto, 12. novembra lani je nad 400 Slovencev, ki so na začasnem delu na Dunaju in okolici, skupaj s predstavniki slovenskih gospodarskih organizacij in člani diplomatsko-konzularnega zbora proslavilo največji jugoslovanski praznik — dan republike.

Velika dvorana avstrijskih sindikatov v X. okraju je bila že kmalu po 18. uri nabito polna. Po uvodnih besedah Franca Severja, predsednika slovenskega kulturnega društva Ivan Cankar, so izvajali program učenci slovenskega dopolnilnega pouka.

Posebno svečan je bil trenutek, ko je 42 cicibanov z drhtečim glasom izgovarjalo pionirsko zaobljubo, ki jo je prebral učenec Aljoša Podpečan, sam že večletni pionir, saj je bil sprejet v pionirsko organizacijo pred šestimi leti v Ljubljani.

Po lepo izvedenih recitacijah je zapel pionirski pevski zbor, ki nas je s pesmijo »En hribček bom kupil« spomnil na prelepe domače vinorodne kraje, pri čemer je marsikatero oko oroselo, s Kekčevo pesmijo pa so nas pionirji opozorili na staro resnico, da je »dobra volja najbolja« — tudi v tujini.

Slavnostna govornika, v imenu ambasade SFRJ je prisotne pozdravil Fric Frankl, direktor kulturno informativnega centra na Dunaju, o pomenu dneva republike pa je spregovoril Stane Šoštar, dipl. ing., predstavnik družbenopolitičnih organizacij Pomurja, sta posebej poudarila velik ugled, ki ga ima Jugoslavija v svetu. Navzoče je pozdravil tudi Vladimir Zabukovec, zastopnik Ljubljanske banke, saj so ob tej priložnosti konstituirali tudi pionirsko hranilnico.

V drugem delu programa je zapel mešani zbor SKD Ivan Cankar pod vodstvom prof. Avgusta Ipavca. Poslušalci so bili posebej navdušeni nad pesmijo Za praznik republike, ki jo je uglasbil prof. Ipavec in je bila na dunajski proslavi dneva republike tudi prvič izvedena. Za večletno požrtvovalno delo je prejel prof. Ipavec tudi posebno priznanje društva Ivan Cankar.

Po končanem sporedu je prišel — po stari slovenski navadi — na vrsto veseli del. Ob prijetnih domačih zvokih ansambla Franca Hrena smo se vrteli pozno v noč, seveda pa ni manjkalo tudi pogovorov, ki so se v glavnem vrteli okrog našega osnovnega problema: Kdaj bomo proslavljali praznik republike v domovini...

Karel Koren

BLLED V ESSNU LJUBEZEN DO SLOVENSKE FOLKLORE

Na nedavnem srečanju slovenskih društev v Düsseldorfu smo se srečali tudi z odborniki in številnimi člani slovenskega kulturnega in športnega društva »Bled« iz Essna. V kulturnem sporedu tega srečanja sta sodelovali obe njihovi folklorni skupini — mladinska in skupina odraslih članov. Po odhodu nekaterih članov iz društva sta imeli obe skupini nekaj težav, ki pa so jih premagali predvsem

z izredno ljubeznijo do tega svojega konjička in do slovenskega kulturnega izročila, seveda pa tudi z veliko pripravljenostjo do trdega dela. Folklorno skupino odraslih članov »Bleda« vodi rojakinja Štefka Sotlar, za mladinsko skupino pa skrbi v društvu vzgojena članica Ida Kurmanšek. Obe skupini se na številnih prireditvah predstavljata s po šestimi pari, ki izvajajo predvsem gorenjske in tudi druge slovenske plesne. Obema skupinama se pozna, da so si s številnimi nastopi že pridobili potrebnih spretnosti in

Večino lepih gorenjskih narodnih noš so si »blejčani« sešili sami

Slovenski otroci na družabnem srečanju v Ingolstadtu. Novo društvo »Lastovka« bo poskrbelo, da bo čimveč slovenskih otrok obiskovalo dopolnilni pouk slovenščine

uglajenosti, zato je temu primeren tudi odziv publike, ki vsakokrat navdušeno pozdravlja njihov spored.

»Nadvse rada plešem. To je moje veselje,« je v pogovoru dejala ena izmed mladih »Bledovih« plesalk Suzana Sotlar in poudarila, da je sodelovanje pri folklorni skupini že postalo del njihovega vsakdanjega življenja. »Saj ne moremo drug brez drugega,« se je nasmejala. Glede narodnih noš pa je poudarila, da so jim jih sešile mame.

Predsednik društva »Bled« Anton Cebe, očitno zadovoljen z uspehi, ki jih dosejata njihovi folklorni skupini, pa nam je dejal, da imajo v društvu poleg teh še manjši pevski zbor in kegljaško sekcijo, želijo pa ustanoviti tudi dramsko skupino. Naši ljudje radi prisluhnejo preprostim ljudskim igram, žal pa je danes težko dobiti primerna besedila. Predsednik društva nam je tudi povedal, da so navezali tesne stike s folklorno skupino iz Bohinjske Bistrice, kjer je bila v poletnih počitnicah njihova skupina na »praksi«, dogovorili pa so se tudi, da jim bo skupina iz domovine tudi v prihodnje pomagala pri vadbi.

Nadvse uspešno deluje tudi oddelek slovenskega dopolnilnega pouka, ki je bil v Essnu ustanovljen na pobudo društva »Bled«. Zdaj imajo v dveh oddelkih okrog 40 učencev. Tudi njihova šola se želi tesneje povezati z domovino, zato navezuje stike z osnovno šolo na Bledu.

Predsednik društva »Bled« Anton Cebe nam je ob koncu pogovora dejal, da je njihovo društvo danes morda bolj enotno kot kdajkoli prej in se pohvalil, da se jim je v zadnjem času pridružilo nad trideset novih članov, tako da jih imajo zdaj že blizu dvesto.

J. P.

ŠOLARJI NA IZLETU

Z LADJO PO NECKARJU

Člani društva prijateljev mladine, ki delujemo v okviru SKUD Triglav v Stuttgartu, smo dolgo razmišljali, kako bi nagradili učence, ki uspešno obiskujejo tako nemško kakor tudi slovensko dopolnilno šolo. Odločili smo se, da bomo ob koncu šolskega leta organizirali izlet z motorno izletniško ladjo po reki Neckar. To naj bi bilo tudi zaključno srečanje otrok, staršev in pedagogov.

Ladja Wilhelma sprejme na krov okrog 500 oseb in kljub temu je bila zasedena do zadnjega kotička. Kot gostje so se izleta udeležili tudi člani lutkovnega gledališča iz Kranja, jugoslovanski generalni konzul v Stuttgartu France Presetnik in drugi. Ob 14. uri je ladja odplula na pot proti Marbachu. Kmalu je bil na ladji pravi živ-žav, saj je bila vožnja z ladjo za otroke pravo doživetje. Iz zvočnikov so odmevali zvoki domačih polk in valčkov. Ko smo prispeli do prvih zapornic, na vsej poti do Marbacha jih je šest, nam je kapitan razložil njihovo delovanje in njih namen. Na žalost pa se je vreme, ko smo se približevali Marbachu, precej poslabšalo. Nameravali smo si ogledati mesto in rajstno hišo znanega pesnika Schillerja, v slabem vremenu pa je večina potnikov morala ostati kar na ladji.

Medtem ko se je ladja počasi vračala proti Stuttgartu, smo izkoristili priložnost, da smo se zahvalili za ves njihov trud našim učiteljicam, kranjski lutkarji pa so pot popestrili z ljubko pravljico, ki je močno pritegnila pozornost otrok. Še dolgo potem, ko je ladja pristala v Bad Cannstattu v Stuttgartu, so po pristanišču odmevali zvoki slovenske harmonike. Ta lepi izlet bo vsem udeležencem ostal v trajnem spominu.

Alojz Zorger

ŠVICA

VEČ DOVOLJENJ ZA SEZONCE

Na enem izmed oktobrskih zasedanj švicarske zvezne vlade so napovedali spremembe predpisov o tujih delavcih. Te spremembe so za razliko od nekaterih predlogov v pre-

Izletniška rečna ladja Wilhelma s slovensko zastavo

Slovenski rojaki so ladjo napolnili do zadnjega kotička

Udeležencem izleta je spregovoril nekaj toplih besed tudi jugoslovanski generalni konzul v Stuttgartu France Presetnik

teklih letih nekoliko bolj optimistične. Ponovno so se namreč pokazale potrebe po tuji delovni sili, katere zlasti primanjkuje v gostinstvu in v tekstilni industriji. S tem v zvezi se bo predvidoma povečalo tudi število sezonskih delavcev in to na kakih 100.000 v primerjavi s 67.000, kolikor jih je bilo v Švici konec oktobra lani. Zvezna vlada bo posameznim kantonom odobrila nekoliko večje število tujih delavcev, katerim bodo dovoljenja za bivanje izdana le za eno leto.

S tako kratkoročno politiko švicarska zvezna vlada ponovno dokazuje, da je še vedno pred nerešenim problemom tuje delovne sile.

ZVOKI RODNEGA KRAJA

V zadnji tretjini oktobra je ansambel »Zvoki rodnega kraja« v okviru tradicionalne jesenske turneje priredil deset koncertov v Avstriji in ZR Nemčiji. Turneja je bila pod pokroviteljstvom Zveze sindikatov Jugoslavije in ÖGB v Avstriji ter v organizaciji jugoslovanskih klubov v ZR Nemčiji. Najbolje so bile obiskane prireditve v Linzu, Innsbrucku in Stuttgartu, koncerta v Münchnu in na Dunaju pa je neposredno prenašal tudi radio Zagreb v okviru oddaje za naše občane na tujem. Lanska turneja »Zvokov rodnega kraja« je bila posvečena proslavi jubilejev tovariša Tita.

V WINTERTHURU SO RAZVILI DRUŠTVENI PRAPOR

VESELA TRGATEV

V Winterthuru, prvega oktobra, na tradicionalni vinski trgatvi 1977. Restavracija Neuwiesenhof je polna do zadnjega kotička. Slovenci, Slovenke, člani drugih jugoslovanskih društev, med njimi ugledni švicarski funkcionarji in gostje iz domovine tov. Ivo Mavec, predsednik KO pri občinski konferenci SZDL, Rudi Veselič, predsednik izvršnega sveta občinske skupščine Ljubljana-Center, Silva Komar, predsednica občinskega sindikalnega sveta, Ivan Sušnik, sekretar občinske konference Zveze mladine, Zora Ude, član izvršnega sveta občinske skupščine Ljubljana-Center, Romana Štraus, sekretar zveze prijateljev mladine Ljubljana-Center, Peter Vodeb, sekretar koordinacijskega odbora pri mestni konferenci občine Ljubljana-Center.

Dvorana je svečano okrašena, nad plesiščem baldahin iz grozdja, na odru pa naši stari znanci iz domovine — fantje iz Sevške doline.

Skupina članov in gostov z društveno zastavo SKK SPD Triglav v Winterthuru

Zuborenje v dvorani prekine predsednik SPD SKK Triglav Winterthur Marko Urbas s pozdravnimi besedami gostom iz domovine in tujine. Napovedovalec večera je dolgoletni aktivni član društva dr. ing. Florjančič, njegova žena pa prevaja besede v nemščino.

Orkester prične igrati in kot bi trenil je plesišče polno. Pravi pravcati naval. Fantje dvigujejo dekleta, cel kup rok se steguje h grozdom, za vrečkam za srečolov, pa ima ta srečo, ker je plesalka lahka, oni pa ne zmore in ne zmore in končno odneha — morda bo pa več sreče pri tomboli.

Tako minevajo ure ob pesmi in plesu, v točilnici je odpiralec steklenic obupal, ker mu roka več ne zmore, visoko

nad plesiščem pa se rogajo poslednji grozdi, češ, saj nas ne morete. Pa je končno tudi po njih.

Potem pa je ura deset. Dvorana onemi, vsi napeto gledajo na oder. Slovenska pesem zadoni in pred očmi vseh razvija podpredsednik društva Alojz Dolinšek prvo društveno zastavo SPD SKK Triglav Winterthur . . . Počasi jo razvija, svečano . . . Izroči jo predsedniku Mavcu in iz rok tov. Mavca jo prejme predsednik Marko Urbas, ki izreče besede zaobljube in se za prapor zahvali. — Vsakdo v dvorani čuti, da je prisostvoval enemu od zgodovinskih trenutkov društva, ki so enkratni.

Tombola je bogata. Kdor ni pri srečolovu, je pa tu zadel, saj je dobitkov na pretek prišlo iz domovine od Ljubljanske banke, tovarne pohišstva Brest iz Cerknice, Slovenijalesa, Lesnine, Sarajevske banke, živilske industrije Eta, Mariborske tekstilne tovarne, tovarne Zlatorog, predstavništva Radenske slatine, pa tudi od rojaka Franca Jakla in trgovine mesnih izdelkov Ruedi . . .

Potem pa ples in smeh vso noč, do zore, ob petih zjutraj se dvorana prazni — pa do prihodnjic . . .

A za nekatere člane društva veselje le še ni končano. Ob desetih dopoldne gredo z gosti iz domovine in z orkestrom na izlet v Stein am Rhein, prikupno zgodovinsko mesto ob Renu.

Breda Cechich-Stepič

RAZVEDRILO

VELIKI PIKNIK V WINTERTHURU

Kot da se je dobro naspal in je poln moči, drvi jutranji vlak proti Winterthuru. Mimo drse jesenske barve poljan in livad v toplem septembrskem soncu, ki boža roso in prosojne meglice.

Nedelja je, 4. september. Vasi se počasi prebujajo, na cestah le sem in tja nekaj ljudi.

»Naslednja postaja — Winterthur«, zadoni sprevednikov glas.

Izstopim. Le kako sedaj do Reitplatz? Z avtobusom, s taksijem, peš?

Pred postajo, ožarjeno od sonca sloni ob kiosku učiteljica Breda Tušek. Prav kmalu se pred nami ustavi avto njene kolegice Barbare Smrekar, znanci iz Züricha in Badena prihajajo . . . Izza vogla se prikaže minibus — pravijo, da ga je poslalo društvo, da prepelje ljudi, ki pridejo z vlakom.

Odpeljemo se iz mesta in kažipoti, ki so jih postavili člani društva, nam brezhibno kažejo pot . . . Dobrih pet minut, še kratka vožnja skozi drevored in že je pred nami Reitplatz. In kaj vidijo naše oči? Polna livada ljudi, stojnice s pijačo, raženj, ljudje se sprehajajo, posedajo po klopeh — piknik se je začel.

Danes je tu še nekaj prav posebnega, mi pojasnita učiteljici Breda in Barbara, kajti tokrat je društvo tudi gostitelj športnega srečanja otrok jugoslovanskih dopolnilnih šol, tekmovanje pa naj bi se začelo ob desetih.

Malo zamude pristoja nedelji, začetek je ob enajstih. Marko Urbas pozdravi ljudi preko mikrofona, v imenu SPD SKK Triglav Winterthur in SPD Triglava Zürich, ter preda besedo organizatorjem tekmovanja.

Staro in mlado hiti k startu, ob progi stoje ljudje, pri cilju je gneča. Še poslednja navodila . . . Piščalka zažvižga, enkrat, še enkrat . . . in iz zvočnika zadoni: pripravljeni — z d a j. In otroci tečejo in tečejo, zvočnik jih kliče, ljudje jih spodbujajo z vseh strani. Najmlajši tečejo na progi štirideset metrov, mladinci in mladinke do sedemnajstega leta na osemdeset, potem pa v vrečah tečejo, padajo, se pobirajo, tečejo in končno zasopihani in rdečih lic pridrvijo v

cilj... Končno pa še cross-country na tisoč metrov čez livade skozi gozd in spet nazaj... Končano. Tekmovalci prejema darila, a zmagovalci jih še posebej ponosno kažejo svojim staršem in učiteljem.

Sonce greje, moški so si slekli jopice in nekateri celo srajce, nosovi postajajo rdeči, lica ožarjena, od sonca in dobre kapljice. Pri točilnici in ražnju je nekaj znanih funkcionarjev, med njimi tudi predsednik smučarske sekcije, ki mi pravi, da so fantje s prostovoljnim delom napravili mize in klopi in šotor za točilnico. Vse da je sedaj last društva.

Rahel vetrič razpihuje dim in vonj čevapčičev preko travnika k obronku gozda. In ko so že vsi prav dobre volje, zagledamo predsednika SPD Triglav iz Züricha Romana Kranjca. Vprašamo ga kako, da prihaja šele popoldne, pa nam pravi, da tam, kjer se zabavajo ljudje, po navadi ne moreš iskati organizatorjev. On in njegovi da so bili zadolženi za čevapčiče in tiste čevapčiče ki jih jemo popoldne, da so oni delali dopoldne.

Breda Cechich-Stepič

IZLET

MALO GRMENJA, MNOGO DEŽJA IN PRELEPI SPOMINI...

Tako so zapisali v dnevniku SPD Triglava Zürich pod točko programa »nacionalni park v Engadinu«. Ob zadnjem srečanju mi je predsednik Roman Kranjc dejal, da bo društvo prihodnje leto preusmerilo svojo dejavnost, da bo več izletov in manj visokogorskih tur, ker je alpinistov vedno manj, družin z otroki pa vedno več. In ta misel je vodila društvo, ko so se odločili, da organizirajo, za otroke in odrasle, izlet v nacionalni park v Engadinu, ki sodi tako po lepoti kot tudi po obsegu, saj meri 170 kvadratnih kilometrov, med najpomembnejše nacionalne parke v Evropi.

S pripravami so pričeli, rezervirali hotelske sobe v Zernezu, rezervirali avtobus, pripravili informativni material in šestega oktobra naj bi bil izlet.

Septembra je kazalo dobro, vse do konca, oktober pa je pokazal zobe. Tik pred koncem tedna, ko bi moral biti izlet, je deževalo kot iz škafa in iz južnega dela Švice so poročali o povodnjah.

Poslednji večer je bilo v društveni pisarni kot v telefonski centrali. Klic za klicem izlet je prestavljen za teden ali dva; štirideset ljudi je bilo razočaranih, mnogi delajo ob sobotah in kasneje ne bodo mogli na izlet, hotelir je napravil kisel obraz in veliki avtobus je ostal v garaži.

Bilo je malo grmenja, a mnogo dežja.

Pa vendar vse delo ni bilo zastonj, kajti čez štirinajst dni je sonce spet posijalo kot poleti in 15. in 16. oktobra so končno odšli, a na žalost le tretjina tistih, ki so se prijavili za šestega.

In bilo je, zatrjujejo udeleženci, čudovito... bilo je idilično... del narave odrezane od sveta, mehke livade in bujni gozdovi, ravnine in planine, živali in rastline v mirnem medsebojnem sožitju in v prelepih jesenskih barvah. Srečevali so velike skupine jelenov in gamsov, hodili po ozkih stezah, preko lesenih brvi nad bistrimi žuborečimi potoki iskrecih se v soncu in občudovali lepote, po katerih so so na tihem že dolgo hrepeneli.

Zvečer, po večerji, pa je harmonikar zavihal rokave in plesali so še dolgo v noč.

Breda Cechich-Stepič

ŠVEDSKA

LOJZE HRIBAR: PRISPEVAM, KAR SEM DOLŽAN

Slovenski izseljenci na Švedskem imajo, kot ostali naši rojaki po svetu, izredno močno željo po ohranjanju in raz-

voju slovenske narodnostne identitete. Ker je število Slovencev na Švedskem v primerjavi z drugimi narodnostnimi skupinami relativno majhno (okrog 7000) in ker prebivajo naši rojaki raztreseni po vsej Švedski, imajo pri uresničevanju tega cilja posebno važno vlogo slovenska društva.

Aktivnost in dobra organizacija društev ter enotno nastopanje društev v organizacijsko urejeni družbi Švedske so odločilnega pomena za Slovence, ki želijo ohraniti kulturno dediščino in način življenja svoje domovine.

Lojze Hribar pozdravlja rojake na festivalu slovenskih društev v Olofströmu

V vrsti zanimivih osebnosti med slovenskimi izseljenci vam želimo danes predstaviti Lojzeta Hribarja, enega izmed najbolj aktivnih in organizacijsko sposobnih članov Slovenskega društva v Stockholmu, ki s svojim društvenim delom nenehno prispeva k razvoju in trdnosti slovenskih društev na Švedskem.

Lojze Hribar se je izselil na Švedsko pred dvanajstimi leti iz popolnoma osebnih vzrokov. Poročil se je s Švedinjo, nekaj let živel z družino v Jugoslaviji, nato pa so obiski v domovini njegove žene, katere ded je bil odličen poznavalec Jugoslavije in tudi prevajalec jugoslovanske literature, postali vedno daljši, dokler se ni Lojze dokončno odločil, da ostane.

Toda izselitev na Švedsko ni pomenila, da je Lojze Hribar popolnoma pretrgal z domovino. Nasprotno, njegove vezi z domačo zemljo so danes pogoste in trdne, pa naj se kažejo kot obiski in vsakoletne počitnice po napornem delu, vzpostavljanje zvez med slovenskimi društvi na Švedskem in raznimi organizacijami v Jugoslaviji ali pa kot prenašanje vrednot in kulturne dediščine domovine na svoje potomce.

Lojze Hribar se spominja začetkov dejavnosti in predsedovanja v društvu, ki pa seveda ni bilo brez problemov. Potrebna je bila afirmacija društva pri švedskih oblasteh in drugih organizacijah na Švedskem, kajti le tako bi društvo dobilo status normalno delujočega združenja, kar je bila osnova za ekonomsko pomoč.

»Ljudje morajo preživeti določeno obdobje, da spoznajo, da niso Švedi, kot so to morda mislili po nekaj mesecih ali letih življenja v tej deželi. Ko si uredijo življenje, se le pričnejo zavedati, da izgubljajo kulturno dediščino in vrednote svoje domovine in takrat si ponovno želijo zvezo z domovino. To pa jim tukaj lahko nudijo slovenska društva, če se vanje vključijo kot aktivni člani.«

Lojze Hribar je zaposlen kot ekonomist-analitik. Poleg te službe pa ima tudi odvetniško pisarno, kamor se obračajo predvsem naši rojaki iz Jugoslavije. Pravi, da je to na pol pravna na pol socialna služba, saj mora s precejšno potrpežljivostjo reševati vse mogoče težave svojih strank.

Ko sediva v njegovem prijetnem domu, nekaj kilometrov iz Stockholma, ga vprašam od kod čas in zavzetost za delo v društvu?

»Gonilna sila za moje delo v slovenskem društvu in koordinacijskem odboru slovenskih društev na Švedskem je, da kot intelektualec prispevam to, kar je vsak rojak v tujini dolžan storiti za ohranitev narodnosti. Moja zavzetost za društveno delovanje je samo naravno nadaljevanje dela v domovini, ki je vsebovalo povezovanje med ljudmi in narodnostmi. Tudi tukaj se lahko ljudje organizirajo, da bi s skupnimi močmi ohranili nacionalno identiteto«.

Lojze Hribar meni, da kljub znatnim izboljšavam aktivnost slovenskih društev na Švedskem še vedno ni zadovoljiva. Največji problem je seveda precejšnja raztresenost Slovencev na Švedskem. Obiski do precej oddaljenih zbirališč Slovencev so zamudni in zato redki. Žal pa je precej rojakov tudi prevzelo švedski način življenja. Postali so individualisti, ki še niso preživeli obdobja navidezne asimilacije in za katere so problemi slovenskih društev in narodnost zgolj postranska zadeva.

»Mi v slovenskih društvih se trudimo obveščati naše redke obiskovalce o naših kulturnih prizadevanjih in gostovanjih iz domovine in upamo, da nam bo na ta način le uspelo pritegniti v aktivno društveno delo še tiste, ki se do sedaj še niso vključili v naše vrste.

Seveda so se npr. izobraženci že ob priselitvi mnogo lažje vključili v švedski način življenja in morda nimajo tolikšne potrebe po srečevanju z rojaki. Toda preko radia in televizije vedo, da imamo slovensko besedo na Švedskem še živo in da delujemo. Posebno ti rojaki bi bili s svojim znanjem in sposobnostmi v naših društvih dobrodošli.«

Naloge koordinacijskega odbora slovenskih društev na Švedskem, katerega predsednik je Lojze Hribar, so številne. Naj omenim samo nekaj izmed njih: sodelovanje med društvi, organiziranje gostovanj iz domovine, zastopanje slovenskih društev v širših in važnih vprašanih preko jugoslovanske zveze pred švedskimi oblastmi, organiziranje letovanj otrok v domovini itd.

»Namen dela koordinacijskega odbora je med drugim, da Slovenci nastopamo pred švedskimi oblastmi skupaj z ostalimi narodnostmi Jugoslavije. Le tako je lahko naša moč večja, le tako lahko zastopamo naše interese. Seveda bi lahko švedske oblasti lahko storile več za slovenska društva, npr. finančno in pa z boljšo oskrbo primernih lokalov našim društvom. Toda večkrat smo si sami krivi, če ne dosežemo tega, kar nam pripada, kar potrebujemo. Čim večja bo aktivnost slovenskih društev, tem večja bo možnost zahtevati finančna sredstva, ki so potrebna, če hočejo društva delovati«.

Trenutni problemi, s katerimi se ukvarja KO, je obstoj časopisa Slovencev na Švedskem »Naš glas« ter naperi, da bi bil del televizijskih in radijskih oddaj na Švedskem tudi v slovenskem jeziku.

Povezovalac potreb in želja slovenskih društev na švedskem in domovine je mestna konferenca SZDL Ljubljane. Dosljej so bila gostovanja kulturnih skupin iz domovine redka. Visoka raven gostovanj bi jasno pritegnila več ljudi k društvom in bila impulz za vključevanje rojakov vanje. KO upa, da bo sodelovanje z mestno konferenco SZDL Ljubljane rodilo v prihodnje več konkretnih rezultatov. »Domovina nam lahko pomaga predvsem na kulturnem področju. Želimo si, da bi nas vsaj dvakrat na leto obiskale kulturne skupine. Ta gostovanja z glasbenim sporedom, dramskim delom in vokalno glasbo ne bi bila samo v korist našim rojakom, temveč bi bila to tudi revija slovenske kulture za švedsko občinstvo. Slovencev na Švedskem je premalo, da bi lahko pravično reprezentirali vse bogastvo naše slovenske kulture.

Nadalje si tudi želimo pomoč RTV Ljubljane glede audiovizualnih sredstev (video kaset i. p.), potujoči sejem

slovenskih knjig, notni material itd. Skratka več pomoči pri našem prizadevanju za ohranitev slovenskega jezika in slovenske kulture na Švedskem«.

Lojze Hribar je poln načrtov za bodoče delo med slovenskimi rojaki in vedno pripravljen pomagati ljudem z nasveti. Vedno išče mirne rešitve problemov v življenju, izraža voljo do natančnosti, željo po vsesplošni informiranosti. To je tudi nekaj splošnih lastnosti slovenskega izseljenca Lojzeta Hribarja, ki živi v središču delovanja slovenskih društev na Švedskem.

Marjan Kramaršič, Švedska

PISMO UČITELJICE O VELIKEM POMENU MATERINŠČINE

Spomladi 1976 je švedski parlament sprejel zakon o pouku materinščine v šoli pa tudi v predšolskih ustanovah. Po tem zakonu je vsaka občina dolžna poskrbeti za pouk materinščine šolarjev, ki živijo na njenem območju.

V občini Malmö je štiri tisoč priseljenkih otrok, ki govore 25 različnih jezikov. V različnih šolah poučuje te otroke okrog 80 učiteljev. Priseljenci se premalo zavedajo, da imajo pravico do učenja materinščine tudi njihovi otroci.

Raziskovanja so odkrila izjemno pomembno vlogo materinščine v duševnem razvoju posameznika in miselnem razvoju. Pedagoško pravilo pravi, da bi morali pri učenju otroka prehoditi pot od poznanega do nepoznanega. Kakor hitro pa ga začnemo najprej učiti v tujem jeziku in ne v otrokovi materinščini, odstopamo od tega uveljavljenega pravila.

Materinščina je človekovo najbolj naravno sredstvo za izražanje in je neobhodno potrebna za popolni osebni razvoj. Dobro znanje materinščine daje otroku večje možnosti doživljanja in razumevanja okolja. To doživljanje in razumevanje pa je tudi bogatejše.

Le z dobrim znanjem materinščine je mogoče doseči tudi dobro znanje švedščine. Nasprotno pa s slabim poznavanjem materinščine švedščine ni mogoče dobro obvladati. Otrok, ki zmore govoriti le polovičarsko, slabo materinščino, navadno govori tudi slabo švedščino. To pa je glavna zapreka pri njegovem nadaljnjem šolanju, na primer na gimnaziji.

Marjeta Isaevski, Malmö

NOVO DRUŠTVO NA ŠVEDSKEM PRVE BRAZDE V HALMSTADU

Slovenci iz Halmstada oziroma iz okraja Halland smo ustanovili svoje društvo. To je bil lep dogodek za mnoge izmed nas, zlasti pomemben za mladi rod ob zahodni obali Švedske.

Seveda je bilo pred tem potrebno mnogo tihega, skoro neopaznega dela, požrtvovalnosti in skrbi. Zakonca Sonja in Janko Bukovec sta premnoge ure trkala na vrata in pripravljala tla za nastanek društva.

Ustanovni občni zbor je — upajmo — za marsikoga mejnik v zasebnem in družbenem življenju, saj bo sčasoma izpolnjena praznina, ki je v odnosih med nami zevala dolga leta. Premalo smo se zanimali za sorojaka pa tudi narodnostna zavest v marsikom v prizadevanju za materialnimi dobrinami počasi usiha.

Dvorana ABF je bila polna, prišlo je več kot sto rojakov. V Halmstadu in bližnji okolici živi po naših podatkih 45 slovenskih družin, v drugih industrijskih naseljih okraja Halland pa še 15 družin. Samo v Halmstadu je 18 šolo-obveznih otrok, ki so potrebni pouka v svojem jeziku.

Pređen smo začeli z »uradnim« delom občnega zbora, je udeležence presenetil spored pionirskega pevskega zbora

pod vodstvom Urške Mori. Zvrstilo se to tudi recitacije. Navdušil nas je tudi odlični zabavni ansambel Martina Pečovnika iz Malmöja. V svoji sredi smo z veseljem pozdravili jugoslovanskega konzula iz Göteborga Ivana Andrejaša pa tudi predstavnika slovenskih društev iz Olofströma in Göteborga. Dobrodošlico smo izrekli tudi švedskim gostom, zlasti predstavniku dnevnika Hallandsposten, ki je o tem dogodku objavil tudi sestavek.

Marija Hriberšek z možem

Ustanovitvi slovenskega društva v Halmstadu je precejšnjo pozornost posvetil tudi lokalni časnik

Slovenerna i Halland bildade länsförening

De flesta av de inbjudna hedersgästerna behagade inte komma till biblioteket i Halmstad i lördags kväll. Då startade nämligen Hallands slovenska länsförening sin verksamhet. Det var de inbjudna från länsstyrelse och skolstyrelse som inte fann mödan värt att komma och det blev man naturligtvis både ledsen och förbryllad över. En hedersgäst hade man i alla fall — jugoslaviske konsulin i Göteborg.

Slovenska baronpionjärer sjöng och särskilt glädde den lilla 9-åriga söta Patricia Knez, som är en av många slovenska barn i Halmstad. Barnen leddes i sina sångliga prestationer på ett utmärkt sätt av Ursula Mori, och de sjöng både på slovenska och svenska.

Det har länge diskuterats i Halmstad och Oskarström att bilda en slovensk förening, sade Janko Bukovec när han efter sin hustru Sonja Bukovec hälsningstal värdade till alla att ställa upp och vara med i föreningen. I Hallands län bor ungefär ett hundratal slovenska familjer. — Vi kom till Sverige för att vi skulle få det bä-

re ekonomiskt sett, men under åren här har det blivit så att vårt slovenska språk och vår slovenska kultur kommit i skymundan. Vi har också kommit ifrån varandra. Så får det inte vara, vi måste kunna komma varann närmare, vi måste värna om språk och kultur och det kan vi göra om vi bildar en förening, sade hr Bukovec bl a.

Hans vädjan förklingade inte heller ohörd. Man beslöt bilda förening med fru Sonja Bukovec som ordf och satte som första arbetsuppgifter att försöka skaffa en egen lokal, att försöka påskynda tillsättandet av lärare i slovenska — i det sammanhanget har man tidigare

uppväktat skolstyrelsen, som ställt sig positiv, och att bilda en sportsektion inom föreningen. Man beslut också att försöka samla de slovenska barnen till kontinuerliga träffar så att de på det sättet får öva sig i sitt hemlands språk och läsa böcker och tidningar på slovenska.

Det finns föreningar liknande denna nybildade i Halmstad i Stockholm, Göteborg, Malmö, Olofström och Landskrona och repr för en del av dessa var med och lyckönskade den nystartade föreningen. Jugoslaviske konsulin i Göteborg Ivar Andrejaš hörde också till gästanterna.

Zmenili smo se, da se naše društvo imenuje »Ivan Cankar«, sprejeli smo društveni pravilnik in izvolili vodstvo. Predsednica je Sonja Bukovec, tajnik Ivan Fele, blagajnik Vlado Romih, ekonom Janko Bukovec, za kulturno dejavnost Urška Mori, za športno Vili Mori. Predsednik nadzorne odbora je Jože Godina, za tisk pa kljub bolehnosti odgovarjam jaz.

Razprava je bila živahna, življenjska. Gostje so nam obljubili pomoč. Naj kar povem, da bomo opore potrebni. Člani so se zedinili za 30 kron letne članarine. Posamezniki so že od samega začetka pokazali veliko pripravljenost za delo. Zvonka Fele je izdelala lep grb in zastavo in oboje podarila društvu, Sonja Bukovec je sešila pionirske rutice. Tudi sicer je dobre volje in pripravljenosti za delo dovolj.

Po zboru smo se imeli izjemno lepo. Ob zvokih slovenskih viž smo zapeli Prešernovo Zdravljico in potem še prenekatero, da so človeku stopile solze v oči.

Marija Hriberšek, Halmstad

»PLANIKA«, MALMÖ

PIKNIK SE NAM JE VSEDEL V SRCE

Čeprav je junij še daleč, pri nas že sedaj govorimo o pikniku v naravi. Obenem pa se vsi dobro spominjamo lanskega, ki se ga je udeležilo kar sto članov v dveh avtobusih. Spotoma smo si ogledali živalski vrt. Na samem pikniku pa nam je igral ansambel Martina Pečovnika, ki smo mu še posebej hvaležni.

Sicer pa imamo pri nas enkrat na mesec plesno zabavo, tu in tam pripravimo kulturni spored, naš pevski zbor pridno vadi nove pesmi, športniki pa se med seboj in tudi z drugimi društvi večkrat pomerijo v namiznem tenisu. Zadnje čase si lahko v društvenih prostorih večkrat ogledamo nov slovenski film. Veseli bomo, če bo zahajalo v društvene prostore še več članov. Pred vrati je kulturni festival švedskih Slovencev, ki bo letos pri nas, v Malmöju, zato bo potrebna še večja povezanost in še več sodelovanja.

L. K. Malmö

SÖDERTÄLJE

SLOVENSKE KNJIGE V ŠVEDSKI KNJIŽNICI

Mestna knjižnica v Södertälje na Švedskem je za svoje potrebe kupila zbirko okrog 250 slovenskih leposlovnih knjig, ki jih je po njihovem naročilu izbral in prepeljal na Švedsko naš rojak Jože Stražar, ki živi v tem mestu. Razumljivo je, da je knjižnica nabavila te knjige predvsem z namenom, da bi tako ustregla slovenskim bralcem, ki po njih povprašujejo. Velik del v tej slovenski knjižni zbirki je namenjen mladini.

SAMORASTNIK

JOŽE STRAŽAR JE RAZSTAVLJAL V LJUBLJANI

Znani slovenski kipar samorastnik Jože Stražar, ki živi že od leta 1965 na Švedskem, je imel v novembru lani razstavo svojih skulptur v Jelovškovi galeriji na Kodeljevem v Ljubljani. Svoja dela je razstavljal skupaj s slikarko Lizo Lik. Razstavo je priredila zveza kulturnih organizacij občine Moste-Polje v Ljubljani.

Jože Stražar, ki se je tudi osebno udeležil otvoritve razstave, se je tokrat prvokrat predstavil tudi ljubljanski publiki. Njegova dela so vzbudila precejšnjo zanimanje.

Ordf i den nystartade slovenska föreningen i Halland fru Sonja Bukovec i kretsen av slovenski baronpionjärer. (Foto: Reidar Holmén)

PLANIKA

INDUSTRIJSKI KOMBINAT
KRANJ

PLANIKA
KRANJ
INDUSTRIJSKI
KOMBINAT
KRANJ
PROIZVAJA
IN PRODAJA
V SVOJIH

TOZD
TOZD KRANJ
TOZD TURNIŠČE

TOZD TOLMIN
TOZD
BREZOVICA

TOZD
LUKOVICA

TOZD
TRGOVSKA
MREŽA

KVALITETNO
MOŠKO,
ŽENSKO
IN OTROŠKO
OBUTEV
TER VSE
VRSTE
ŠPORTNE
OBUTVE
ADIDAS.

PLANIKA

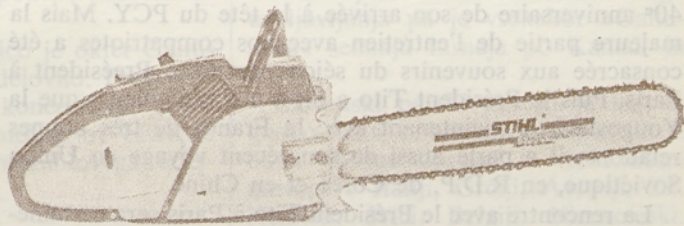
INDUSTRIJSKI KOMBINAT
KRANJ

UNIKOMERC

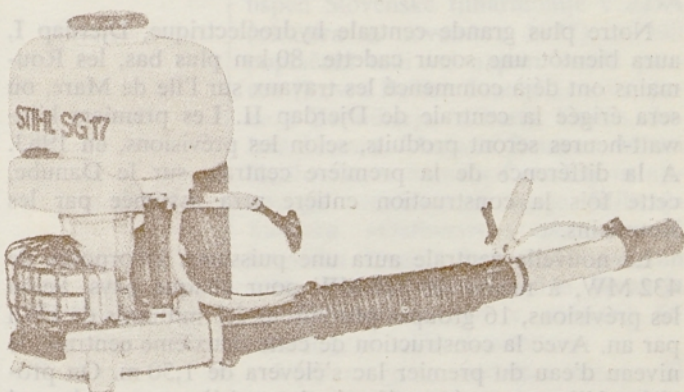
PREDSTAVNIŠTVO LJUBLJANA,
CELOVŠKA 147, TEL.: 55-033, 45-458
KORISTITE UGODNEJŠO MOŽNOST
NAKUPA ZA DEVIZNA SREDSTVA
MOTORNIH
ŽAG
STIHL

MOTORNA ŽAGA STIHL 041 F. Moč motorja 4 KS,
dolžina meča 40 cm, skupna teža 7,5 kg. Cena: DM 426,68
in din 2.240,10

MOTORNA ŽAGA STIHL 045 AV. Moč motorja 5 KS,
dolžina meča 45 cm, skupna teža 8,4 kg. Cena: DM 553,90
in din 2.907,95

MOTORNA ŠKROPILNICA SG 17 STIHL. Moč motorja
3 KS, kapaciteta posode 11 litrov, teža (prazna) 7,6 kg.
Cena: DM 319,80 in din 805,90

Garancija motorne žage je 6 mesecev, za škropilnico 1 leto.
Pri nakupu motorne žage in škropilnice nakažite devizni
znesek na devizni račun št.: 30101-620-21-7310-009-20-
8-2030-003 pri Jugobanki Zagreb, v korist Unikomerc.
Tekoči račun Unikomerc Zagreb pri NB Zagreb: 30105-
601-15811.

Pojasnila in dobava: UNIKOMERC, predstavništvo Ljub-
ljana Celovška 147, tel.: 55-033 in 55-458
Blago lahko dvignete vsak dan, razen sobote od 8. do 12.
ure, po predložitvi ustreznih dokumentov o opravljenih
vplačilih.

PARTIE EN FRANÇAIS

LE PRÉSIDENT TITO EN FRANCE, AU PORTUGAL ET EN ALGERIE

A la mi-octobre, le Président de la République, Josip Broz Tito, a été en visite officielle en France, au Portugal et en Algérie, où il s'est entretenu avec les plus hautes personnalités politiques de ces pays des rapports réciproques et des questions internationales actuelles.

Au cours de sa visite de quelques jours à Paris, le Président Tito a encore trouvé le temps, malgré le programme très chargé des entretiens officiels, de s'entretenir avec les représentants de nos travailleurs temporairement employés en France. A cette rencontre intéressante dans la résidence du Président, au Palais Marigny, à côté de la suite du Président, ont participé aussi les représentants des nombreux travailleurs yougoslaves de tous les coins de la France. Nos compatriotes ont félicité le Président Tito à l'occasion de ses jubilés, son 85e anniversaire et le 40e anniversaire de son arrivée à la tête du PCY. Mais la majeure partie de l'entretien avec nos compatriotes a été consacrée aux souvenirs du séjour de notre Préésident à Paris. Puis le Président Tito a dit à nos travailleurs que la Yougoslavie a maintenant avec la France de très bonnes relations; il a parlé aussi de son récent voyage en Union Soviétique, en R.D.P. de Corée et en Chine.

La rencontre avec le Président Tito à Paris sera certainement pour tous les participants de la réception un souvenir inoubliable.

LE DEUXIEME DJERDAP

Notre plus grande centrale hydroélectrique, Djerdap I, aura bientôt une soeur cadette. 80 km plus bas, les Roumains ont déjà commencé les travaux sur l'île de Mare, où sera érigée la centrale de Djerdap II. Les premiers kilowatt-heures seront produits, selon les prévisions, en 1983. A la différence de la première centrale sur le Danube, cette fois la construction entière sera assumée par les Roumains.

La nouvelle centrale aura une puissance incorporée de 432 MW, à raison de 216 MW pour chaque pays. Selon les prévisions, 16 groupes produiront 2,5 milliards de kWh par an. Avec la construction de cette deuxième centrale, le niveau d'eau du premier lac s'élèvera de 1,50 m. On procède déjà aux préparatifs de la troisième centrale qui devrait être construite jusqu'en 1990.

LA FOIRE DU LIVRE A BELGRADE

Fin octobre, se tint à Belgrade la 22e Foire internationale du livre, où l'on exposa environ 100.000 livres et publications, éditées par 140 éditeurs du pays et environ 2500 éditeurs étrangers de 45 pays.

LES RELATIONS YOUGOSLAVIE — E. U. A.

Le Dr. Emil Ludviger, secrétaire fédéral au commerce extérieur, a dit à une réunion récente de la Chambre économique fédérale qu'entre la Yougoslavie et les Etats-Unis d'Amérique il existe d'énormes possibilités pour le développement ultérieur des relations économiques com-

munes. L'an dernier, les échanges de marchandises entre les deux pays ont atteint une valeur d'environ 800 millions de dollars. Mais le développement de ces échanges dépendra dans une grande mesure de l'organisation de l'économie yougoslave.

FILIP WARASCH ACQUITTÉ

Le tribunal provincial de Salzbourg en Autriche a acquitté le secrétaire général du Conseil national des Slovénes carinthiens, qui était accusé d'inciter à une menace intentionnelle de la sûreté de l'ordre public à l'aide d'un explosif. Le président du tribunal a établi que les dépositions du témoin principal n'ont pas pu convaincre le tribunal.

LES PLACEMENTS DE «ZASTAVA»

L'usine d'automobiles «Crvena zastava» (Le drapeau rouge) de Kragujevac se trouve devant sa plus grande «vague d'investissement». Jusqu'en 1982 elle a l'intention d'engager dans une nouvelle production et technologie environ 15 milliards de dinars, dont 4 milliards dans la production de sa nouvelle voiture particulière «Zastava 102». Jusqu'en 1982, cette usine mettra sur le marché encore une nouvelle voiture particulière et deux modèles de véhicules pour l'économie.

«Zastava» effectuera ainsi pour la première fois seule avec ses propres forces les projets d'une voiture particulière la «Zastava 102».

LA COOPERATION CULTURELLE AVEC LA FRANCE

Récemment on a ratifié un nouveau programme de trois ans de la coopération culturelle entre la Yougoslavie et la France, qui offre de plus larges possibilités pour la spécialisation, le perfectionnement linguistique, les visites d'études réciproques, etc. En Yougoslavie, il n'y a pas de manifestation culturelle internationale importante, à laquelle ne participeraient pas les artistes français.

NAJDALJŠA TURNEJA

Oktet Gallus, osmerica pevcev, ki ima že ves čas svoj sedež v Ljubljani, znana pa je v mnogo širšem prostoru svoje ožje domovine — Slovenije, si je v desetih letih svojega delovanja nabral cel kup izkušenj, ki v zborovskem jeziku pomenijo večinoma srečanja z najrazličnejšimi poslušalci. Res je v tem času oktet večkrat prestopil republiško in državno mejo, toda večino svojih nastopov je vendarle namenil domačemu občinstvu, kateremu ves čas želi prepevati predvsem pesmi domačih skladateljev, bodisi najstarejših, to je onih, ki so v ljudstvu ostali neimenovani tvorci narodnega blaga, bodisi najmlajših, ki ta čas pošiljajo svoje skladbe pevcem in poslušalcem v preizkušnjo.

V domala vseh koncertnih sporedih našega okteta imajo posebno in častno mesto skladbe Jakoba Petelina Gallusa, čigar ime si je ansambel tudi nadel, ker želi v imenu tega velikega sloven-

skega renesančnega mojstra pospeševati prav slovensko vokalno umetnost. S številom nastopov, ki zadnja tri ali štiri leta vedno seže čez stotico v enem letu, se mu je to že dobro posrečilo, saj je mogoče reči, da je že prav malo krajev v Sloveniji, kjer ni oktet Gallus nastopil vsaj za mladino.

Teh sto in več nastopov na leto se oprijemlje dosti pohvalnih ocen, zaradi katerih se osmero pevcev na marsikaterem odru predstavi kar več sezon zapored. Zato vedno znova tudi dopolnjuje svoj repertoar, tako da se je zmožen vsak čas odzvati vabilu z več različnimi ali kombiniranimi sporedi, dodatno pa posebej za mladino še s stilno ubranimi in poučno komentiranimi koncerti.

Lansko desetletnico je oktet Gallus proslavljajal nadvse delovno. Predstavil se je s posebnim koncertnim sporedom, ki je zaznamoval tri bistvene smeri sedanjega ansamblovega udej-

stvovanja — oživljanje vedno novih skladb patrona Gallusa, poseganje v slovensko romantiko, doslej naše najplodovitejše obdobje vokalnega ustvarjanja, in krščevanje čisto svežih domačih novitet. Kritika je visoko ocenila takšno oktetovo prizadevanje, ki se utegne tudi zelo dobro obrestovati, o čemer pričajo sproti podatki s terena, kjer je oktet Gallus kljub »resnemu« programu venomer »razprodan«, tako da se pevci že res težko odzivajo na vsa vabila.

Popolnoma normalna pot vztrajnega napredovanja je to amatersko pevsko skupino morala popeljati tudi v širši svet. Doslej so oktet Gallus spoznali v Evropi, krona mednarodnega uveljavljanja pa je vsekakor »Gallusova« sedanja turneja po Kanadi in ZDA.

Slovenski pevski zavesti je kajpak godilo nekaj pohvalnih ocen, ki jih je oktet Gallus dosegel z večkratnimi nastopi v Italiji, Grčiji, Avstriji, ZR Nemčiji, Švici, Belgiji, Nizozemski, Madžarski, Poljski. Če pa se bodo po ameriški turneji oglasile na njegov račun spet nove pohvale, ki bi v zelo kratkem času veselo dopolnile izreden uspeh Slovenske filharmonije v ZDA (oktobra in novembra 1977), bi bili poplačani tudi vsi napor osmih pevcev (Lovra Reška, Janeza Lotriča, Janeza Zadnikarja, Alberta Kariža, Jožeta Humra, Marjana Žmavca, Mirka Haliloviča in Staneta Češarka) in njihovega umetniškega vodje Milivoja Šurbeka. »Gallusovce« namreč vodi ameriška turneja kar v 16 zveznih držav, kjer bodo imeli od 6. januarja do 18. marca 1978 v najmanj 55 mestih prav toliko koncertov.

Verjetno je to najdaljša turneja, ki jo je kdaj opravil kak slovenski umetniški ansambel. Organizacijsko je v rokah agencije Columbia Artists Management. Z zaupanjem v njene visoke sposobnosti bo oktet Gallus to težko poslanstvo mnogo lažje opravil, če bo dosegel res dober odziv pri slovenskih in drugih jugoslovanskih izseljencih, ki bodo gotovo prihajali na njegove koncerte v Novi Scotii, Newfoundlandu, New Brunswicku, Ontariu, pa v Iowi, South Dacoti, North Dacoti, Montani, Idahu, Washingtonu, Oregonu, Kaliforniji, Arizoni, New Mexicu, Misouriju in New Yorku.

Z. R.

Oktet Gallus
(Foto:
Joco Žnidaršič)

MIŠKO KRANJEC

Miško Kranjec, 30 let, fotoreporter publikacij *Dela* v Ljubljani. Rojen v Ljubljani pisatelju Mišku Kranjcu Končal je srednjo tehniško šolo in bil deset let zaposlen kot strojni tehnik. Zatem je bil eno leto svobodni fotograf, od leta 1977 je poklicni fotoreporter.

Je eden najmlajših že uveljavljenih slovenskih fotografov. S fotografijo se je začel ukvarjati po naključju. Za razvedrilo se je namreč dolga leta ljubiteljsko ukvarjal z »železnicami«. Ljubitelj železnic je včasih segel tudi po fotoaparatu, končno pa je dal slovo železnicam in vse pogosteje segal po fotoaparatu. V ospredju njegovega zanimanja je slovenska pokrajina, zlasti prekmurska, iz katere je doma njegov oče in ki jo je tudi sam doživljal še kot otrok. Ukvarja pa se tudi z moderno portretno in figuralno fotografijo. Pomemben delež v njegovem dosedanjem delu predstavljajo socialni motivi.

Razstave. Na samostojni razstavi v galeriji Atrij v Ljubljani se je predstavil z vrsto slik na temo »barakarji«. Sodeloval je na več skupinskih razstavah. Še letos bo pripravil večjo samostojno razstavo, na kateri se bo predstavil s svojimi dosežki.

Priznanja. Za svoje sorazmerno kratkotrajno ukvarjanje s fotografijo je dobil diplomu, na razstavi *Fotografija 1977* v Moskvi pa je dobil za izbor fotografij s skupnim naslovom *Osamljeni drugo* nagrado.

J. K.

*Na večer
(Beltinci)*

*Mrak
(Lipovci)*

*Prekmurski
par
(Lendavske
gorice)*

AVSTRALIJA

NAŠA PESEM POD JADRI SYDNEYSKE OPERE

Četrty oktober 1977 je bil za nas Slovence v Avstraliji zgodovinski dan. Na ta dan je v templju tukajšnjega kulturnega dogajanja zadonela slovenska pesem in s ponosom in milino napolnila naša srca.

Nestrpno smo med dva tisoč priseljenci in domačini pričakovali četrto točko sporeda: nastop Triglavskega moškega zbora. Napetost med mnogimi našimi poslušalci je bila skoro neznosna. Nekateri so si grizli nohte, drugi nervozno zvijali papir, tretji izgubljeno gledali po obsežni dvorani, v kateri so se večinoma prvič znašli. V srcu je bila skrita bojazen: kako bodo zapeli? Se bodo prestrašili ogromne dvorane in zaslepljujočih žarometov? Nismo dvomili v sposobnosti naših pevcev, a vseeno nas je mučil strah.

Ko je pevovodja Boro Šedelbauer dvignil roki, nam je zastal dih. V trenutku, ko so zadoneli prvi akordi mogočne pesmi »Oj Triglav, moj dom!«, smo se sprostiti. Slovenska pesem je zadonela mogočno in ubrano. Burno ploskanje po prvi pesmi nas je do kraja prepričalo, da se bomo veselili vračali na svoje domove. Prvi pesmi je sledila tiše zvoneča »Plovi, plovi«. Občinstvo jo je sprejelo morda še lepše kot prvo. Končno je pod oboke opere zadonela priljubljena pesem »Žabe«. Kdor jo je slišal, je čutil, da so jo peli harmonično in sproščeno. Čutilo se je, da je ne pojejo pevci, temveč dobro izurjen zbor.

Nastop Triglavskega moškega zbora v sydneyški operi je bilo gotovo najlepše plačilo in največje zadoščenje, ki so ga mogli pevci dobiti za svoje več kot dveletno žrtvovanje slovenski kulturi.

Po »Triglavu«

TRIGLAVSKI DOM

V nedeljo, 20. novembra 1977 se je s slovesnostjo začel izkop temeljev novega Triglavskega doma v Sydneyu. V gradbenem odboru kluba so se zbrali skoraj vsi člani Triglava, ki se tudi poklicno ukvarjajo z gradbeništvom. Velik podvig pa zahteva tudi številne druge prostovoljce. Kakšen bo videti novi dom, ko bo končan, nazorno kaže naša risba.

Opera v Sydneyu

SLOVENKA MISS AVSTRALIJE

Miss Avstralije 1978 je postala enaindvajsetletna Gloria Krobe, hči slovenskih staršev, ki so se priselili v Avstralijo pred četrto stoletja. Njen oče je doma iz Hoč pri Mariboru, mati pa iz Rogaške Slatine. Sama lepotica je rojena že v Avstraliji.

Preden je Gloria Krobe osvojila visoki naslov, je bila proglašena za najlepše dekle v državi Victoria. Zaposlena je pri neki računalniški družbi v Melbournu. Poleg angleščine in nemščine ji dobro teče tudi slovenščina. Za nagrado je dobila avtomobil in pa potovanje okrog sveta. Na tem popotovanju bo obiskala tudi domovino svojih staršev.

In ker gre za lepotico, povejmo še, kakšna je: visoka je 165 cm, ne preveč twigijevska, ima medeno zlate lase in je modrooka. Je živahna in zgovorna, rada zahaja v družbo in se je v Melbournu hitro osamosvojila.

Skica Triglavskega doma

V MELBOURNU JE ŽIVAHNO

Fani Natlačen, uslužbenka na letališču v Melbournu, sicer pa že od vsega začetka članica odbora primorskega socialnega kluba Jadran, se je na obisku domovine oglasila tudi v uredništvu Rodne grude. Povedala je, da ima društvo, ki je praznovalo že svoj šesti rojstni dan, sedaj 128 članov, ki so doma večidel s Primorske. Družabno življenje članov je živahno. Prirejajo plesne in piknike, mladinci so si postavili prikupno urejeno »kočo«, odhajajo na kratke in dolge izlete, radi balinajo in radi igrajo biljard. Skoraj vsi člani živijo v lastnih domovih, mnogi imajo na svojih vrtovih lastne bazene.

Njihove otroke uče slovenščino učitelji prostovoljci na zemljišču Jadrana. Otroci pa se uče tudi igrice in se pripravljajo za javne nastope.

Fani Natlačen je tudi voditeljica slovenske oddaje na radiu 3EA, Melbourne. Vsak prvi ponedeljek v mesecu v dvajsetminutni oddaji sporoči članom Jadrana društvene no-

Gloria Krobe — najlepša v Avstraliji

vice. Oddaja traja sicer celo uro, vendar si jo delijo tri slovenska društva v Melbournu. In kaj sporoča članom ter drugim Slovincem? Novice, obvestila, spominja jih na rojstne dneve posameznikov, voščila, v oddaji pa seveda ne manjka plošč s slovensko glasbo in petjem. Fani Natlačen zadržuje: »Oddaja razvedri dosti slovenskih src.«

J. K.

SLOVENSKO AKADEMSKO DRUŠTVO

Slovenski izobraženci v Sydenyu so ustanovili Slovensko akademsko društvo. Povezovalo naj bi rojake z univerzitetno ali podobno izobrazbo. Društvo namerava podpirati slovensko kulturno dejavnost ter pomagati slovenskim dijakom, predvsem visokošolcem na avstralskih univerzah.

JAVNA POHVALA PLANICI

Slovenski klub Planica v Wollongongu je za razstavo ročnih izdelkov na razstavi cvetja (Floral festival) dobil javno pohvalo. Poleg izredno lepih in dragocenih ročnih del, ki si jih je ogledalo nad 8000 obiskovalcev, so slovenski del razstave krasili živo rdeči nageljni. Vsak od odbornikov, ki gre na dopust v Slovenijo, mora prinesiti kako zanimivost, ki jo potem lahko uporabijo za razstave. Značilno je, da so Slovence povabili že za prihodnjo razstavo v letu 1978. V Wollongongu zdaj ni več človeka, pa naj bo katerekoli narodnosti, ki ne bi vedel za Slovence in jih tudi spoštoval.

Z. G.

Društveni znak »Planice«

KANADA

SLOVENSKI TELEVIZIJSKI SPORED

Kanadski Slovenci imajo sedaj na voljo dve različni polurni televizijski oddaji.

Prva poteka v okviru kanadsko-jugoslovanskega televizijskega sporeda Sound of Yugoslavia v produkciji Mika Miličevića.

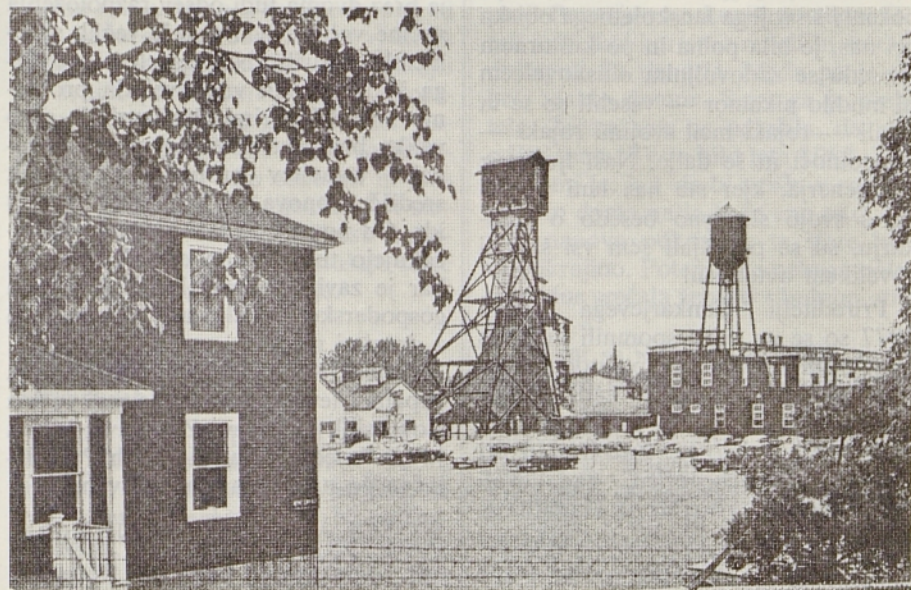
Spored obsega nastope slovenskih skupin in rojakov-posameznikov, pogovore z zastopniki slovenskih društev v Torontu in okolici, v polurni oddaji pa so predstavljeni tudi najvidnejši slovenski Kanadčani.

Drugo polurno televizijsko oddajo v Torontu pa vodi od lanskega septembra dalje Francka Starčev. Oddaja je vsako sobotno dopoldne. Slovenci v Kanadi so slovenskega televizijskega sporeda zelo veseli.

SLOVENC

Obiskali smo župana mesta Kirkland Lake g. Toma Bolanda. Vedel je, da smo Jugoslovani, kaj več pa o naših ljudeh, ki so že pred 50 leti začeli prihajati v njegov rojstni kraj in ga pomagali graditi s svojim trdim delom v rudnikih, ni vedel. Zrastel je skupaj s hčerami in sinovi naših izseljencev — pionirjev, hodil je z njimi v iste šole, kot mladoporočenec je bil celo podnajemnik v hiši Slovenca Johna Šterka na King Street. Seveda se je vsega tega brž spomnil, ko je med glavnimi odborniki slovenske pod-

V Kirkland Lake obratuje edino še zlati rudnik Macassa.

porne zveze »Bled« zagledal tudi svojega nekdanjega »hišnega gospodarja«. Tako je sprejem potekel v sproščenem in pristrčnem pogovoru o velikem delu župana in njegovih Slovincih, ki jih je bilo nekdanj tukaj več sto, za razvoj in razcvet »zlatega mesta«.

Župan Tom Boland se je čudil, ko smo mu na kratko prikazali zgodovino prve in edine kanadsko-slovenske podporne organizacije »Bled«, ki deluje v Kirkland Lake od leta 1933. Z velikim zanimanjem je prisluhnil zgodbi o kulturno-prosvetnih uspehih pevskega

in dramskega društva »Triglav«, ki je bilo ustanovljeno istega leta in je izdelovalo celo svoje gramofonske plošče, imelo slovensko šolo in skozi vso dolgo dobo treh desetletij pripravilo po nekaj prireditev na leto.

Ko je še zvedel, da so slovenske hiše njegovega mesta polne dragočenege zgodovinskega gradiva o slovenskih pionirjih, je uradno povabil zvezo »Bled«, da se udeleži prihodnjega Multikulturnega festivala v Kirkland Lake s svojo razstavo; v novem mestnem muzeju, ki bo veliko večji od sedanjega, pa jim je ponudil poseben oddelek, kjer bodo lahko zanamcem zapustili svojo slovensko-kanadsko zgodbo.

Sprejem je bil svojevrsten dogodek za vse Slovence v tej rudarski naselbini in tudi za Slovence v drugih krajih Kanade. Naša pionirja John Šterk in Nikolaj Kuzma sta izrazila županu Bolandu, ki je po rodu Irec, svoje obžalovanje, ker se Slovenci v »zlatem mestu« že prej niso dovolj vidno postavili med svojimi angleško govorečimi someščani. Povedala sta mu, da slovenski rudarji povečini nikoli niso imeli priložnosti, da bi se malo bolje naučili angleščino, to pa zato ne, ker

zaradi dela v izmenah niso mogli redno obiskovati tečajev jezika svoje nove domovine.

Župan Tom Boland in časnikarka dnevnik Northern Daily News Lorrie Irijne sta zastavila vrsto vprašanj o Slovincih in Sloveniji. Tako sta hotela vedeti, od kod imeni Bled in Triglav. In tako smo vsi navzoči imeli priložnost, da smo se razgovorili o lepotah naše ljube stare domovine in jo vsaj malo približali angleško govorečim Kanadčanom.

Ivan Dolenc

NAŠI PO SVETU

PISMO PISATELJU POTRČU

Slovenska društva »Bled-Planica«, Hamilton, »Lipa-Park«, St. Catharines, »Sava«, Kitchener in Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave so poslali Ivanu Potrču, predsedniku Društva slovenskih književnikov, pismo z naslednjo vsebino:

»Spoštovani rojak! Spet smo se zbrali Slovenci iz raznih krajev južnega Ontaria in skupaj proslavili Cankarjev dan. V lepem sporedu je sodelovalo 60 nastopajočih, med njimi veliko naših najmlajših, ki so nam še posebej v ponos. Razpoloženje je bilo slovesno in pristrčno obenem — ob besedi Ivana Cankarja in ob številnih nastopih tukajšnjih kulturno-umetniških skupin in posameznikov smo doživljali nadvse prijetne ure prijateljske sloge. Dvorana društvenega doma pri »Bledu-Planici«, odsek šte. 13, ki jo poznate s svojega lanskoletnega obiska pri nas, je bila polna in po kulturnem sporedu se zadovoljnim obiskovalcem ni mudilo nikamor — veselili so se in rajali — rojaki med svojimi rojaki — do polnoči in še dalje. Naši ljudje iz Kitchenerja, kjer ste nas lani počastili s svojo slovesno besedo o Cankarju, so se pripeljali sem vsi skupaj v velikem avtobusu!

Prireditelji Cankarjevega dneva 1977 so se na odru spomnili tudi vas in se vam zahvalili za pobudo, ki ste nam jo lani dali za nadaljevanje Cankarjevih slavnosti na kanadskih tleh iz leta v leto... Začeli smo pri »Savi« v Kitchenerju, nadaljevali smo danes pri »Bledu« iz Hamiltona, prihodnje leto se bomo za Cankarjev dan srečali pri društvu »Lipa-Park v St. Catharinsu.

Kakor veste, smo imeli lani v Kitchenerju na odru samo eno veliko Cankarjevo sliko, ki smo si jo prinesli iz naše stare domovine. Za našo letošnjo slavnost je slovenski Kanadčan Andrej Štrifot izobesil med nami kar nekaj svojih Cankarjev, skupaj z drugimi svojimi umetniškimi deli, ki so bila danes razstavljena v dvorani, oder pa je krasil njegov barvni napis s Cankarjevo podobo in z besedami našega poklona Cankarjevemu geniju. Želimo vam veliko novih uspehov pri vašem kulturnem delu v domovini. Vaši hvaležni rojaki.«

URUGVAJ

POČASTITEV JUBILEJA

Prvo slovensko prekmursko društvo v Montevideu je pred kratkim slovesno proslavilo 42. letnico ustanovitve in aktivnega delovanja. Proslave se je udeležilo več kot sto naših rojakov, med katerimi so bili tudi predstavniki drugih izseljenskih društev in klubov v Urugvaju, predstavniki jugoslovanskega veleposlaništva in večja skupina slovenskega društva Triglav iz Argentine.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

CLEVELANDSKI ŽUPAN — NAŠ ROJAK

Na zadnjih volitvah za novega župana v Clevelandu, ki so bile 8. novembra lani, je zmagal Denis J. Kucinich. Dobil je tri tisoč glasov več kot njegov tekmeč Edward Feighan.

Novi župan Clevelanda je star 31 let in je eden izmed najmlajših predsednikov administracije med ameriškiimi velikimi mesti. Njegova izvolitev je brez dvoma tudi odsev razpoloženja večine volivcev, ki si žele večjih sprememb v družbi. Novega clevelandskega župana čaka vrsta velikih problemov, med katerimi zlasti vzbuja skrb velika brezposelnost, boj proti kriminalu, ustavitev propadanja mestnih središč, obnova propadajočih naselij idr. Od novega župana pa volivci pričakujejo tudi, da bo ocenil vse tisto, kar je zaviralo normalno kulturno in gospodarsko sodelovanje Clevelanda z drugimi mesti.

Denisa Kucinicha je na volitvah za župana Clevelanda podprla tudi večina slovenskih volivcev. Zanimivo je, da je bil dosedanji župan Ralph Perk izločen že na primarnih volitvah.

ST. CLAIR ULICA NEKOČ IN DANES

Vsem ameriškim Slovencem iz prvega rodu je vsaj po imenu znana ulica ob jezeru Erie v Clevelandu — St. Clair Avenue. Ta ulica je bila pred več leti od E. 30 do E. 79 ceste skoraj povsem slovenska in izvor našega kulturnega, društvenega in gospodarskega življenja v Clevelandu. Prav tako so bile stranske ceste vseskozi do Superior Ave. naseljene s Slovenci.

Ko si med leti 1900—1940 hodil po St. Clair Ave., se ti je zdelo, da hodiš po kakšnem slovenskem mestu, kajti večina naših trgovin, gostiln in obrtnih delavnic je imela slovenske napise. Še celo Židje so imeli na svojih

trgovinah napis: »Govorimo slovensko.« Ljudje, ki si jih srečaval, so po večini govorili slovensko. Pred prvo svetovno vojno so neprestano prihajali novi in novi priseljenci iz starega kraja. Mnogi so se ustavili v Clevelandu, kjer je bila zelo razvita industrija ali pa so tam imeli svoje prijatelje.

Na St. Clair Ave. je bila poleg mnogih slovenskih trgovin tudi slovenska cerkev, sezidana že leta 1894, Knausova dvorana, sezidana leta 1904, kjer so imela naša društva zatočišče in kjer so se odigravale naše prve kulturne prireditve, slovenska tiskarna in Sakserjeva potovalna pisarna. Leta 1924 smo pa sezidali največji Slovenski narodni dom v Ameriki, kjer se je dolgo let odvijalo skoro vse društveno in kulturno življenje. To so bili stebri, na katerih je bila postavljena slovenska naselbina.

St. Clair ulica danes ni več tako izrazito slovenska. Po drugi svetovni vojni so se Slovenci začeli seliti v predmestja; in če ne bi bilo novih priseljencev, narodnega doma in cerkve, bi se tja naselilo temnopolto prebivalstvo in drugi tujci. Slovenski napisi na trgovinah in gostilnah so docela izginili. Tudi naša govornica se sliši bolj poredko. Novi naseljenci so se hitro prilagodili ameriškim razmeram. Ob sobotah ni več ne duha ne sluha za zvoki harmonike in fantovskim petjem. Nekdanja fantovska meja med »Ribnico« in »Žužemberkom« je izginila. Po gostilnah ni več plesa in »plavšanja« deklet. V jeseni ni več tistega značilnega vonja po moštu, ko so vinski trgovci prešali grozdje. Prav tako ni več videti nekdanjih prodajalcev sadja in sočivja ter židovskih cunjarjev. Pogrešamo tudi slikovite parade ob nedeljah, ki so se nekoč vile po St. Clair Ave. z godbo in zastavami na čelu. Zvečer smo šli pa gledat dramske ali celo operne predstave naših kulturnih delavcev v Narodni dom.

Vsega tega ni več, kajti časi so se spremenili. In če ne bi imeli pevskih zborov in muzikantov, ki jih sestavlja tu rojena mladina, ki ji je naša pesem in glasba pri srcu, bi bilo med nami bore malo kulturnega življenja. To velja tudi za druge predele širšega Clevelanda.

Slovenska senklerska naselbina sicer še živi, ampak je močno spremenila svoj obraz. Prazne domove rojakov, ki so se odselili v predmestja, so po zadnji vojni napolnili priseljenci iz Jugoslavije, deloma pa tujci. Ni več tiste razgibanosti in domačnosti kot nekoč.

Ker je velik del mladine odšel v predmestja, so ceste tudi zvečer skoraj prazne. Toda trgovine, delavnice in

hiše po St. Clair Ave. so še vedno snažne in v dobrem stanju. Varnosti pa zaradi bližine nezaželenih elementov tudi v slovenski naselbini ni več. Zato so ženske zelo previdne, če jih na cesti zaloti noč. Tudi zločini in tatvine, o katerih pred leti ni bilo slišati, se sedaj redno pojavljajo. Upamo, da bo senklerska slovenska naselbina, ki je simbol našega življa v Clevelandu, živela še dolgo, čeravno je okrnjena.

Frank Česen

SLOVENEK — GLAVNI GOVORNIK

Ameriški urad za mednarodne študije in programe in državna univerza v Omahi, Nebraska, sta oktobra 1977 organizirala tridnevno Evropsko študijsko konferenco, na kateri je predavalo in razpravljalo več kot sto strokovnjakov. Dne 13. oktobra so se za poldrugo uro združile vse sekcije, tako da so se vsi zborovalci hkrati udeležili osrednjega predavanja pod naslovom »Evropski priseljenci kot graditelji Amerike« in s podnaslovom »Od ameriške revolucije do vesoljskih programov«.

Za to osrednje predavanje je vodstvo konference izbralo Slovence dr. Edija Gobca, profesorja sociologije in antropologije na državni univerzi v Kentu, Ohio, in ravnatelja Slovenskega ameriškega inštituta. Naš rojak je podal zgoščen pregled doprinosov številnih evropskih narodnosti, prepričljivo je prikazal tudi vlogo slovenskih priseljencev pri gradnji in napredku Amerike. Slovenci so sodelovali v ameriški literaturi in umetnosti, znanosti in industriji, v glasbi in arhitekturi ter celo pri načrtovanju podmornic in vesoljskih raket.

TRIDESETLETNICA

Čikaški krožek Progresivnih Slovencev Amerike je slovesno praznoval svojo tridesetletnico. Sedež te organizacije je v Clevelandu, po zadnji vojni, leta 1947, pa je bil ustanovljen tudi čikaški krožek. Tedaj se je zbralo 72 naprednih Slovencev, ki so želele pomagati razdejani stari domovini. V Slovenijo so začele pošiljati najrazličnejše oblike pomoči: obleko, zdravila, šolske potrebščine, pomagale so gluhonemim, slepim in vsem, ki so se znašli v stiskah.

Slovenke v Chicagu prirejajo številna predavanja, od katerih so najvažnejša tista, ki jih seznanjajo z zakonskimi pravicami. Posebno skrb posvečajo starim, onemoglim Slovencev in šoli za duševno zaostale otroke. Vsakokrat pomagajo ljudem na območjih, ki jih prizadenejo potresi ali poplave.

Članstvo ni omejeno samo na Slovence. V svoje vrste vabijo ves čiš-

kaški ženski svet. Zanimivo je, da je sedanja predsednica čikaškega krožka po rodu Hrvatica. Slovesnost ob tridesetletnici obstoja je potekala v znamenju ljubezni do stare domovine. Udeleženci so lahko poslušali soliste, duete, kvartete, na koncu pa so zapeli vsi zbrani. V dvorani je dobesedno mrgolelo prelepih slovenskih narodnih noš.

Katarina Temer, Chicago

RADIO »NIKOLA TESLA«

Radijska ura »Nikola Tesla« je bila v Pittsburghu ustanovljena februarja 1977. Prvega piknika te radijske ure se je udeležilo okrog dva tisoč ljudi, kar je zgovoren dokaz o priljubljenosti nove oddaje. Radijski spored vodi zakonski par Vlatka in Boby Zgonc. Poslušalci so z novim sporedom zelo zadovoljni. Tudi čas radijske oddaje — med šesto in osmo nedeljsko uro — jim zelo ustreza. Pravijo, da prej ni bilo takšnega sporeda. Radio »Nikola Tesla« je zelo raznolik in bogatejši od svojih predhodnikov. Med sporedom se zvrste pesmi in plesi vseh narodov Jugoslavije. Poslušalci so občutili, da je spored zelo zabaven in moderen, namenjen bolj mladim kot starejšim, vendar streže tudi okusu starejših poslušalcev, ki radi poslušajo stare pesmi in narodne melodije.

ZDRAVSTVENI DOM TETE LUCE

Lucija Jurić je spet med svojimi — v vasi Obrovac blizu Kruševa. Vezi s starim krajem so bile tako močne, da so jo spet povlekle nazaj. »Ni takšnega konja, na katerem bi lahko človek pobegnul sam pred seboj,« pravi teta Luce, kot jo kličejo vsi v vasi. Čeprav že dolgo živi v Ameriki, nikakor ne more pozabiti svojega rojstnega kraja.

V Ameriko je odšla leta 1921. Vozovnico ji je poslal oče, vendar ji jo je neki agent ukradel, tako da je v Trstu dolgo čakala, ne da bi vedela, kam in kako naprej.

V Ameriko je prispela z zamudo dveh ali treh mesecev. Cleveland se ji je zdel kot ogromen hiteč stroj, ki se za trenutek ustavi pri rdeči semaforški luči, ko pa se prižge zelena, spet zdirja naprej.

»Moj oče je bil rudar. Zaslužil je toliko, da nismo bili lačni, to pa v

času prve svetovne vojne ni bilo lahko. Takrat se v Ameriki nista cedila mleko in med. Tudi dolarji niso padali z neba. Amerika je dajala, ampak je tudi jemala. Zaposlila sem se v tovarni klubov in dobivala 14 dolarjev na teden. S tem se je dalo živeti. Bila sem mlada in nisem potrebovala veliko. Pozneje sem spoznala soproga Radeta. Bil je bagerist, delal je pri dvigalu, dobro pa se je spoznal tudi na druge stroje. Opustila sem svoje deo.«

Vse je teklo lepo kot v snu. V kriznem letu 1929 so se stroji ustavili, njen mož se je znašel na ulici. Kriza — to je lahko reči, toda teta Luca ve, kakšna je v resnici. Ni obupala. Ponoči je čistila pisarne, podnevi je delala v tovarni gume.

»Tako sem zdržala pet let. Povsod okrog nas je bila sama revščina. Nekoč je potreboval zdravnika, drugi čevlje, tretji ni imel denarja za elektriko. Kriza je minila, življenje je teklo naprej. Pozneje smo kupili gostilno. Delali smo, kolikor smo mogli in se tako dokopali do denarja. Moža pa je vse bolj vlekle domov. Smrt ga je prehitela. Zatem sem se odločila, da bom odšla sama. To je bilo leta 1963. Zdelo se mi je, kot da bi prišla v raj. Žal pa sem doma našla le še eno teto. Vse sem nanovo odkrivala, te stare hiše, to pokrajino. Potem sem nekega poletnega dne srečala žensko z bolnim otrokom...«

Takrat se je Lucija odločila, da bo pomagala vsem bolnim v svojem kraju. In tako je Kruševo dobilo svojo zdravstveno ustanovo. Z njenim denarjem so sezidali zdravstveni dom. Luca pa je ob otvoritvi doma podarila svojemu kraju še terensko vozilo, vredno 10.000 dolarjev. Potem je poslala še 40.000 dolarjev za šolo in 60.500 dolarjev za štipendije. Študentovskemu kulturnemu središču v Beogradu je podarila dragoceno zbirko leksikonov, bolnišnici Rebroy v Zagrebu pa je darovala dragocene instrumente. In še vedno ni zadovoljna.

»Neprestano se mi zdi, da dajem premalo. Rada bi, da bi tudi drugi šli po mojih stopinjah. Veliko rojakov je še bogatejših od mene. Zdaj si želim, da bi kakemu zdravniku omogočila specializacijo v tujini — s pogojem, da bi se zatem vrnil in nekaj časa delal v Bukovici.«

Jovan Hovan

ZA MLADE PO SRCU

Kristina Brenkova

PRI DEDKU IN BABICI

Račka se je nenadoma sredi silovitega zaleta navzgor obrnila spet navzdol in najbrž je bilo tako kar prav.

Spodaj se je zableščalo belo polje in prek njega se je zapeljal črn dimnikar na svetlikajočem se črnem poni kolesu. Račka in Matic sta ga pravkar še videla kot črno piko, zdaj pa je pika rasla in se večala in na ves glas poživžgavala:

*So ptičice zbrane,
na tuje gredo,
doma smo ostali,
dolčas nam bo.*

Ko je dimnikar pesmico odžvižgal, jo je še zapel in končal prav tedaj, ko je Račka z Maticem na hrbtu pristala na snegu.

— Kam pa kam? je vprašala račka.

— Sem hotel tudi jaz vprašati, je pomežiknil dimnikarček, pomaknil črno kapo na črno čelo in zaklical:

— Jaz grem k dedku in babici.

— Midva tudi, je resno prikimala račka.

Dimnikar je stopil s ponija, Matic z račkinega hrbta in skupaj so krenili naprej.

— V tistile hiši živita dedek in babica, je pojasnil dimnikar. Vsako leto jima pridem omestim dimnik na tisto jutro, ko zapade prvi sneg. Potem si lahko spet zakurita z brezovimi poleni.

Dim se je vil iz majhnega dimnika nizke hišice, pokrite z veselo rdečo streho. Dim je dišal po smrekovih in brinovih vejicah.

Popotniki so se ustavili pred vrtnimi vrati, kjer sta jih že čakala dedek in babica.

— Vstopite, dragi moji, je rekla babica, dedek pa je vzel pipo iz ust in jim pokimal, se odkril, nato pa se brž spet pokrnil, kajti pod belo kapo je bil prisrčno plešast kot pravi Matičev dedek. Babica je bila razoglava, saj je imela košate srebrne lase.

Povedla sta jih v hišo in dimnikarček se je takoj lotil dela. Račka in Matic sta sedla za mizo v prijazni dnevni sobi.

Šele zdaj je Matic utegnil pogledati po sebi in je videl, da je oblečen v dolge rjave hlače in rumen jopič. Na

glavi je začutil pokrivalo, in ko se je odkril, je videl, da je to rdeča astronavska kapa.

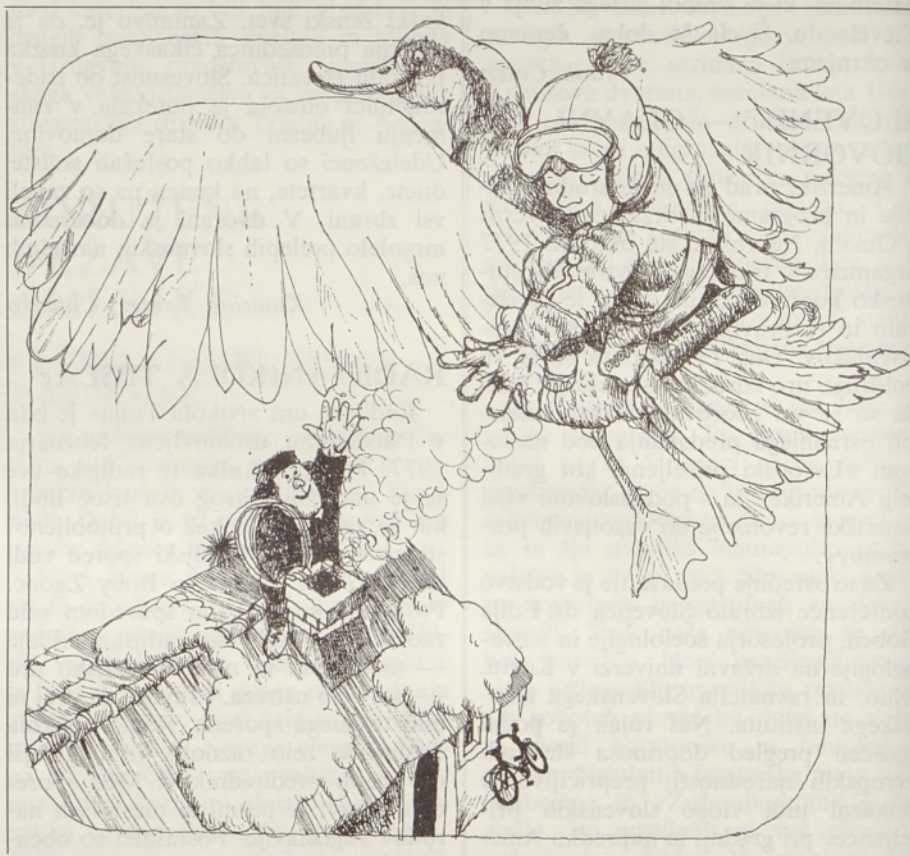
— Midva sva inženirja kemije, je pojasnila babica. Iz grenkega kuhava sladko, strupeno predelujeva v užitno, iz zla čarava dobro. *Zmeraj samo dobro iz slabega!*

— Vzgojila bova mušnice, ki ne bodo strupene, je rekel dedek.

Nato je segel po babičini roki in jo trdno stisnil.

— Srečno, srečno pot, sta enoglasno zaželela popotnikoma.

— Srečno, je vzdihnila račka in že sta zaplavala z Maticem visoko nad

— Jaz sem srebrna račka, ki bi rada postala zlata. Matic je človeški otrok, ki me spremlja, je pojasnila račka.

Dedek in babica sta pozorno poslušala, čeprav je bilo videti, kot da že vse vesta. Prikimavala sta, nato pa spet odkimavala.

— Še naprej bosta morala na pot, je dejal dedek.

— Prej bosta pa kaj prigriznila, je dodala babica in prinesla iz kuhinje rmanovo pogačo za račko, Maticu pa skodelico bele kave in ajdov kruh, namazan s surovim maslom in cvetličnim medom.

Medtem ko sta prigrizovala, je babica prinesla debelo knjigo in jo izročila dedku. Listal je po nji ter zmajeval z glavo in stokal.

— Tega pa ne veva, po kateri poti morata iti, je žalostno rekla babica. Kar za račkinim kljunom se bosta morala napotiti, če hočeta, da se bo — bogvekle — srebrna račka spremenila v zlato.

Nato sta dedek in babica pospremila oba popotnika prek rdečega vrta, v katerem so rasle velikanske mušnice.

hišo. Z vrha dimnika jima je črni dimnikarček pomahal z omelom.

IRENINA KNJIGA O JUGOSLAVIJI

Irena Mezgec, učenka Jugoslovanske etnične šole v Sydneyu v Avstraliji, nam je poslala kar zajetno knjigo, ki jo je napisala in uredila sama, dala pa ji je naslov The best of Yugoslavia (Najboljše o Jugoslaviji). V prekrasni lepopisni pisavi je popisala vse, kar ve o Jugoslaviji, poleg pa je v vzornem redu nalepila številne barvne podobe Jadranskega morja, naših gora, kozolcev, mest, vasi, kulturnih spomenikov. Zraven je narisala zastave jugoslovanskih republik.

Očitno je, da je dolgo časa in nadvse vztrajno zbirala barvne razglednice in revije, ki prinašajo barvne podobe, nato pa je z veliko potrpežljivostjo uredila svojo knjigo o domovini svojih staršev. V uredništvu Rodne grude smo se njenemu izdelku zares načudili in menili, da je njen zgled vreden posnemanja.

PRISELJENKA GROFICA

Ni dolgo tega, ko se je Metka igrala na vrtu. Nenadoma se ji je plašno približala siva mačka. Ko jo je hotela pobožati, se je boječe umaknila. Metka je odšla v kuhinjo, vzela iz hladilnika košček svežega mesa in ga odnesla na vrt. Zraven je nastavila še lonček mleka. Mačica se je boječe približala, použila meso, zatem pa se je posladkala še z mlekom.

Kmalu se je pustila Metki pobožati. Zatem si je upala tudi v hišo. Kaj hitro je izbrala zase najlepše ležišče — v naslanjaču. Kadar ni spala, je uganjala mačje vragolije. Poskusila je plezati po zavesi. Kotalila je klobčič volne. Dobrikala se je Metkini materi. Stopala je počasi in tako smešno dostojanstveno, da so ji domači nadeli ime Grofica.

Vsi so mislili, da je Grofica prišla samo na obisk in da ima kje v bližini svoj dom. Izkazalo pa se je, da je brezdomka, saj je ostajala tudi čez noč. Metkini starši so ugibali, od kod se je pritepla. Menili so, da jo je pripeljal njen lastnik z avtom od daleč in jo pustil v bližini njihovega doma. Ker je imela tako lepo svetlečo se dlako, ker se je znala tako lepo obnašati in ker se je neprestano umivala, so jo vsi vzljubili, najbolj pa Metka. Grofica ji svojo naklonjenost izkazuje tako, da že navsezgodaj zjutraj skoči na njeno posteljo in ne miruje toliko časa, dokler Metka ne vstane in ji ne postreže z njeno najljubšo hrano — s svežimi telečjimi pljuči. *Martin Kovač*

Sandi Sitar

PLES ČAROVNIC

Mama mi je pravila, kako ji je stara mama večkrat pripovedovala o tem, da so nekoč, neko noč čaravnice plesale z mojim prastarim očetom!

Moj prastari oče je bil čolnar. Z mojo prastaro mamo sta živela v nometani hišici ob reki in sta imela kopicico otrok. Prastari oče je tovoril po reki v mesto kamenje, pesek, les in opeko, prastara mama pa je prevažala z brega na breg popotne ljudi.

Potem se je nekoč, neko noč — zgodilo! Prastari oče je že v trdi noči kolovratil prek močvirja proti domu. Tedaj je udarilo polnoč ali kaj, tega ni mogoče natanko reči, in že so bile čaravnice tu! Dvignile so prastarega očeta visoko v zrak in so vso noč z njim plesale. Šele proti jutru so ga zagnale zviška v vrbo, kjer so ga, vsega strganega in krvavega, našli ljudje.

Tako mi je pravila mama, tej pa je pripovedovala stara mama. A jaz obema prav nič ne verjamem in si mislim, da se je moj prastari oče nekoč le pre-

dolgo zadržal v gostilni in tako tisto noč ni mogel ali pa si ni upal domov. Kar sredi močvirja je prespal na drevesu, kjer so ga potlej našli ljudje.

Vse ostalo je najbrž izmišljeno. Kajti, če ni, potem čaravnice — so! Mi pa dobro vemo, da jih ni, kajne?

Ilustriral Matjaž Schmidt

nicah v izletniških krajih. Zavedali so se, kako nesmiselne in ničvredne stvari so kupovali za drag denar. Pleg protirazstave so pripravili tudi pravo razstavo ročnih izdelokov, ki so jih naredili sami. Obe razstavi so si ogledali tudi starši in so zamisel pohvalili.

Lenka Hlebec

Resnična zgodba

SLADKI SPOMINKI

Priznajmo: razstave se zde otrokom navadno dolgočasne. Razstava, ki so jo pripravili šolarji osnovne šole v Vipavi, ni bila dolgočasna. Vzbuja je salve zdravega smeha. Kaj je bilo na njej takšnega?

Šolarji so s pomočjo učitelja zbrali kičaste spominke, ki jih ne manjka po domovih. Tako je bilo mogoče na razstavi videti »krasno« šatuljo, oblepljeno s školjkami; nadalje gondolo, ki igra; »srčkane« pajke iz plastike in njihove večje sorodnike iz železne žice; plastične rože, ki nikoli ne ovene; lončen krožnik, izdelan tako, kot bi bil narejen iz pletene slame; številne spominske turistične slike Bleda in drugih znanih krajev, naslikane na odrezanih koščkih debela ter na debelo lakirane. In še in še.

Učenci, ki so nabirali spominsko šaro po vsej Vipavi in okolici, so tako nazorno spoznali, kaj je grdo. Njihova razstava je bila v resnici protirazstava: razstava vsega grdega, neokusnega, kičastega, večidel kupljenega na stoj-

Franci Lakovič

ZIMSKA RESTAVRACIJA

Na vogalu naše hiše

že od davi tole piše:

*»Do pomladi sredi vrta
restavracija odprta*

*bo za vrabce in sinice,
kose in za druge ptice,
ki jim v dneh, ko veter tuli,
po želodčkih lačnih kruli.*

*Vsem na voljo je jedača —
slastna iz semen pogača,
a za vse velja vabilo,
za današnje že kosilo.«*

KROŽEK MLADIH DOPISNIKOV

SLOVO OD TUJINE

Poslovali smo se od naše drage tovarišice Dragice Nunčič, ki jo imamo vsi iz srca radi. Vemo, da je velikokrat odšla iz razreda žalostna in razočarana, ker se nismo naučili, kar bi se morali. Pa je bila velikokrat tudi vesela.

Posloval se je Daniel, ki je bil zelo priden učenec. Poslovali sva se tudi sestra in jaz. Za vedno sva zapustili tujino. Tega dne sem se dolgo veselila, a ko je prihajal vse bliže, sem postala malo žalostna. Nisem si mislila, da bo slovo od tujine malo težko. Tam sem preživela osem let in tega ne morem čez noč pozabiti. Najbolj težko mi je bilo slovo od članov Triglava, enote Nagold. Brez njih bi bilo moje življenje prazno in dolgočasno. Vsako soboto in nedeljo smo preživeli v klubu in se imeli prekrasno.

*Blanka Cilenšek, 8 raz.
Nagold*

DOBILI SMO PUNČKO

Bili smo ravno pri večerji, ko smo sprejeli poročilo, da smo dobili punčko. Hitro sem tekkel k vrtnarju in kupil lep šopek vrtnic. Nato sva šla z očijem k mamici. Sestra je pripeljala mamico še vso blede iz porodniške sobe. Nato je šla po Karmen. Bila je zelo mila in imela je črne lase. Ko sem jo videl, so se mi zasolzile oči. Dolga je bila 52 cm. Zelo sem bil vesel. Z mamico Zinko sva hodila vsak dan na obisk v bolnico k mamici in Karmen. Po 10 dneh smo šli po njiju ter se vsi srečni vrnili domov.

*Dejan Bonač
Reutlingen*

*Moja teta. Narisal Tony Snyder,
7 let, Leetonia, Ohio, ZDA*

KOBILI CVETA IN BEBA

Bilo je med počitnicami, ko je sedel Darko pripeljal kobili Cveto in Bebo. Darko, Tejka, Monika, jaz in kobili smo odšli na gmajno, kjer ni nobenega prometa. Kobili sta bili lepe črne barve. Zelo smo ju vzljubili. Nato smo skoraj vse naslednje dni jezdili s Cveto in Bebo. Zvečer pa smo se zbrali na vrtu in se igrali še z drugimi prijatelji in prijateljicami. Zelo so bili prijazni. Občutila sem, da je v domovini res lepo.

*Petra Strmljan
Reutlingen*

V NOVOLETNI NOČI

Na staro leto smo naredili novoletno jelko. Ati in jaz sva okrasila drevesce, mami je pa pripravila oblačila za pričakanje in praznovanje Novega leta. Ko je bilo vse pripravljeno, smo se oblekli in se odpeljali proti gostilni Waldau pod Degerlochom, odkoder je lep pogled na mesto Stuttgart. V veseli družbi smo s plesom in petjem pričakali Novo leto. Točno ob polnoči je za kratek čas ugasnila luč. Ko pa je svet osvetlila prostora, je bilo povsod slišati »Srečno in zdravo novo leto!« Tudi meni sta očka in mamica zaželela, da bi bila zdrava in poslušna v šoli. Potem smo odšli ven, kajti na mesto je bil prekrasen pogled. Rakete so letele križem krašem, petarde so pokale, da je odmevalo.

*Lidija Giosini, 5. raz.
Stuttgart-Gablenberg*

INTERVJU Z MAMICO

— Zakaj ste se začeli ukvarjati z roketom?

— Že v osnovni šoli sem imela veliko veselje s športom. V vaješki šoli sem se ogrela za roketom.

— Koliko ste bili takrat stari?

— Bila sem stara 17 let.

— Koliko let že trenirate?

— Štirinajst let.

— Ste zelo živčni, ko se začne tekma?

— Ja, pred tekmo imam občutek, kot da je moj želodec en sam mravljinec. Čudno, da se tega občutka še po toliko letih igranja ne morem znebiti. Po dveh, treh minutah me živčnost mine.

— Ali zlahka prebolite poraz?

— Ne, še posebej, če zgubimo samo z enim golom razlike. Takrat razmišljam o tem še ponoči.

— Ste na koncu zelo izmučeni?

— To je odvisno od nasprotnika. Če je zelo močan, moramo tudi mi vložiti ves naš trud.

— Ali se pred tekmo posvetujete?

— Pred tekmo določi trener vsakemu svoje mesto in da dobre nasvete.

— Zakaj ste ostali toliko let pri tem športu?

— Ker mi je v veselje. Zato, ker se pri treningu telo razgiba. Preprosto zato, ker se pri tem športu duševno in telesno sprostim.

*Brigita Skaza, 5. raz.
München*

NAJMLAJŠI

RAD BI IMEL PSA. — Pes je domača žival. Je zelo zvest prijatelj. Brani nas pred zlobnimi ljudmi. Rad bi imel velikega psa.

Dušan Maršič, 1. raz., Ingolstadt

NAŠA PUTKA. — Po dvorišču hodi putka. Zelo je skrbna. Pazi na piščančke. Skrije jih pod peruti. Če hočem vzeti piščančka v roke, me kavсне.

Brigita Votek, 1. raz., München

KONJ. — Moja najljubša žival je konj. Moj stric ima konja, ki mu je ime Milan. Zelo rad ga jaham.

Stanko Lekše, 1. raz., München

JAZ. — Star sem devet let. Nisem velik. Tudi majhen nisem. Obraz imam ovalen. Oči modre, lase svetle. Po naravi sem miren. Rad rišem.

Dušan Lisec, 2. raz., München

NAGRADA

Knjižna nagrada je tokrat pripadla **BRIGITI SKAZA** iz Münchna v Nemčiji. Čestitamo. K sodelovanju vabimo vse slovenske otroke v tujini, tudi iz Švedske, Francije, ZDA, Kanade in Avstralije, ki se nam redkeje oglašate. Pošljite nam tudi risbe.

UMETNIŠKA BESEDA

Branko Šömen

NA GUGALNICI JESENI

Branko Šömen, pesnik, pisatelj humorističnih zgodb in filmskih scenarijev dobiva navdih za svoje ustvarjanje v rodni prekmurski pokrajini, čeprav že več kot 20 let živi v Ljubljani. Pri Pomurski založbi v Murski Soboti je pravkar izšel njegov prvi roman Peti letni čas — strnjena, dinamična zgodba, ki bralce brez prediha žene od nekoliko bizarnega začetka do učinkovitega konca. Spontano, nagonsko, čutno reagiranje njegovih junakov rahlo vzdiguje njegovo pisanje od zemeljske, blatne priletnosti, naravnosti, mesenosti vsicer komajda zaznavno poetičnost, s svojo rahlo neverjetnostjo in nenavadnostjo. Pričujoče besedilo je vzeto iz začetka Šömnovega romana.

Zunaj v sadovnjaku, kjer je popoldansko sonce čez zanemarjeno, zapuščeno travo in plevel metalo dolge, zrele sence, sta pod vegasto jablano sedeli Štefka in Ivanka. Štefka je previjala volno, Ivanka ji je pomagala. Sedeli sta v starinskih, nekoč aristokratskih naslonjačih, ki ju je že nagrizel zob časa. Štefkine urne roke so se vrtele z nenavadno zdravo naglico. Osredotočeno na delo so Ivankine besede pozibavale kot papirnato ladjico na gladini morja v mirnem zalivu. Nje Petrov prihod k hiši še ni vznemiril, čeprav je misel že nekajkrat hotela obrniti kljun čolna v njegovo smer. Čutila je napetost, ki je kot jesenska plesen vznikla med Majdo in Dušo, ko da bi imeli skupno skrivnost, pa si je nočeta deliti. In ker ji je godilo, da je bila bolj zazrta v svoje spomine kot v to, kar se je dogajalo okrog nje, je skušala ostati bolj opazovalka na krovu jeseni, ki se je začela drugače kot prejšnja leta; bila je polna novega, vendar ni natanko vedela, kaj je to novo, ali je zunaj nje ali pa se je naselilo vanjo.

Na travniku je do pasu slečen kosil Peter. Srajco je položil na preprosto otroško gugalnico ter delal, da bi pozabil, kje je in kdo je okrog njega. Majda je čistila hlev ter s svojo navzočnostjo motila popoldanski počitek ovac... Pod brajdami so šumele čebele in vonj po zelenem grozdju, jurku in klintonu je opijanjal čustva

ter medil vsakršno, še tako preprosto, banalno razmišljanje. Štefka in Ivanka sta bili kot dve siti, preobjedeni mački, od katerih je prva predla, druga pa odpirala usta; pri tem sta obe skrivaj pogledovali proti koncu sadovnjaka, kjer je trdo, vendar neenakomerno švistela Petrova kosa.

— Prebrala ti bom, samo ti znaš molčati ko dno stare kmečke skrinje.

Ivanka je iz žepa potegnila pismo, ga vzela iz ovojnice, razgrnila in se skozi očala zazrla v papir.

— Po tretji pošiljki pesmi mi je nazadnje odgovoril. Poslušaj, kako me je zadel; pogruntal je bistvo mojega čustvovanja... in pri tem ni nikjer omenil, da sem navadna, trapasta, osamljena učiteljica, čeprav sem mu pisala, kdo sem in kako živim. Poslušaj, napisal je: »V vaših cenjenih pesmih sem se lahko znova soočil z nenavadno zanimivo, skoraj že pozabljeno krajino, kjer skozi trepetajoče listje jelševja in vrbovja kar zaslišimo šumenje čarne reke. Povsem razumljivo je, da se nad njim oglasi tudi klopotanje štokeljev. Hkrati je ta svet neizmerno daleč in z vsakim dnem bolj daleč. Uredniški odbor se strinja, da vaše pesmi uvrstimo v naslednjo številko naše revije...«

Odmaknila je pismo, pogledala Štefko, nato proti Petru in čakala, kaj bo na vse to rekla njena kolegica, čeprav si je potihoma želela, da bi vsebino pisma slišal tudi Peter... Štefka pa je molčala, zatopljena v volno. Mislila je na to, kakšen vzorec naj tokrat splete, ali bo v Mariboru dobila Burdo, da se ga bo lahko lotila, in nekako vmes, med vso to mehko, oprijemljivo, osmukano volno življenja, se ji je zagostila drobna, kratkotrajna misel, da sta v tem življenju samo ona in Ivanka uspeli, da samo onidve lahko komu kaj pokažeta. Sama lahko gre pri priči v hišo, v svojo kamro in odpre staro, vegasto omaro in predalnike, polne poletnih rut, pregrinjal, namiznih prtčkov, pulovenjev, brezrokavnikov, kvačkanih deških rokavic in dokolenk, po katerih jo ves čas sprašujejo, in to povpraševanje je celo čedalje večje. Ivanka pa ima poln predal drobnih pesmi, skoraj vse svoje v verze prelito življenje in skrito osebnost.

— Iz tebe bo še velika umetnica, Petra.

Potem je pomislila na Majdo, ki se je imela za genialno gospodarstvenico in je tudi v resnici dobro skrbela za njihove žlodce, za ozimnico in udobje. Imela je smisel za računanje in preračunavanje, toda vse, kar je organizirala in zvelikla v shrambo, so pojedle. Izginilo je iz shrambe in se je na jesen zopet vselilo. Bilo je namenjeno uničenju, vsakdanjosti, požrešnosti v dolgih zimskih nočeh, ko je vsaka sedela pred svojim kozarcem slivove marmelade. Vse to je bilo namenjeno propadu, ne razkazovanju, vse je imelo samo trenutno vrednost, kakor sta bili trenutna vrednost Majda in Duša sami.

— Misliš? jo je s kančkom iskrene sramežljivosti vprašala Ivanka in pospremila Štefkin pogled do Petrovega pripogrnjenega, golega hrbta.

— Življenje je tako daleč od prave poezije, kot sva midve, midve od... Ivanka...

Ivanka se je srečala z njenim pogledom, povescila oči in začela spravljati pismo nazaj v ovojnico.

— Veš, premišlujem, da bi naredila brezrokavnik za... Petra...

Ivankini prsti, ki so skušali spraviti pismo nazaj v ovojnico, so obstali, zmrznili. Dvignila je pogled.

— Jaz pa sem tukaj popolnoma nekoristna. Mogoče je Peter celo nepismen, kaj? je boječe dodala.

Videla je, kako je nehal kositi. Ivanka je zardela, kajti zardelo se ji je, da je Peter slišal, čeprav je bil daleč v sadovnjaku in njenega pogovora ni mogel razumeti. Mirno je stopil do deške gugalnice, na kateri je imel srajco, ter se obrisal vanjo. Pogledal je proti revmatični jablani, pod katero sta sedeli Štefka in Ivanka, ter znova prijel za koso in stopil v travo, ki mu je segala do kolen. Iz hiše, skozi okno, ki je gledalo v sadovnjak, se je oglašila divja glasba iz tranzistorja, v katerem so bile že onemogle baterije. Štefka in Ivanka sta dvignili glavi.

— Duša je vstala, je rekla Štefka.

V tem trenutku je v sadovnjak že stopila Duša v dolgi, precej prozorni, nič kaj čisti spalni srajci.

— Dobro jutro, je hotela biti duhovita, komaj sem si opomogla. Vrgla se je v tretji prazen naslonjač.

— To je vedno odvisno od poti. Tukaj so, žal, makadamske, je mirno

rekla Štefka. Duša se je z naporom zazrla v Štefko.

— Ne razumem te. Hočeš reči, da je moja pot k sebi, torej k meni — makadamska?

Štefka se ni hotela prepirati.

— Rekla sem, da bo to šolsko leto sračje gnezdo. Imamo leta, ki to niso, in leta, ki so eno samo sranje. Tako kot imamo prestopna in navadna leta...

Zdaj se je Duša zagledala v Petra.

— Peter! je zarjula, da so ovce v staji planile kvišku in povzročile neznosen hrup. Hlevska vrata so se sunkoma odprla, v sadovnjak je stopila delavna Majda, se jim približala in ironično vprašala:

— Ali smem? Sedla je v četrti naslonjač in brezbrizno končala:

— Lahko bi imele jesensko konferenco!

— Ja, pa res, se je misli oprijela Ivanka, toda Duša je že vstala in pohitela na konec sadovnjaka, proti Petru. Vse tri so jo spremljale s trdimi, zavistnimi pogledi. Ko je Duša prišla do gugalnice, se je povzpela nanjo, se divje zagugala in tiho rekla, da bi jo slišal samo Peter:

— Nocoj pridem k tebi!

Peter je nehal kositi. Pogledal je, kako se je nad njim divje zaganjala z gugalnico, in dejal:

— Stopi z moje srajce. To je vse, kar imam.

— Si name pozabil? ga je vprašala Duša in se še močneje zagugala, da je nekaj rdečih jabolk padlo na tla in se zgubilo med travo.

Tri učiteljice, ki pogovora niso slišale, kvečjemu slutile, so se spogledale.

— Duša se je spremenila, je dejala Štefka, ko da bi jo hotela opravičiti in grajati obenem.

— Če je res, kar je zadnjič trdila pred miličnikom in upravnikom, je začela Majda in umolknila, kajti zalotila se je, kako z bojznijo v srcu priznava, da je imela Duša tokrat najbrž prav in da si ni ničesar izmislila. Bila je prva, ki se je dokopala do Petra ali pa se je Peter dokopal do nje.

— Domišljijo ima kot Cankar, je rekla Ivanka in dodala: Žejna sem. Po tvojem odličnem paprikašu. Odslej ga boš pripravljala samo še ti.

Majda je vzela njene besede za čisto zlato. Vstala je.

— Grem po mošt... in po cigarete za Petra.

Ko je odhajala, je Duša skočila z gugalnice in stopila proti jablani, pod katero so bili postavljeni grajski naslonjači.

Majda, ki je bila že v hiši, je utišala tranzistor.

*

V posebni kamri, ki so jo opremile štiri učiteljice, je v temi ležal Peter in kadil. Vrata se niso dala do kraja zapreti, zakleniti pa sploh ne. To Petra ni motilo. Bil je alergičen na zaklenjena vrata, zdaj pa je bil miren. Ko je potegnil cigaretni dim, mu je ogorak obkijal obraz in levo roko, ki jo je imel zavito z belo krpo. Kosa ga je ožulila, ko je popoldne kosil v sadovnjaku. Zdaj je ležal vznak in razmišljal. Živel je dinamično, pestro življenje. Sodil je med ljudi, ki so prepričani, da je življenje najboljše tam, kjer ni, zato je iskal tisti kraj. V Zahodni Nemčiji ni bil zadovoljen z delom. Menjaval je gradbišča in se selil iz enega delavskega predmestja v drugo. Spoznal je mnogo ljudi, vendar je bilo najbolje, če jih je tudi sproti pozabljal. Potem je srečal skupino kriminalcev in tihotapcev, ki so ga potrebovali. Tudi on je potreboval njih. Hitro so se zmenili. Dobil je denar na roko in ga dal v banko, druga polovica pa ga je čakala po opravljenem delu. Bilo je preprosto: iz Münchna je peljal mercedes proti Turčiji, toda na mejnem prehodu v Radgoni se je zataknilo. Zdaj je bil prepričan, da so ga izdali, da bi ga tako preizkusili, ali se bo izmazal in kako se bo izmazal. Pustil je avtomobil na meji, skočil v Muro, a so ga ujeli. Skoraj mesec dni je bil zaprt, nato mu je uspelo pobegniti. Sprva ni vedel, kje je, dokler ni srečal Duše, izvedel za njihovo osamljeno hišico in se zatekel vanjo. Tu bo vsaj nekaj časa varen. Lov nanj je bil na višku, zato je vedel, da mora mirovati. Kasneje se bo vrnil v Nemčijo in videl, kako in kaj. Bil je človek trenutka, vendar premlad, da bi lahko vedel, kateri trenutek je zanj koristen in kako ga je treba izkoristiti, da bi mu bil še bolj koristen... Nenadoma so se vrata odprla, v kamro je hušknila senca. Bila je Duša. Spalno srajco si je potegnila čez glavo in zlezla v

posteljo. Peter se ni premaknil, kadil je dalje in čakal, kaj bo. Počasi je skušal razumeti, pa tudi nekakšen strah se ga je loteval pred njo. Všeč mu je bilo, da ni ovinkarila, prav to pa ga je spravljalo v negotovost, ker nikoli ni natanko vedel, kaj je sposobna narediti, da bi ga presenetila; pa ne samo njega, tudi okolico.

Dušo je njegova mirnost presenetila in zmedla. Nekaj časa je ležala ob njem, nato se je dvignila, zlezla s postelje, porinila star, vegast stol k vratom, da jih vsaj v prvem zaletu nihče ne bi z lahkoto odprl, ter se vrnila v posteljo. Peter je kadil in čakal, kaj bo še storila.

— Me nočeš?

Peter je nesel cigareto k ustom.

— Zadnjič si planil name, ko da bi bila edina ženska na tem svetu!

Pomolčala je, se nečesa spomnila in ga z roko začela božati pod odejo. Petru je godilo, čutil je, kako se mu čez trebuh proti nogam razlivajo mravljinici, ko da bi ga kdo polil, vendar se je zadržal in ostal miren, negiben. To je Dušo do kraja razorožilo. Tedaj je Peter odprl usta.

— Si kdaj pomislila zakaj?

— Zakaj? Zakaj?

Pograbila je njegovo vprašanje:

— Zakaj sem ti bila tako všeč? Saj ne tajim, še vedno sem baba, prsata jedra.

Peter se je obrnil k njej in jo pogledal:

— Od daleč si se mi zdela mlajša...

Umolknil je in čakal, kaj bo rekla. Duša je buljila vanj, ko da ga šele zdaj prvič razločno vidi. Nenadoma je zamahnila in ga udarila čez usta.

— Misliš, da sem res taka kurba? Iz zapora si pobegnil, lahko bi te prijavila, pa bi bil spet tam. Jaz pa, jaz bi te rada zadržala. Imela samo zase. Edino, kar te prosim, je, da me imaš, kot si me imel zadnjič... Si slišal?

Peter si je oblizoval krvave ustnice in molčal. Vedel je, da je ne sme več izzivati. Potem je spravil iz sebe:

— Pusti me spat!

Duša ga je začela poljubljaati po ranjeni ustnici, ker pa ji poljubov ni vračal, je odnehala; dvignila se je nadenj in nežno rekla:

— Prav, samo reci mi, da boš spal z mano jutri, pojutrišnjem... te dni...

— Pojdi! je rekel Peter in ji pokazal hrbet. Duša ga je mehanično pokrila čez ramena ter v mraku obsedela na postelji. Čez čas jo je začelo zebsti; vstala je, zaropotala s stolom in ko je odšla, je Peter odločno ugasnil cigaretni ogorek na zidu.

VASE ZGODBE

POTOVANJE V NEZNANO

Bilo je nekega jesenskega dneva leta 1927. S sosedo sva se vračali s semnja v Črnomlju. Peljali sva se na vozu živalskega trgovca Volkova, ki je bil po rodu Rus. K nam je prišel kot ujetnik iz prve svetovne vojne in pri nas tudi ostal. Poročil se je z mojo najstarejšo sestro, ki je bila vdova.

Ko se je naš voz ustavil na Kvasici pred Panjanovo gostilno, je stopil k nam fant majhne postave. Ne spomnim se več, kako se je pisal. Rekli smo mu Zajček. Vprašali smo ga, od kod prihaja. Povedal nam je, da je bil v Ljubljani, kjer je obiskal zastopnika in dostavil, da namerava odpotovati v Kanado.

Za to daljno deželo smo zvedeli šele pred nekaj leti, ko je odšlo tja nekaj fantov iz naše okolice. Pisali so domov, da se tam dobro zasluži in da so tam tudi velike pustinje. To pa je bilo privlačno za mlade ljudi.

Zajčku sem bolj za šalo kot zares rekla, naj mi kaj piše iz Kanade, da bom tudi jaz prišla za njim. Rekel mi je, da bo iz njegove vasi Golek odpotovalo tudi neko dekle, po imenu Kristina Želko. Spomnim se pa, da je menda že drugo leto po prihodu v Kanado umrlo.

Iz šaljivih besed je nastala resnica. Začelo se je dopisovanje z zastopnikom, ki je urejeval potovanja. Potrebne so bile slike, mnogo potov in tudi petsto dinarjev je bilo treba že vnaprej poslati zastopniku. Če bi si premislila, bi denar ostal njemu.

Moja pokojna mama, ki je bila zelo dobra ženska, se je strinjala z mojim odhodom. Rekla mi je: »Imam še dva sinova in dve hčeri. Vsi so poročeni. Vsi imajo velika posestva. Ker je vas v hribih, njive so pa v nižinah, je treba težko delati in veliko trpeti. Nobeden ne živi preveč dobro. Če boš ti živele dobro, nam boš pomagala, če pa ti bo šlo slabo, tega ne bom gledala s svojimi očmi.«

In tako je v pripravah prišla težko pričakovana pomlad 1928. Posadili smo že krompir in kopali po vinogradih. Neko sredo smo kopali v Ražičevem vinogradu. Ravno smo se razvrstili za delo, ko je prišel gospodarjev zet Željko. Pogledal me je od strani in

mi rekel: »Kaj pa še delaš tukaj? V petek zjutraj greš v Kanado. Pismo-noša je prinesel pismo za mojo sestro. Pokazal mi je tudi pismo zate. Pripraviti se boš morala.«

Jaz pa sem imela že vse pripravljeno. Vseeno me je presenetilo, da je pismo prispelo tako hitro. Domov pa nisem šla, temveč sem še ves dan kovala v vinogradu. Delovna družčina je bila vesela. Silili so me, naj pijem, meni pa je bilo tesno pri srcu. Najbolj sem se bala, kaj poreče mama.

Ko sem prišla domov, je bila že v postelji. Vprašala sem jo, ali je zares prišlo zame pismo. Potrdila mi je in videla sem, da je tudi jokala. Naslednji dan sem odšla v Mali Nerajec vprašat prijateljico, ali je dobila poziv tudi ona.

V Malem Nerajcu je živela pri sestri. Brž je skočila domov pogledat, vendar pisma ni bilo. Poslala je telegram v Ljubljano. Odgovorili so ji, naj kar pride. Iz dragatuške okolice smo torej odšle tri, v Ljubljani pa smo na naše veselje videle, da je v Kanado namenjenih še več takšnih neumnice.

Dve dekleti sta bili iz Murske Sobote, tri Debeljakove sestre iz Loškega potoka, Ivanka iz Notranjske in neka Kočevarica, ki je odhajala za možem. Utrpele smo mnogo strahu, da nas ne bi zavrnilo. Neko dekle iz Prekmurja so namreč zaradi slabih oči zavrnilo. Nam pa je šlo vse po sreči.

Dne 21. aprila 1928 smo se z vlakom odpeljale naprej v veliki in hrupni Pariz, kjer smo ostale tri dni. Namestili so nas v lepe sobe in nam dali odlično hrano. To mesto je bilo zbirališče izseljencev iz vseh evropskih dežel. Potem so nas z vlakom odpeljali do velikega pristanišča Cherboung ob Atlantiku.

Tam smo spet čakale dva dni. Gledale smo morje in se ga tudi bale. Ob obali so bile cele skladovnice nalovljenih rib. Zunaj v globlji vodi nas je čakal velik parnik. Do njega pa so nas prepeljali z manjšim. Zatem smo se vozili osem dni po precej razburkanem morju. To nas je hudo zdelalo, saj nekaj dni sploh nismo mogle ničesar jesti. Od zdravega sonca ožgano barvo lic je zamenjala bledica.

Morskih težav ni imel le Notranjec Žan, ki se je že drugič vračal v Kanado. Sama sreča, da smo ga imele. Znal je govoriti angleško in pridno nam je

nosil oranže. Potoval je v Vancouver. Zelo me zanima, če je še živ ali pa se je tudi on že poslovil iz te solzne doline, kot že mnogi drugi, ki so prišli iskat srečo v to veliko deželo. Sicer pa to slej ko prej čaka vsakega.

Končno smo le ugledale kopno. Od-dahnile smo si. Ne bodo nas pojedle ribe! Čisto na tihem je ves čas le tlel strah, da bi se ladja potopila. Pričakovale smo, da bomo zagledale nadvse lepo pokrajino, pa ni bilo nič posebnega: golo kamenje, neskončni gozdovi in tu pa tam kakšna samotna farma. Moški so začeli praviti, da so že doma slišali, da v več krajih po Ameriki leži pečen prašič in nož v njem. Kdorkoli pride mimo, si lahko odreže kos in se naje do mile volje. S tem in še z marsičem drugim so polnili našo domišljijo, ki se je sproti razblinjala v neskončnih daljavah.

Ko smo se pripeljali v provinco Saskatchewan, so na postaji začeli moški metati prtljago skozi okna in zatem še sami skočili ven. Bili so vsi zmedeni in se razbežali kot zajci. Ženske smo se spogledale in se spraševale, kaj naj to pomeni. Pa pravi ena modro: »Sprevodnik je zakričal po hrvaško: Sad skači ven! To pomeni, da moramo skočiti ven...«

Na postaji Leadbridge je nekdo poklical tri sestre iz Loškega potoka. Plaho so se ozirale naokrog in po nas, češ kam bomo šle in kaj bo z nami. Tako je bilo takrat, ko smo se nevedni in neizkušeni podali v širni svet, ki ga nismo poznali in ne razumeli.

Ostale smo se peljale še dalje čez širne ravnine province Monitoba. Po poljih, kolikor jih je bilo obdelanih, smo videle pšenico še od prejšnjega leta. Bila je požeta in spravljena v kopicah. Pozneje sem zvedela, da je morala pšenica zaradi pomanjkanja mlatičev čakati na polju do drugega leta.

Naš vlak pa je sopihal z nami še dalje vse do mesta Calgary v provinci Alberta, kjer se je začelo naše novo življenje, ki nam je krojilo nadaljnjo usodo in določalo nova pota.

Še to bi rada povedala, da je iz mojega domačega kraja v lepi Beli krajini izšel tudi veliki slovenski pesnik Oton Župančič, katerega stoletnico praznujemo prav letos. Mogoče je zato v meni tudi nekaj pesniške žilice, le da jaz svoje pesmi hranim po predalih. V njih se spominjam davnih časov, ki sem jih

Poroka Marije in Toneta Hočevarja v Kirkland Lake 1. julija 1929

preživela v svoji rojstni vasi. Vse, vse se je spremenilo, le voda pod bregom domače vasi še šumi, kot je šumela nekdanje dni. Kadar mi je dolgčas, si kujem takšnele stihe:

*Popotnik odšel je v širni svet,
od doma dragega se poslovil je,
v dežele, kjer drugi so ljudje.*

*Tudi tu sonce in zvezde blešče,
doline, hribi so in bele ceste.*

A lepota rodne zemlje je le ena.

*Tu drobne kukavice slišati ni,
aprila mrzla burja še brenči.*

In spominjam se rodnega Zapujka, spominjam se Josipa Novaka, ki me je krstil, Tomaža Bitenca, ki me je učil, Franca Potokarja, ki mi je tudi glavo solil. Spominjam se bistre Kolpe, ki

smo jo delili s Hrvati, in spominjam se vinskih goric, polj, potokov, vasi: Kolečaja, Travnika, Debelega vrha, Obrha, Breznika, Tanče gore, Dragovanje

vasi in ponosnega Dragatuša. O, če bi imela peruti, vedno znova bi poletela domov!

*Marija Hočevar
Kirkland Lake, Kanada*

VRNITEV

*Buenos Aires... Amerika.
Devetnajst let je tujcu dajal moči,
devetnajst let je sanjal
o tistih dneh, ko se vrne
k svojim — domov.*

*Ko ga je v Pueblu zasulo
in mu je grdo zmečkalo kosti,
ko je ure in ure umiral
brez vode in skoraj brez zraka,
je vedel, da ga pokonci drži
samo še en up: K svojim*

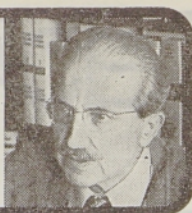
— domov.

*Res, tokrat je imel srečo —
prekleta — petnajst jih je šlo...*

*A zdaj je tu, s težavo
se na berglje opira
in pije domačo besedo zvenečo,
se ozira v vrhove snežnih gora:*

O, želel sem samo — umreti doma.

*Marija Hriberšek
Halmstad, Švedska*

PISMO

Kakor naročeno je prišlo pismo iz Amerike, v katerem nam rojak *Frank C. iz Chicaga* piše, da je v nekem ameriškem slovenskem časopisu bral daljši prispevek o slovenskem jeziku. V njem tožijo, češ da slovensko časopisje v domovini — menda pod vplivom Tanjuga, od katerega dobiva poročila — piše tuja lastna in s tem tudi osebna imena večidel v srbski, torej fonetični obliki, čeprav *slovenska slovnica zahteva pisavo tujih osebnih imen v izvorni obliki*.

Vprašanje je zanimivo, aktualno za Slovence doma in na tujem, in poskusil bom nanj odgovoriti, čeprav je preširoko, da bi mogel kolikor toliko tehten odgovor spraviti v eno številko naše rubrike.

Zanimivo pa je, da sem ravno zaradi vprašanj, ki so v tem pismu načeta, v Rodni grudi v zadnjih mesecih napisal že nekaj nadaljevanj, v katerih sem poskušal malo širše in globlje pogledati na ozadje danes postavljenega vprašanja, namreč na *dve obliki jezika, na govorno in v zapisano*. Komur se bo torej moj današnji odgovor na pismo zazdel prekratek, samo povzetek, naj si še enkrat prebere moja uvodna razmišljanja o tem vprašanju v zadnjih nekaj številkah Rodne grude.

Zdaj pa na kratko k odgovoru na pismo Franka C. iz Chicaga:

Če za trenutek pustimo ob strani govorno obliko jezika in njen razvoj in se ustavimo ob zapisani, moramo posebej poudariti, da je *zapis* in s tem *pravopis* vsakega jezika veliko bolj zgodovinsko ugotovljiv in pregleden kakor pa zgodovina govorne oblike jezika. Pisava je namreč stara že tisočletja, tisk vsaj pol tisočletja, gramofonska plošča komaj stoletje in druge oblike zvočnega zapisa (magnetofon, magnetoskop, filmski trak) komaj nekaj desetletij.

Če se omejimo na indoevropske jezike in takoj preskočimo na dva konkretna jezika, na zapis slovenščine in na zapis angleščine, vemo, da segajo slovenski zapisi tisoč let nazaj, predvsem k Brižinskim spomenikom, in da je zapis, podan v Brižinskih spomenikih, za sodobnika težko preberljiv, če se ne ukvarja posebej s temi vprašanji.

Po drugi strani vemo, da segajo angleški zapisi poldrugo tisočletje nazaj in da so za današnjega Angleža ali Američana ravno tako težko preberljivi.

Slovenski zapisi iz prvega obdobja so pač — kakor angleški — pionirski, izumiteljski. Takrat še ni bilo ne šol, v katerih bi se posameznik naučil pisati, ne nobenih priročnikov; vsak pisec si je moral pomagati sam s svojo vednostjo in svojo razgledanostjo. Glede slovenskih zapisov

iz prvega obdobja je treba reči še to, da slovenščina tedaj ni bila nikjer uradni, državni jezik, temveč le jezik dela prebivalstva. Glede zapisovalcev pa je ravno tako treba reči, da so bili sicer lahko pripadniki tedanje slovenske jezikovne skupnosti, da pa so se pri zapisih gotovo poskušali ravnati po tedanjih jezikih, ki so veljali za uradne. Med njimi je bila pri nas zlasti nemščina.

Vpliv nemškega zapisa je trajal še dolgo, še v dobo protestantizma, ki je dal prvo slovensko slovnico in vsaj praktični pravopis, in po njem noter do srede prve polovice devetnajstega stoletja, ko se je po češkem zgledu tudi pri nas začela uveljavljati Gajeva pisna reforma in se nekaj pred letom 1850 začela splošno uvajati gajica.

Prej omenjeni vpliv nemškega in deloma — ali vsaj posredno, po prvotnem latinskem — tudi italijanskega zapisa, se je kazal zlasti v pisavi črkovnih znamenj za č, ž in š. V stari pisavi — rekli so ji *bohoričica* (po prvem slovenskem slovniciarju in pravopiscu Adamu Bohoriču, 1520—1598) — so jih pisali *zh, sh* in *fh*. Tako vemo, da se je France Prešeren podpisoval še *Prešhern*, Matija Čop še *Zhop*, in vemo, da je Valentin Vodnik japisal o sebi: »Rojen [im 3. svizhana 1758 ob 3 uri sjutra v gorni Shi[šk]i na Jami per Shibertu is Ozheta Josefa, inu matere Jera Panžè is Vizha.« To je zapis v bohoričici; v *gajico* — pisavo, ki je dobila ime po Ljudevitu Gaju (1809—1872) in za katero so značilne predvsem črke č, ž in š, zapisane s strešicami, namesto s po dvema črkama kot prej v bohoričici — prepisan bi se ta Vodnikov stavek glasil: »Rojen sim 3. svičana 1758 ob 3 uri zjutra v gorni Šiški na Jami per Žibertu iz Očeta Jozefa, inu matere Jera Pance iz Viča.«

Vidimo, da naš stari zapis v bohoričici v marsičem spominja na podoben angleški zapis. Tudi angleščina ima namreč v govoru glasove č, ž in š, a jih ne zapisuje tako, kakor jih danes mi z gajico, temveč po svojem pravopisu, nekateri s po dvema črkama, nekateri z eno in za povrh je treba soupoštovati še glasovni sklop, naglas in izvor besede.

Tako Angleži in Američani za glas š predpisujejo danes pisavo *sh* (Shakespeare) ali *ch* (Chicago) ali *si* (Ascension) ali *sch* (schist) ali *ci* (Provincial Cannery) ali *ti* (Horatio). Za glas ž je po angleških in ameriških pravopisih predpisana pisava *g* (Edqware) ali *ge* (Edgeworth) ali *ge* (Mirage) ali *j* (Bijou) ali *s* (Pleasureville) ali *si* (Division Street). Za glas č ima angleški in ameriški pravopis vsaj tri možnosti zapisa, namreč *ch* (Rochester) ali *tch* (Atchison) ali *t* (Century).

Janko Moder

SREČKO KOSOVEL: ZBRANO DELO, III. in III-1 knjiga. Izdala Državna založba Slovenije, 420.— din. V dveh zajetnih knjigah so zbrani Kosovelovi članki, predavanja, pisma, neobjavljene pesmi in dnevniki. Klasi slovenske besede, ki je umrl komaj 22 let star, se nam pokaže v novih razsežnostih.

DANILO LOKAR: TIMOVE IGRE. Izdala Cankarjeva založba, 100.— din. To je 15. knjiga 85-letnega pisatelja, upokojenega zdavnika, ki je prav zaradi poklicnih dolžnosti sorazmerno pozno stopil v slovensko književnost. Gre za zbirko tenkočutnih psiholoških zgodb, v katerih je umetniško poustvaril portrete ljudi, ki jih je predavnimi leti poznal in katerih liki so po svoje prispevali k podobni dobi.

BENO ZUPANČIČ: NOČ IN DAN. Izdala Cankarjeva založba, 290.— din. V svojem osmem romanu je pisatelj — v dveh zajetnih knjigah — podal biografijo človeka od njegovih otroških let pa do 9. maja 1945. To je pisanje o življenju pred vojno, o partizanstvu, o dogajanju v slovenski družbi v usodnih časih.

EDVARD KOCBEK: KROGI NAVZNOTER. Izdala Slovenska matica, 163.— din. To je že tretja knjiga izbrane poezije prefinjenega slovenskega lirika starejše generacije, ki je izšla v zadnjem letu.

JAKOB SKET: MIKLOVA ZALA. Izdala založba Obzorja v Mariboru, 160.— din. Nova izdaja slovenske ljudske uspešnice, ki je prvikrat izšla leta 1884. Čar te izdaje je v spremnem eseu dr. Matjaža Kmecla, ki je postavil Sketovo povest iz turških časov v prostor in čas, in pa v zanimivih ilustracijah slikarskega samorastnika Viktorja Magyarja.

JANEZ VAJKARD VALVASOR: SLAVA VOJVODINE KRANJSKE. Izdala Mladinska knjiga, 298.— din. Gre za preurejen in izboljšan ponatis Valvasorjevega berila, ki ga je leta 1951 pri isti založbi izdal dr. Mirko Rupel. Izbor iz obsežnega Valvasorjevega dela, predvsem pa odlične podobe slovenskih krajev in znamenitosti so še vedno vabljuje za sodobnega bralca, morda celo vedno bolj, saj je nova izdaja izšla v množični nakladi.

JANKO PERAT: KLIČI ME SANDRO. Izdala založba Borec, 110.— din. Pisatelj ljudskih povesti in raziskovalec narodnoosvobodilnega gibanja naših ljudi v severni Afriki in na Bližnjem vzhodu je tokrat napisal knjigo o nekdanjem italijanskem, zatem pa zavezniškem in partizanskem pilotu, o tem, kako se človek, ki se ni bal ničesar, znajde v mirnih časih, tudi o njegovi zagrenjenosti. V delu so privlačno popisane letalske bitke.

R. Z.

DVE VRSTI PRILAGAJANJA

Prilagajanje! To je izraz, ki v vsakem izmed nas vzbudi različne misli, določena čustva ali doživetja. Vsi smo se že znašli — in se še bomo — v okoliščinah, ki terjajo od nas večjo ali manjšo stopnjo prilagojenosti. Vsaka življenjska situacija zahteva ustrezno prilagajanje. Prilagajamo se možu ali ženi, ko snujemo skupno življenje, prilagajamo se novim razmeram, ko se družina množi, prilagajamo se novim službam, prilagoditi se moramo razmeram na potovanju. Še in še bi lahko naštevali priložnosti, ko se moramo prilagajati, ko moramo biti prožni. Nekaterim to uspeva. Drugi so togi, kar jim samo še povečuje življenjske nevesčnosti.

Sleherni naš rojak, ki živi na tujem, je verjetno na lastni koži občutil, kako je prilagodljivost potrebna za življenje zunaj domovine. Tako je lažje živeti z ljudmi, ki so odrasli v povsem drugačnem okolju kot je bilo naše. Če tem razlikam prištejemo še osebne, sprevidimo, kako nujno potrebno se je nenehno prilagajati novim in novim položajem. Res je, da so posamezniki bolj nadarjeni za prilagajanje, drugi pa se preprosto ne znajo vživeti v so-ljudi, ne zmorejo razumeti, kako čuti, živi in dela sosed, prijatelj, delovni tovariš, sorojak. Ljudje z večjim socialnim čutom imajo več smisla za življenje v družbi za življenje z drugimi ljudmi.

Zakaj je prilagajanje v tujini zahtevnejše kot prilagajanje doma?

To je vprašanje, ki si ga kandidati za pot na tuje, pa naj bo to začasna ali trajna izselitev, zastavijo že doma. Vedo, da bo tuj in neznan svet postavil prednje naloge in zahteve, o katerih niso prej niti slutili.

Veliko hitreje se prilagodimo situacijam, ki jih poznamo že od malega, navadam, s katerimi smo se že kdaj srečali, ljudem, ki jih vsaj na videz poznamo in ki imajo za sabo podoben način življenja kot mi. Večkrat se zgodi, da ljudje prav zaradi svoje nesposobnosti prilagojevanja zapuste znano okolje, kraj ali domovino. Upajo, da bodo s spremembo okolja ali domovine dobili tisto, kar jim manjka — sposobnost ubranega življenja z drugimi ljudmi. Posledice so z redkimi izjemami prav nasprotno.

Ljudje, ki so v zmoti bežali iz svojega domačega okolja, tudi zunaj ne morejo doseči tiste stopnje prilagojenosti, ki bi jim omogočila življenjsko harmonijo. Imajo občutek, da žive težko in naporno. Lepega dne se jim zdi, da tudi na tujem ne morejo več zdržati.

Prilagajanje zavzame včasih tudi napačne, nevarne oblike. Posamezniki v želji, da bi se čimbolj vtopili v novo okolje, zanemarijo svojo vzgojo, kulturno izročilo, ki so ga bili deležni, navade, poreklo, kraj, iz katerega so prišli, celo svojo narodnost. Takšen posameznik začne na primer na Nemškem zatrtje, da je pravzaprav Nemec, na Švedskem, da je Šved, na Francoskem začne razlagati, da se je slovenska kri v njegovem rodu mešala s francosko že v preteklem stoletju. Sprva počne morda to za šalo, za domišljijsko vajo, kasneje začenja verjeti v svojo pripoved. Nekateri se odločijo, da celo spremenijo svoje dotodanje ime in priimek. Pozabljajo na domovino, iz katere so prišli. Sram jih je povedati, da so Slovenci ali Jugoslovani. Seveda gre za skrajnosti. Gre pa tudi za hitro, nasilno asimilacijo. Hitro, površno, brez odpora sprejemajo tuje okolje kot del samih sebe. Na vse poprejšnje skušajo čim hitreje pozabiti.

To počno predvsem osebno šibki posamezniki, ki ne uspevajo ohraniti svojih značilnosti, tudi narodnostnih ne in se obenem v potrebni meri prilagoditi novemu okolju. To, da želijo biti v vsem podobni ljudem iz novega okolja in da se iz Janezov spremenijo v Johne, je morda le zunanja oblika prilagajanja. Tisti pa, ki si v tujem okolju ne upajo govoriti po domače in ki si ne upajo svojih otrok naučiti rodne govornice, ki si ne upajo povedati, da so Jugoslovani ali Slovenci, dokazujejo svojo osebno šibkost, če ne celo motenost. V takšnih primerih ne gre več za razumljive in opravičljive želje po prilagajanju.

Azra Kristančič, dipl. psihologinja

MALI OGLAS

V središču Ljubljane prodam štiri-sobno komfortno stanovanje. Ponudbo pošljite na Rodno grudo pod »Gotovina«.

Slovenski vsakdanji in praznični jedilnik še nista pozabljena, prav nasprotno je vsak dan večje zanimanje zanj. Lani je v času mednarodnega vinskega sejma kar 35 ljubljanskih gostišč postreglo svojim gostom s posebnim »slovenskim kosilom«. Jedilniki, ki so obsegali štiri do pet domačih jedi, so bili vsak dan drugačni. Gostje so bili navdušeni.

Tudi mi vam danes predlagamo naslednje slovensko kosilo:

*Goveja šara s kislim zeljem.
Krompir s kumino.
Medena jabolka.*

Goveja šara s kislim zeljem je stara slovenska jed. Zanj potrebujemo 10 dkg prekajene slanine, žlico olja ali masti, eno do dve srednje veliki čebuli, 3/4 kg srednje mastne govedine, 1 paradižnik ali žlico paradižnikove mezge, sol, kumino, žličko paprike, 1 kg kislega zelja, 1 dcl kisle smetane in 2 žlici moke. Slanino zrežemo na drobno, čebulo sesekljamo, meso zrežemo na manjše koščke in vse prepražimo na maščobi. Zatem solimo, dodamo kumino, paradižnik ali mezgo in papriko, premešamo, zalijemo s toplo vodo ter kuhamo pol ure. Kislo zelje zmijemo s toplo vodo, da ni preveč kisel in ga dodamo jedi, po potrebi še zalijemo s toplo vodo in kuhamo, da se zelje zmehča. Iz smetane in moke naredimo podmet, ki ga vmešamo v jed, še enkrat prevremo ter s šaro postrežemo. Zraven ponudimo *kuminov krompir* — to je krompir v kosih, skuhan v vodi, ki smo ji dodali nekaj kumine.

Medena jabolka so dobra domača sladica. Za vsako osebo vzamemo dve lepi kislj jabolki. Opranim neolupljenim jabolkom izdolbemo peščiče in jih zložimo v pekač, namazan s surovim maslom. V sredino vsakega jabolka damo žličko medu, nanj pa položimo orehovo jedrce. V pekač nalijemo za pol prsta vode in jabolka spečemo v pečici. Pečena potresemo s sladkorjem in z njimi postrežemo.

Morda pa namesto medenih jabolk raje ponudimo *žemlje z jabolki*. Potrebujemo 10 žemelj, 5 dl belega vina, cel cimet, 3 jajca, 15 dkg olja; 5 dkg surovega masla, 20 dkg sladkorja, 1 kg jabolk.

Žemlje prerežemo na polovico in izdolbemo sredico. Namočimo jih v toplem, kuhanem vinu, katerega smo pripravili s sladkorjem in celim cimetom. Čez nekaj časa jih damo na cedilo, da se odtečejo. Take paniramo v stopenih jajc in ocvremo na vročem olju.

Posebej prepražimo na maslu sredico od žemelj, ji dodamo pretlačena kuhana jabolka, sladkamo in premešamo. S tem nadevamo ocvrte žemlje. Potresemo s sladkorjem in serviramo.

FILATELIJA

DOMAČE VIŽE

VAS KOTICEK

V tradicionalni seriji Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja so na šestih znamkah reprodukcije avtoportretov jugoslovanskih slikarjev 19. in 20. stol. in sicer:

1.50 din — *Ivan Vavpotič* (Kamnik, 1877 — Ljubljana, 1943), olje na platnu iz Narodne galerije v Ljubljani. Vavpotič se je učil slikarstva v Pragi, platnu iz Narodne galerije v Ljubljani, pod vplivom praškega akademskega realizma. Pozneje je bil pod vplivom slovenskega impresionizma in secesije. Slikal je figuralne kompozicije, pejsaže, tihožitja in številne portrete. Pridobil si je ugled kot odličen ilustrator. V zgodovini filatelije je zapisan kot avtor prvih slovenskih in jugoslovanskih znamk »verigarjev«.

3,40 din — *Mihailo Vukotić* (Čevo pri Cetinju, 1904—1944), tradicionalist. Olje na kartonu iz Umetniške galerije na Cetinju.

4.90 din — *Kosta Hakman* (Bosanska Krupa, 1899—1961). Olje na plat-

nu iz Muzeja sodobne umetnosti v Beogradu.

6 din — *Miroslav Kraljević* (Gospic, 1885—1913), avtoportret s pipo, olje na platnu iz Moderne galerije v Zagrebu. Eden izmed tvorcev sodobne umetnosti na Hrvaškem.

8 din — *Nikola Martinovski* (Kruševo, 1903—1973), olje na platnu iz Umetniške galerije v Skopju.

10 din — *Milena Pavlović — Barili* (Požarevac, 1909—1945), olje na platnu iz Muzeja sodobne umetnosti v Beogradu. Slikarka portretov in kompozicij, pogosto zelo fantastičnih. V svojem nemirnem življenju je prepoštovala vso Evropo, dokler se ni končno nastanila v Ameriki, kjer je umrla v New Yorku.

Vse znamke so natisnjene na Nizozemskem.

Bojan Pečar

Obljuba dela dolg — v našem primeru so to še lani obljubljene nadrobnosti o festivalu narečnih napevov »VESELA JESEN« v Mariboru, ki so ga prve dni novembra kljub vsem nadlogam le spravili pod streho. Veliki zmagovalec mariborskega festivala je bil Jože Kreže s pesmijo »Bohinjsko veselje«, ki jo je pel Janko Ropret. Občinstvo je svoje nagrade prisodilo — tretjo Milanu Ferležu za skladbo »Bratje« v izvedbi New Swing Quarteta, drugo Borisu Rožkerju za pesem »Tokši so pjebi«, ki jo je predstavil ansambel Čudežna polja, prvo pa Renatu Lahu za napev »Ko me osvajaš« v izvedbi debitantke Branke Kraner, ki je za svoj prvi festivalski nastop prejela nagrado novinarjev. Najboljše narečno besedilo je tudi tokrat zložil pesnik Marjan Stare, njegove verze je v pesmi »Ko je v rovtah česna zreva« zapel Braco Koren.

Produkcija kaset in plošč RTV Ljubljana je že tretjič podelila tradicionalne »zlate« in »srebrne kasete« za dvajset tisoč oziroma deset tisoč prodanih izvodov kaset ansamblom in pevcem, ki delujejo pod njenim okriljem. Od slovenskih ansamblov sta tokrat že drugič zapored osvojila zlato odličje ansambla LOJZETA SLAKA (za kaseto »Naj vrisk pove«) in KVINTET BRATOV AVSENIK (za kaseto »Zlati zvoki«), srebrno kaseto pa so podelili ansamblu FRANCA MIHELICA in pribljubljenemu OTU PESTNERJU.

Po mnogih narodno zabavnih ansamblih je na prvi turneji po ZDA tudi prva slovenska rock skupina — ta podvig je uspel ansamblu SEPTEMBER. Fantje so nastopali na Floridi, v Ton Beachu, naredili nekaj posnetkov v slovitom »Orlando« studiju, zdaj pa nastopajo na pacifiški obali, po Kaliforniji. V načrtu so imeli okoli 30 koncertov, glede na »povpraševanje« pa so bili pred odhodom na pot to število pripravljani tudi preseči. Kako je bilo, bodo povedali ob vrnitvi...

Poleg pisane ponudbe novih posnetkov najrazličnejših ansamblov in skupin, ki se trudijo z domačimi vižami, se je v prednovoletnih dneh znašla na tržišču pravcata poplava plošč in kaset starejšega datuma. Pri Jugotonu so denimo vnovič pregreli stare Avsenike (še tiste z Danico Filipič in Francem Korenom) za plošče in kasete, pa Lojzeta Slaka in Slovenski instrumentalni kvintet, pri Produkciji RTV Ljubljana so za kaseto izbrali uspešnice Stanke Kovačič in skladbe Lojzeta Slaka, ki še niso izšle na kasetah, gotovo pa bi našli še kaj, če bi zagreblji malo globlje...

Ni kaj! Nekateri stvari gredo zmeraj dobro v denar, pa čeprav z duhom po naftalinu...

Brane Golob

TISKOVNI SKLAD

AVSTRALIJA: Franc Vertel 14.— a\$, Anica Sivec 2,08 L, Ivanka Škof 1.— a\$, Angela Schatter 4,09 L, Štefka Soba 0,56 L, Tony Resnik 9.— a\$, Sonja Stofla 0,57 L, Kristina Vujica 3.— L, Rosemary Zdravec 0,58 L, Tone Dolinar 5,73 L, Lojze Rudvel 1.— a\$, Pavla Novak 7.— a\$, Barbara Forte 0,69 L, Jožef Mavrič 2, 11 L, Irena Flisar 2.— L, Jože Drašček 2,57 L, Irena Gabersek 2,95 L, Lojze Košorok 2.— a\$, Anica Kodrič 2,43 L.

AVSTRIJA: Marija Šegula 25.— Sch. BELGIJA: Karl Romih 80.— Bfr, Alojz Žnidarič 10.— din, Anna Rigelnik-Sollai 90.— Bfr, Rudolf Flere 60.— Bfr, Jurij Kodrun 30.— Bfr.

FRANCIJA: Nina Mrakič 20.— din, Franc Filipič 5.— FF, Jože Simončič 20.— FF, Marija Kropivšek 10.— FF.

HOLANDIJA: Milka Ooninx-Martinčič 4.— Hfl, Tatjana Krijnders 1.— Hfl.

JUGOSLAVIJA: Marjeta Kessel 50.— din, Jože Bizjak 50.— din, Marija Vertačič 60.— din.

KANADA: Stanislav Čemas 5.— c\$, Ken Ivanc 1.— c\$, Josef Gregori 3.— c\$, Egidij Kodarin 2,25 c\$, Olga Bukovec 3.— c\$, Rudolf Nepuzlan 4,50 c\$, Jožica Likar 2.— c\$, Franc Dvojmoč 2.— c\$, Dragica Bolko 1.— c\$, Frank Lenarčič 1.— c\$, Louis Gačnik 4.— c\$, Franz Kreiner 3,30 c\$, Janez Premrl 3.— c\$, Tereza Ožbolt 3.— c\$, Slovene Association Ottawa 4.— c\$, Ivanka Francej 1.— c\$, Pavla Branisel 1.— can\$, Rudi Fajdiga 1.— c\$, Ludvik Dermaša 1,40 c\$, Ludmila Kobal 5.— c\$, Anna Horvath 0,50 c\$, Viktor Benko 1.— c\$.

LUXEMBOURG: Karel Čuš 10.— din, Jacques Cuz 10.— Bfr.

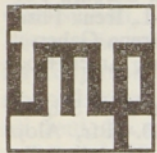
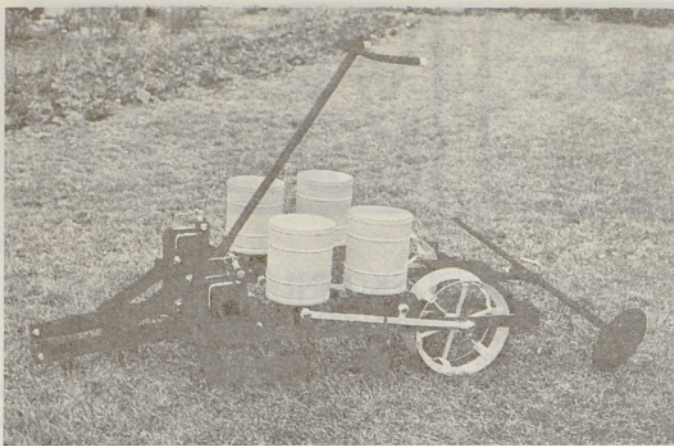
NEMČIJA: Milan Marcijan 20.— din, Vinko Marinko 6.— DM, Stane Gladnik 4.— DM, Marija Gradišnik 2.— DM, Alois Kunst 2.— DM, Josef Jaklič 2.— DM, Ivanka Frey 3.— DM, Franc Bogataj 7.— DM, Vinko Mugerle 4.— DM, Ignac Tomažič 4.— DM, Danica Nikič 4.— DM, Ivan Centa 4.— DM, Slavko Rabuza 4.— DM, Hasan Silahič 4.— DM.

ŠVEDSKA: Terezija Černoša 20.— Skr, Marija Kukovec 8.— Skr, Marija Hriberšek 25.— din.

ŠVIČA: Matilda Jelen 4. Sfr, Stanislav Horjak 3.— Sfr, Alojz Skubic 3.— Sfr.

ZDA—USA: Frank, Vida Mikec 2. US\$, Jerry Corell 3.— US\$, Marinka M. Doenges 2.— US\$, Tončka Opeka 80.— din, Louis Praprotnik 1.— US\$, Zofi Mozek 100.— din, Joseph J. Nartnick 5.— US\$, Frank Suhadolnik 1.— US\$, Mr. & Mrs. John Cech v spomin na pokojna Frances in Antona Eppicha 10.— US\$, Mary Furlan v spomin na pok. moža Louisa in na pok. sestro Jennie Primc 5.— US\$, Mary Kotar 1.— US\$, Jennie Zaitz v spomin na pok. moža Antona 2.— US\$, Elizabeth Fortuna 1.— US\$, Rose Sodnikar 3.— US\$, Andrew Logar 4,50 US\$, Mary Mesojedec 1.— US\$, Lucas F. Zupan 1.— US\$, Ursula Matos 2.— US\$, Mary Ivkovic 2.— US\$.

Vsi prispevki so bili vplačani do 20. novembra 1977. Uredništvo in uprava Rodne grude se vsem darovalcem iskreno zahvaljuje.

INDUSTRIJSKO
MONTAŽNO
PODJETJE
LJUBLJANA n. sol. o.

61001 LJUBLJANA, TITOVA 37

TOZD
panonija KOVINSKA IN
ELEKTRO INDUSTRIJA, n. sol. o.

PROIZVODNI PROGRAM

1. PROGRAM ZA VERTIKALNI TRANSPORT
IN OSEBNA DVIGALA • 2. PROGRAM PLIN-
SKE TEHNIKE • 3. PROGRAM KLIMA NA-
PRAV • 4. PROGRAM KMETIJSKE MEHANI-
ZACIJE: ŠKROPILNE NAPRAVE, NAPRAVE
ZA SEJANJE, KOTLI ZA ŽGANJEKUHO,
BRZOPARILNIKI, NAPRAVE ZA SPRAVILO
SENA • 5. PROGRAM INDUSTRIJSKE KO-
OPERACIJE: TAM, TSN MARIBOR, FIAT
ŠTORE, TOMO VINKOVIĆ BJELOVAR

GORENJE VARSTROJ

Pred vami je »GORENJE — VARSTROJ« Indu-
strija in montaža Lendava. Delovna organizacija,
v kateri združuje svoje delo že 550 delavcev.

Glede na nagel razvoj pa se bo to število v letu
1978 še močno povečalo. Naj vam predstavimo
še proizvodni program: proizvodnja varilnih apa-
ratov in priprav za varjenje, proizvodnja sanitarnih
kabin, proizvodnja mobilnih kotlovnice, klasične
izolacije, izolacije s poliuretanom in instalacije.
Ob tej priložnosti delovna organizacija »GO-
RENJE — VARSTROJ« toplo pozdravlja vse
naše rojake v tujini in jim želi skorajšnji povratak
v domovino.

TOZD MODA — KONFEKCIJA GORNJA RADGONA

TOZD Moda-konfekcija v Gornji Radgoni je pomemben člen v sklopu delovne organizacije Tekstil Ljubljana, v kateri so še naslednje temeljne organizacije združenega dela: Angora Ljubljana, Tonosa Savlje, Tkalnica Vižmarje, Tekstilna Medvode, Kuk Kobarid, Filc Mengeš, Pletilja Litija, Pletilstvo Prosenjakovci, Tekstil Commerce Ljubljana, Maloprodaja Ljubljana in Galant Ljubljana. V sestavu delovne organizacije skupnih služb so še izvozno-uvozni oddelek ter predstavništvo firme DU-PONT.

Predhodniki sedanje temeljne organizacije združenega dela so začeli poslovati že leta 1948 in bo sedanja TOZD Moda-konfekcija slavila v naslednjem letu 30-letnico svojega obstoja.

Prvotno je izdelovala razne konfekcijske izdelke po naročilu (obrtniški način proizvodnje), sedaj, ko je prešla na industrijski način proizvodnje, je njen poslovni predmet izdelava otroške, moške in ženske konfekcije. Zlasti prvemu se zadnje čase daje vse večji poudarek.

Glede na različne potrebe trga je temu prilagojen tudi surovinski sestav izdelkov, ki jih TOZD proizvaja. Tako se v zadnjem času uporabljajo materiali kot so: jeans (bombaž) v klasični modri barvi in safari barvi, razne kvalitete žametnih tkanin, dioleni, precej pa je zastopano v proizvodnem programu umetno usnje-skaj.

Temeljna organizacija, ki zaposluje trenutno 192 delavcev, se je ves čas svojega obstoja morala boriti s konkurenco, tako na domačem kot tudi na tujem tržišču.

Celotni kolektiv se zaveda, da bo v bodoče potrebno delati še več in bolj kvalitetno ter proizvajati le tisto blago, ki je iskano na trgu. Razvojni program temeljne organizacije je jasno opredeljen in predvideva, da se stara proizvodna sredstva v celoti umaknejo sodobnejšim napravam. Tudi v tem času so v teku večja investicijska dela v smeri povečanja storilnosti in izboljšanja kvalitete, ki pomenijo modernizacijo temeljne organizacije in ki predstavljajo vrednost okrog 200 milijonov starih din.

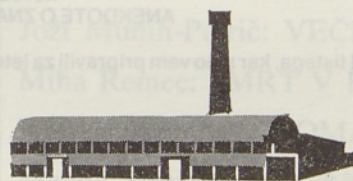

gorenje - elrad

69 250 GORNJA RADGONA, Partizanska 3

tovarna elektronike, elektromehanike, anten in kablov

PROIZVODNI PROGRAM: TV antene, radijske antene, avtomobilske antene, pribor za montažo anten, visokofrekvenčni kabli in dvovodi, skupinske antenske naprave, profesionalne naprave. NOVO — TV igre, barvne in črno-bele. NOVO — Digitalna ura. GORENJE-ELRAD vam želi dober sprejem!

OPEKARNIŠKO

PODJETJE

69250 GORNJA RADGONA

Cenjeni graditelji! Za vas proizvaja Opekarniško podjetje Gornja Radgona kvalitetne opečne izdelke, jih dostavlja na gradbišča, nudi vsa potrebna tehnična navodila. Da boste z gradnjo svoje hiše zadovoljni, se obračajte na nas in vašim željam bomo solidno ustregli. Koristite 5% popust za devizna plačila.

SLOVENSKI ALMANAH '78

464 strani nove vsebine!
Knjiga je vezana v trde platnice!

Poglejmo si nekaj letošnjih naslovov:

- VSE POTI VODIJO NA TRIGLAV – podroben opis označenih in neoznačenih poti na Triglav
- ATLAS NOB V SLOVENIJI – mnogi podatki so objavljeni prvič
- SLOVAR O SAMOUPRAVLJANJU
- REPORTAŽA S TITOVEGA OBISKA V SZ, LR KOREJI IN KITAJSKI
- KAJ SE JE DOGAJALO V SLOVENIJI PRED 100, 50 IN 25 LETI?
- FOTOKRONIKA '77
- PREGLED ŠPORTNIH DOGODKOV
- OPISI VSEH DEŽEL SVETA
- AKUPRESURA – Slovenski almanah '78 je prvi, ki prinaša to čudodelno metodo kitajskega zdravljenja, v podrobnem pregledu in v slovenskem jeziku. VSI PREDNAROČNIKI BODO OB SLOVENSKEM ALMANAHU PREJELI TUDI POSEBNO AKUPRESURNO PALIČICO, KI JE POTREBNA ZA MASAŽO POSEBNIH TOČK.
- LJUDJE IN NRAVI – kratko in privlačno branje o zgodbah in nezgodah običajnih ljudi
- PRATIKA IN KOLEDAR – z napovedmi vremena za prihodnje leto
- SESTAVEK O ČLOVEŠKI NEUMNOSTI – izjemno branje o tem, česa vsega človek ni zmožen v svoji nevednosti
- ANEKDOTE O ZNANIH SLOVENCIH

To je del tistega, kar smo vam pripravili za letos. Verjemite nam, da smo se zares potrudili.

SLOVENSKI ALMANAH '77 je izšel v začetku decembra. Za vse naročnike velja prednaročniška cena: Asch 100.–, DM 14.–, \$ 6.10 oziroma enaka vrednost v kateri drugi konvertibilni valuti.
Naročilnico pošljite na naslov: ČGP »DELO«, Naročnina, Gradišče 14, 61000 LJUBLJANA

slovenski
almanah '78
knjiga
o dobrem
letu

NAROČAM »SLOVENSKI ALMANAH '78«

Priimek in ime _____

Ulica _____

Kraj _____

Država _____

Datum _____

Podpis _____

STANOVANJSKO
KOMUNALNO
PODJETJE

GORNJA RADGONA

Delo Stanovanjskega komunalnega podjetja je poleg svoje osnovne dejavnosti močno usmerjeno tudi v gradbeništvo. Podjetje se s svojim delom močno vključuje v rekonstrukcijo cest v občini. Odločitev občanov na referendumu in pomoč podjetja v obliki štiriletnega kreditiranja, omogočajo hitrejšo modernizacijo cestnega omrežja. Na ta način je bil dograjen odcep ceste na Starešinski vrh, kjer so krajani z lastnim delom in sredstvi gradnjo še pospešili. V načrtu je rekonstrukcija 17 km cestišča na področju krajevne skupnosti Črešnjevce. Gradnjo bodo predvidoma dokončali v mesecu maju letos. Od del na visokih gradnjah, ki jih opravlja Stanovanjsko komunalno podjetje, so končali gradnjo kulturnega doma. Poleg tega pa še vrsto individualnih gradenj v občini. Stanovanjsko podjetje stremi za nenehno širjenje svoje dejavnosti, kar odseva tudi v dvigu storilnosti in kvaliteti opravljenih storitev, kar je gotovo osnovni pogoj za razvoj in rast delovne organizacije.

NOVO! IZŠEL JE JUBILEJNI, 25.

SLOVENSKI KOLEDAR 78

- je občutno obsežnejši kot druga leta
- prinaša vrsto zanimivih sestavkov o Sloveniji
- veliko dokumentarnega gradiva o Slovencih po svetu
- prinaša izbrano sodobno leposlovje
- ilustriran je z več kot tristo barvnimi in črno-belimi slikami
- posebno pozornost posveča 200. obletnici prvega pristopa na Triglav

Cena je nespremenjena:

90.— dinarjev ali 5.— USA dolarjev

oziroma enakovrednost v drugih valutah

Naročite ga takoj, priporočite ga tudi svojim znancem in prijateljem!

Pišite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

CANKARJEVA 1/II, p. p. 169

61001 LJUBLJANA — SLOVENIJA

JUGOSLAVIJA

Časopisno založniško podjetje

KMEČKI GLAS

Ljubljana, p. p. 47/L

PRIPOROČAMO VAM IZVIRNE SLOVENSKE
KNJIGE, KI SO IZŠLE V KMEČKI KNJIŽNI
ZBIRKI:

Anica Zidar: STRASTI V GRAPI 75 din

Joži Munič-Petrič: VEČNI KROG 60 din

Miha Remec: SMRT V KURENTIJI 55 din

Ivan Sivec: KLIC DOMAČE ZEMLJE 42 din

Magda Stražišar: CIGANKA I—II 60 din

NAROČILNICA

Ime in priimek: _____

Kraj: _____

Pošta: _____

Naročam knjige: _____

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Podpis:

To naročilnico izpolnjeno pošijte na naslov ČZP KMEČKI
GLAS, Miklošičeva 4, 61000 Ljubljana.

SLOVIN

LJUBLJANA

VINOGRADNIŠTVO
LJUTOMER

PROIZVODNJA
ALKOHOLNIH IN
BREZALKOHOLNIH
PIJAČ,
KMETIJSTVO IN
PREDELAVA
TRGOVINA, IZVOZ
TER GOSTINSTVO

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

FEBRUAR
1978
LETNIK 25

RODNA GRUDA

2

SLOVENIJA

ŠKOFJA LOKA

prevozi potnikov, prevozi tovora po Jugoslaviji in Evropi, izdelki kmetijske mehanizacije, servisi težkih vozil, servisi osebnih vozil, lastni hoteli v Bohinju, na Pokljuki, v Kranju, Škofji Loki, Izoli in Strunjanu, žičnice na Voglu, Krvavcu, Starem vrhu in Pokljuki, turistične poslovalnice v Ljubljani, Škofji Loki, Kranju, Radovljici in na Bledu, organizacija izletov po vaših željah, prodaja vseh vrst letalskih vozovnic, obnova avtoplaščev VU BANDAG, mednarodna špedicija »EURO-ŠPED« Ljubljana.

EMO

TELEGRAM: EMO CELJE

TELEFON: 23-921

CELJE

TELEX: 0335-12

P. p. 79

Izdelujemo in dobavljamo: frite z dodatki za izdelavo emajlov, emajlirano, pocinkano, ALU in teflonizirano posodo, kopalne kadi, pomivalne omarice, sobne peči na trda goriva in plin, električne radiatorje, infra peči, kotle za centralno in etažno ogrevanje, trika in emoterm radiatorje, odpreske za kolesa, motorna vozila in rudarstvo, vse vrste orodij za serijsko proizvodnjo, opravljamo usluge emajliranja, pocinkanja in predelave pločevine.

ISTRA BENZ

KOPER

VOJKOVO NABREŽJE 10

Predmet poslovanja: prodaja naftnih derivatov na debelo in drobno, maziva in masti domače in tuje proizvodnje, prodaja avtomobilskih in nadomestnih delov, pranje in negovanje motornih vozil, plin za industrijsko in domačo uporabo.

Vsem rojakom v tujini želimo mnogo uspehov v življenju, ob obisku v domovini pa prijetno počutje.

**SLOVENSKE
ŽELEZARNE
ŽELEZARNA
RAVNE n. sol. o.
RAVNE
NA KOROŠKEM**

Izdelujemo: lita, kovana in valjana jekla. S kvaliteto in solidno proizvodnjo garantiramo dobro poslovno sodelovanje in se priporočamo.

ENGLISH SECTION

FROM THE EDITOR

Dear Readers,

This month we here in Slovenia are celebrating the Slovene cultural holiday, which is dedicated to the surveying of the cultural achievements of our nation, and in particular to the honouring of our greatest poet dr. France Prešeren. It was already during the era of European Romanticism that dr. France Prešeren (1800—1849) raised Slovene literature to world level, and we can safely say that after him our homeland has acquired no greater poet and thinker.

This important Slovene holiday should be a reminder to us all, and especially to the members of our younger generation, that culture and cultural activity have throughout our history occupied a very important place in the development of our nation. This will certainly be the case in the future too.

The memory of dr. France Prešeren is very much alive among our fellow-countrymen abroad, too. A considerable number of Slovene cultural societies have been named after him, and this month our fellow-countrymen in Sydney, Australia are even going to unveil a bust of him. The ceremony is to be combined with a grand cultural event and with the festive naming of the society after this great Slovene genius. Our heartiest congratulations!

Jože Prešeren

NEWS

PRESIDENT TITO IN FRANCE, PORTUGAL AND ALGERIA

In the middle of October the President of the SFRJ Josip Broz Tito paid official visits to France, Portugal and Algeria. During the visits he had talks with the leading politicians of these countries about mutual relations and current international questions.

During his stay in Paris, which lasted several days, in spite of his intensive programme of official talks President Tito found time for a meeting with the representatives of our workers temporarily employed in France. Among those taking part in this interesting meeting, which was held at the President's residence at the Marigny Palace, were, apart from the President's encourage, the representatives of numerous Yugoslav workers from all parts of France. Our fellow-countrymen congratulated President Tito on his two 1977 jubilees: his 85th birthday and the fortieth anniversary of his being elected head of the Communist Party of Yugoslavia. The greatest part of the talk with our fellow-countrymen was dedicated to memories of Pre-

sident Tito's stay in Paris. After this President Tito told our workers that Yugoslavia now has very good relations with France, and he acquainted them with details of his recent journey to the Soviet Union, the People's Democratic Republic of Korea and the People's Republic of China.

All those who took part in the reception certainly won't forget their meeting with President Tito in Paris.

VISIT OF MEMBERS OF THE AUSTRALIAN PARLIAMENT TO YUGOSLAVIA

In October the members of a delegation of both houses of the Australian Parliament, who were on an official visit to Yugoslavia, were received by Kiro Gligorov, the president of the Federal Assembly. During the talks with the representatives of the Federal Assembly the Australian parliamentarians stressed the fact that everywhere in Yugoslavia they had observed exceptional progress and the great pride Yugoslavs have in their achievements. Both sides expressed a desire for better mutual acquaintance and for further cooperation between the two countries.

SNPJ SLOVENE HERITAGE CENTER

More than a year has slipped by since the grand opening of the SNPJ Slovenian Heritage Center at Enon Valley, Pa. In its beginning, in September of 1976, we were fortunate in obtaining the valuable assistance of Dr. Boris Kuhar, Director of the Ethnographic Museum in Ljubljana. Through his expertise, guidance, and patience, displays were attractively arranged with care. We observed him closely and somehow managed to acquire a few skills of our own.

Another source of great help was Yugoslav Consul Stane Lenardič and his wife Milena who so willingly gave their time to help with the progress of the Center. Our Committee is very grateful to them for all their assistance.

Many precious photos, artifacts, books, Slovenian music sheets, and SNPJ Lodge Memorabilia have been donated by concerned persons throughout the United States. Attracting much attention is the exhibit containing a bronze bust of the noted Slovene-American writer Louis Adamič. The bust was commissioned by the Slovene Heritage Center through the efforts of John Fabec who met the renowned sculptor, Zdenko Kalin while on a visit to Slovenia in 1976. The Progressive Slovene Women of America had the bust and many valuable pictures, letters, and Adamič pins on display at their Commemorative symposium in Cleveland, Ohio. These articles were donated by Slovenska Izselska Matica of Ljubljana. All the above mentioned have now

RODNA GRUDA
Magazine
for Slovenes Abroad
Cankarjeva 1/II
61001 Ljubljana
Slovenia-Yugoslavia
Tel. 061/23 102

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Drago Seliger (Editor-in-chief), Jože Prešeren (responsible Editor) and Janez Kajzer
English translations: Milena Milojevič-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 7 and 8 are published together as a double issue.
Yearly subscription for overseas countries is 6.— U. S., Canadian or Australian dollars. Payment can be made direct to our Account, No. 50100-620-010-32002-575 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica — in a registered letter

John Fabec, member of the SNPJ Heritage Center Committee, beside the statue of Louis Adamič

become a permanent part of the Heritage Center at the Campsite. We wish to express our appreciation to "Matica" for their thoughtfulness and kindness which made the Adamič display so much more meaningful.

Another display attracting a lot of attention is that of the "Mali Kruhek" — a honey type pastry with its origin beginning in the ancient town of Škofja Loka. It was usually sold from house to house on special holidays and it came in various sizes and shapes and was highly delectable. When shaped into a heart, it was given to a young lady by an admirer as a sign of his love for her. Some of the other feature galleries contain exhibits on the painted front boards of beehives dating back to the 18th and 19th centuries, and mannequins dressed in Slovenian National Costumes.

The detail of the Slovene Heritage Center at Enon Valley, Pa.

The interest and generosity of our patrons has been overwhelming and has enabled us to continue to improve and develop the Slovenian Heritage Center. So much material has in fact been collected that our quarters have become too small to effectively display it. As a result, an expansion program is now under consideration by the Committee which could hopefully see completion by the Spring of 1978. Our guest book shows that hundreds have visited the Heritage Center. Visitors are registered from Florida, California, Illinois, New York, Pennsylvania, Ohio, Wisconsin, Indiana, Colorado, Michigan, New Jersey, Kansas, Maryland, Washington and places like Canada, Yugoslavia, Austria, Brazil and Venezuela.

The SNPJ Slovenian Heritage Center committee consisting of National President Frank Groser, John Fabec, Louis Serjak, Joe Cvetas, Albert Roginski, Mary Roginski, Doris Sadar, and Jennie Zaman is very proud of its accomplishments. Ethnicity and ones "roots" have become lively topics of conversation in the U. S. We are happy that this period in our history has finally arrived. Hopefully, our work will enable you to be proud and confident when you say "My background is Slovenian". We have much to be proud of.

Jennie Zaman

A SECOND DJERDAP

Our biggest hydro-electric power-station, Djerdap I, is soon to get a younger sister. For 80 kms downstream the Romanians have started construction work on the island of Mare, where the new hydro-electric power-station Djerdap II is to be built. Its first kwh are to be produced in 1983, if all goes according to plan. In contrast with the first Danube powerstation, this time all construction works are to be carried out by the Romanians.

The new, second Danube power-station will have an output of 432 MW, with 216 MW for each of the two countries. A total electricity output of 2,5 milliard kwh will be produced by the 16 generators. As a result of this new power-station the waterlevel of the artificial lake above the first power-station will be raised by one and a half meters. A third power-station, to be completed by the year 1990, is being planned.

BOOK FAIR IN BELGRADE

At the end of October the 22nd International Book Fair, at which approximately 100,000 books and publications were exhibited, was held in Belgrade. The books and publications have been published by 140 Yugoslav and about 2500 foreign publishing-houses from 45 countries of the world.

RELATIONS BETWEEN YUGOSLAVIA AND THE U.S.A.

The Federal Secretary for Foreign Trade, dr. Emil Ludviger recently stated at a meeting of the Federal Economic Chamber that a very large number of possibilities exist for the further development of trade and business cooperation between Yugoslavia and the United States of America. Last year trade between the two countries reached a value of 800 million dollars. The development of trade depends to a great extent on the good organization of the Yugoslav Economy.

FILIP WARASH ACQUITTED

The Head Secretary of the National Council of Koroško Slovenes, dr. Filip Warasch, who was accused of encouraging deliberate threatening of the peace by means of explosive, was found not guilty of the offence at the Salzburg Assizes. The chairman of the court said that the

statements of the principle witness were in no way able to convince the court.

THE INVESTMENTS OF "CRVENA ZASTAVA"

The "Crvena zastava" Institutes of Kragujevac are facing their biggest investment plan so far. By the year 1982 a total of 15 milliard dinars are to be invested in new production and technology; out of this sum 4 milliard dinars are to be invested in the production of a new private car — the "Zastava 102". By the year 1982 one more private car and two trade vehicles are to be put on the market by this factory.

With the "Zastava 102", "Crvena zastava" will be designing its own private car model unassisted for the first time.

CULTURAL COOPERATION WITH FRANCE

A short time ago the new three-year programme of cultural cooperation between Yugoslavia and France was confirmed. This programme offers greater possibilities for specialization, linguistic training, mutual study visits, etc. In Yugoslavia there is no important international cultural event at which French artists would not take part.

THE BATTLE OF DRAŽGOŠE — SLOVENIA'S BIGGEST FILM PROJECT

Preparations for the shooting of the film "The Battle of Dražgoše" have been underway in Ljubljana for the last ten months. The screenplay has been written by Ivan Ribič and France Štiglic on the basis of documentary preparatory work. The film is to be a television serial, and to consist of 7 one-hour transmissions. The film is to be shot by Jure Pervanje; shooting will start in August 1978 and is to be finished in six months. The outside scenes will be filmed in the vicinity of Škofja Loka, on Pokljuka and on Jelovica.

SLOVENIA FINALLY INCLUDED IN THE EUROPEAN "SKI-ATLAS 78—79"

The European atlas for skiers, "Ski-Atlas 1978—79" has been published, this year for the third time. This is a publication in which there are given quite detailed maps of the Alpine regions, and relief maps of individual ski-ing centres. There are plenty of sketches of cable-car and chair-lift systems, and photographs of towns and ski-fields. It is certainly a high-quality publication, with a preface written this year by the Federal President of West Germany, Herr Schell, and as a publication it is known not only in West Germany but over the whole of Western Europe. Several hundred copies of this atlas were sold in Yugoslavia last year, too. This year it costs 33 DM and will shortly be on sale here.

When we enquired last year as to why Slovenia hadn't been included in the Atlas we were told that the German publishers had in fact made an offer, for the acceptance of which some foreign currency would of course have been needed, but that there had been no response from our side since no agreement could be reached as to how much anyone should contribute.

This year, too, the German publisher has offered us space in the ski-ing atlas. This year, thanks to the action of the »Cankarjeva založba« publishing-house, we have succeeded in obtaining a place in the atlas. It was this enterprise which looked after the organization of cooperation and helped in persuading our tourist workers and hotel-keepers at our ski-ing centres in favour of this project.

Four pages of the Atlas are devoted to Yugoslavia; Slovenia in winter is presented as a whole, together with details of Kranjska gora, Bohinj and Bled.

The decision of the centres of Bled and Bohinj to make an appearance in the atlas was made with a awareness that this was a financial sacrifice not to be thrown away. In both of these centres it was the tourist societies which through their work and influence succeeded in carrying out this plan. There was a different situation in Kranjska gora, where apparently all were ready to make the necessary sacrifice except for "Gorenjska", which is thought to be the "promising bearer of integration processes in tourism, hotel-keeping and catering" in this part of Slovenia. Apparently they said that "they can't", because they have no available funds. For this reason the view of Kranjska gora in Winter in this atlas is somewhat incomplete. This does not demonstrate a positive attitude towards touristic propaganda and information in some of our hotel-keeping and catering enterprises.

Kranjska gora is probably not so unique in its facilities for tourists and not so without competitors that it can afford to belittle tourist propaganda and the informing of tourists about their centre and its facilities.

SOURCES OF SCIENTIFIC INFORMATION

There are a total of two and a half million book units and approximately 14,000 current serial publications at the 48 libraries which work within the departments of the various faculties of the University of Ljubljana. This is certainly a pretty large store of specialist scientific and technical literature, which, together with the books and other material stored in the 22 libraries of various institutes and of course in the National University Library and the Central Technical Library, which are not part of the University of Ljubljana, could, with more systematical, coordinated and modernized processing, serve as an excellent source of scientific and technical information for study and research work within the framework of the University and for library users outside it.

A draft plan of an automated system of university libraries has been drawn up by the Commission for Information Science, Librarianship and Documentation of the University of Ljubljana. The draft plan has been prepared by the Commission which is convinced that the reform of these libraries, which contain the most important store of scientific and technical material, will have a decisive influence on the organization of Slovene libraries in general.

It has been proposed that all 48 university libraries together with the National University Library and the Central Technical Library be combined into a computer-run bibliotechnical system within the framework of the University's Computer Centre, where the data core would be stored. Such a system would be based on three centres (for social science, biomedicine and the technical and natural sciences), which would make the necessary preparations for the transfer of data onto the computer.

NEW INTERNATIONAL RECOGNITION FOR "FESTIVAL LJUBLJANA"

At the General Council of the Association of European (Musical) Festivals, which was held on October 24th and 25th, 1977 in Bruges, "Festival Ljubljana" was elected a new member of a society which includes a total of only 35 international festivals, among which there are only world-known names such as Edinburgh, Athens, Bayreuth, Bergen, Holland Festival, Montreaux, Prague, Salzburg, Verona, etc.

The criteria for entry into this society are very demanding, and so this election is all the more important. It

Ljubljana — a view from the tower of Castle — photo: Janez Zrnec

means further international affirmation, as the Association sends information about the activities and annual programmes of its members to two million addresses around the world. Out of all the Yugoslav festivals only the Dubrovnik and Ljubljana Festivals are members of the Association. At the same time these two festivals have been running for the longest in our country.

This great recognition, which has been won by the working people who associate their labour in Festival Ljubljana, means that in the future they will have to justify the trust shown in them by international forums by maintaining and further improving the quality of events which are available to the visitors of the International Ljubljana Festival. This will only be possible if they receive a lot of help from society and in particular in the form of financial aid.

THE GALLUS OCTET IN THE USA AND CANADA

The Gallus Octet, under the artistic command of Milivoj Šurbek, will be making a tour of the USA and Canada from January 5th until the end of March 1978. Within the Columbia organization, the largest of its kind in the USA, they will hold a total of fiftyfive full evening concerts in the following states: New York, Newfoundland, New Brunswick, Ontario, Iowa, North and South Dakota, Montana, Idaho, Washington, Oregon, and California, where a total of 13 concerts will be held.

On this tour, which is the result of a successful audition, the Octet will present to American audiences mainly Slovene compositions and Yugoslav folk songs. In accordance with the particular wishes of the organizers the programme will be supplemented by works of famous composers such as Palestrina, Lasso, Schubert, Kodaly and Lobos.

This tour will be an important opportunity not only for the affirmation of Slovene singing and Yugoslav music in America, but will also bring great pleasure to many of our emigrants, as the concert journey of the Gallus Octet will be passing through regions where there are strong concentrations of them.

The scene of Cerknica — photo: Jure Krajc

As far as we know this is the biggest tour of any Slovene artistic ensemble abroad so far.

A REAL PEOPLE'S ARTIST — MAKSIM GASPARI

A richly illustrated monograph entitled "Maksim Gaspari" has been recently published by the "Mladinska knjiga" publishing-house of Ljubljana. The carefully weighed-up introductory study of the life and work of this much-loved artist has been contributed by dr. Stane Mikuž; along with him a considerable number of prominent cultural and scientific workers have played a part in the preparation of this book. The bibliography for the monograph has been written by dr. Mirko Juteršek and arranged by Slavko Pregl, the colour pictures are the work of Egon Kaše, and the monograph "Maksim Gaspari" has been designed by Aco Mavec.

The author of the book, dr. Stane Mikuž, has divided the book up into several chapters. "I viewed the monograph from the artistic-historical point of view and have therefore made such a selection. I have published the best works of this painter, starting with his life at Vienna and then following him through the twenties all the way up to the present. As a master he did not keep any particular evidence of where his pictures went to and who are their present owners, so it was very hard to collect them together. In spite of this a very large number of people who possessed these pictures have come forward and made contact with us. This is one more proof that Maksim Gaspari really grew from the people and has become a real people's artist", stressed dr. Stane Mikuž at a recently held press conference. "I have tried to make the text as comprehensible as possible; I wanted it to find its reflection in the pictures or, the other way round, that the pictures should be reflected in the text"!

The value of Gaspari's work was for a long time not as high as it is in reality, says the author of the book. The monograph has been published in an edition of 10,000 copies and it costs 285 dinars.

The village Žabnica near Kranj —
photo: Ančka Tomšič

THIRTIETH ANNIVERSARY OF THE ASSOCIATION OF "SVOBODA" CULTURAL ORGANIZATIONS

In the autumn of 1977 it was thirty years ago that the organization which still today as the Association of Cultural Organizations of Slovenia unites and orientates cultural movements and cultural activities was established on the occasion of the first congress of "Ljudska prosveta" (the popular organization for culture). There's no need to stress what this jubilee means. It is something to be celebrated by all of us, as from day to day we can see that culture is really becoming a part of our social development.

All cultural organizations, societies, and groups, and all who think that the thirtieth anniversary of the Association of "Svoboda" Cultural Organizations is their jubilee and holiday, too, should join in with the celebrations.

Many varied events have been prepared, presenting the activities of the Association of Cultural Organizations in all fields of cultural creativity.

"WATER FOR WOMEN" FROM VRUJCI

There have been many tourists this year in the villages of Serbia, so that it is possible to talk about the important role of farm tourism in this republic. While many visitors come to the mountains and travel along the rivers, a small village not far from Miomica-near-Valjevo has attracted tourists with the special health-giving properties of its waters. It is the village of Vrujci.

It was some years ago that the papers first wrote about the health-giving properties of the waters at Vrujci, which particularly help women who cannot become pregnant. Bathing in these waters is said by those who've been there to get rid of various hormone troubles in the organism and to cure infertility in women.

This year, too, several married couples have come to Vrujci exclusively for this reason. Some have already been there before. As some visitors have said, after five years or more of bathing in this water women can become pregnant.

The village Črmošnjice, along the road
Črnomelj—Dolenjske Toplice — photo: Ančka Tomšič

It looks as though the reputation of the Vrujci has got around more through people talking than by propaganda. In fact Vrujci with its natural beauty and picturesque-ness is an attractive place for visitors who come there not only for a cure. A new asphalted road via Miomica, 20 kms from Valjevo, runs to this small health-resort.

PROSPECTS FOR ROGAŠKA SLATINA

The Economy is inclined to unhalting growth and it is only some critical situations and damage to the environment which have over the last few years demonstrated the need for limiting when "platform" (limiting) values are reached. In the end it turned out that such limiting can be economically strongly justified and is sometimes very necessary.

For an example we shall have a look at Rogaška Slatina. This is an internationally known health-resort, where the mineral waters, other medicinal steps, the climate and the environment, return health to huge numbers of people, as is witnessed by the 300,000 overnight stays registered by the tourist workers there so far this year. However health tourism is reaching the limits of its capacities. Just one more hotel is being planned to be added to the existing fifteen. With it overnight accommodation for 250 people will be provided in addition to the present capacity of 1200. Some people say that with the construction of this hotel the capacities of the health-resort will be fully utilized and that there is no sense in pushing on any further.

However, there are people in Rogaška Slatina who are of a different opinion. They would like to develop other forms of tourism apart from that of a health-resort. Preventive medical check-ups, for which there is considerable interest, have been introduced. With these guests and others who are not so ill, the number of visitors who would like something more than comfortable accommodation, health and peace has been increasing. From time to time proposals are made, such as: how about building a night-club or a casino, such as many other towns already have.

Here is where the question of limitation comes in. To preserve Rogaška Slatina's character and the atmosphere of a spa, as it is linked with the idea of this place over

the last 300 years, does not seem to be conservative, but is even a good thing in the long run if we realize that more general touristic attractions are available in many other places and are being further developed there, but that no one else has such waters, with their healing effects, such as Rogaška Slatina has. There are no other springs in Europe with such a high content of Magnesium and there are not many mineral waters with such a low content of cooking salt.

Thus limitation in Rogaška Slatina does not mean maintaining the present level of achievement, but the making of efforts for further development along the already marked-out road. The mineral water capacities give promise of an expansion of the reservoir of this water, as well as of new and ever newer healing properties, which research work presently being carried out keeps on discovering. They give promise to patients of new possibilities, which are from the other point of view possibilities for the development of the town and the standard of living of its inhabitants.

Of course such a method of management cannot be promoted without difficulties. People have other interests, and there are some particular difficulties, too. Pollution from Celje and Štore with its grey and suffocating fingers of smog already reaches as far as Rogaška Slatina. The reservoir, which is to be built nearby along the Sotla river, could endanger the climate of Rogaška Slatina, but for tourism and recreation it represents a new possibility. The battle for the morning appearance of Rogaška Slatina certainly hasn't been won yet, but plans are going on well.

The case of Rogaška Slatina is not a unique one. On our coastline our planners have put an end to over-conflicting tendencies, which would exclude one another. The result has been: north of Isola shipping and industry, south of Isola tourism. This is again a limit which does not mean only limitation, but in the next phase further sensible growth and development.

THE ECSC CONFERENCE IN BELGRADE

In Belgrade the Conference on Security and Cooperation in Europe began its work on October 4th. The participants are delegates from the 35 countries which have signed the Helsinki Resolution. The first few weeks of sessions have shown, according to the commentators, some unity of interests, although the deep splits in Europe have also been clearly felt. At any rate two points have become obvious: firstly, in Helsinki a most urgently needed process, which is the only means for the reaching of a détente in Europe, and which demands greater preparedness for co-operation, has begun and, secondly, Europe cannot exist as a solitary island of peace amidst the turbulent world. There has been no speaker who wouldn't approve of "a constructive dialogue" and who wouldn't have pointed out how sincerely his country is dedicated to the articles of the Helsinki Resolution and how strongly it feels about security and cooperation in Europe . . . Undoubtedly a lot has been achieved since the day when the prime ministers and heads of state signed the Resolution in Helsinki. Achievements such as the Osim Agreement were not pointed out only by the Italian and the Yugoslav representatives as a good example, due acknowledgement was given also to the agreements reaching beyond the borders of the blocs and to everything else which has been considered as progress in European cooperation. However, the general assessment of the present situation has proved that during the two years following the Helsinki Resolution not all conclusions reached there have been materialized and that a large part of the document has, in fact, remained on paper.

YUGOSLAVIA — AN OPEN COUNTRY

Yugoslavia is a country open for the free flow of people and information, pointed out Ilija Uzelac, a member of the Yugoslav delegation to the European Conference on Security and Cooperation in Belgrade.

Here are some data confirming his statement: twelve million copies of newspapers, magazines and other publications from twelve European countries and the United States are imported to our country annually. Foreign correspondents in Yugoslavia have considerably better working conditions than our correspondents in some of the countries taking part in the Conference. There are sixty-four newspapers and fifty-four magazines published in the languages of the nationalities living in our country. Unfortunately, this right is often infringed upon and, in some countries, entirely denied to the Yugoslav ethnical communities living there.

MEETING PLACE OF NAIVE ARTISTS

This year's Fourth Salon of Naive Art in the small town of Trebnje (Slovenia) was inaugurated on July 2, 1977, by Stane Dolanc, Secretary of the Presidency Executive of the Central Committee of the League of Communists of Yugoslavia, under whose patronage the Tenth Meeting of Naive Painters and Sculptors is being held.

Forty artists from Yugoslavia, Algeria and Brazil have taken part in this meeting while sixty-three artists, participants in the Fourth Salon of Yugoslav Naive Art, exhibited their work in the newly arranged two-level gallery.

When a naive artist from the environs of Trebnje decided to exhibit his work in a classroom of the local elementary school nine years ago, and this display met with an unexpectedly keen interest among the local citizens and villagers from the neighbourhood, no one dreamed that a meeting of nine naive painters from Slovenia and Croatia would be organised the very same year (1968) for Yugoslav guests and visitors to this small Slovenian town.

Although the artists were not personally acquainted with each other, some had not even heard of one other, the meeting was a huge success, having provided an ideal opportunity for a spontaneous exchange of views and experience, for discussing the problems of creative work, for friendly stimulating conversations with people in a very hospitable part of Slovenia.

The meeting lasted ten days, during which time a fascinated audience consisting of art lovers and other visitors watched the artists at work on glass, canvas or wood. The artists were so delighted with the hospitality and warm reception extended them that each donated a painting to the organisers. This is how the nucleus of the Trebnje Gallery of Naive Art came into being.

The group of enthusiasts rallied round the Trebnje Gallery assumed responsibility for the organisation of annual meetings of naive artists of Slovenia. The group was joined by naive artists from other Yugoslav republics and provinces during the following years and foreign artists soon followed suit.

The subjects of the paintings and sculptures, inspired by everyday life and depicted in simple and straightforward fashion, exert a powerful appeal on a very broad public. Because of the evergrowing interest in naive art, at the

time of the Meeting Trebnje and its Salon become the venue of an important artistic event.

As a cultural, not a commercial event, the Meeting is an expression of the genuine need of naive artists to establish organised contact between themselves and the public.

About 90 painters and sculptors from Yugoslavia and abroad have taken part in these meetings to date. The Gallery of Naive Painters and Sculptors in Trebnje, which has accumulated a collection of 242 paintings and sculptures, is an impressive result of these nine-year activities. Many artists have exhibited in Trebnje on several occasions, and every one of them has donated a work or two to the Gallery. Together with the gifts made by other artists who have still not taken part in the Meeting, a fine collection has been created. This is currently on display in the Gallery, the adjoining park and some other institutions. This small town in Slovenia has now acquired one of the richest and most attractive collections of Yugoslav naive art. The gallery has recently received many offers to exhibit its collection in various art institutions at home and abroad.

Both collective and one-man shows of naive artists and sculptors are organised in the gallery. Apart from this, a large number of exhibitions have been organised in various parts of Yugoslavia and abroad, while the gallery has been visited by many eminent foreign guests. Discussions on various aspects of culture and art are organised during the Meeting with the participation of naive artists, art reviewers and citizens of Trebnje and its environs.

From "Review"

PÁGINA EN ESPAÑOL

Queridos lectores!

En toda Eslovenia festejamos en este mes un festejo cultural esloveno que está dedicado a todos los éxitos y eventos culturales alcanzados por nuestro pueblo. Como balance de todo lo hecho hasta ahora es el homenaje a nuestro más grande poeta: Dr. France Prešeren. El Dr. France Prešeren — 1800—1849 — elevó la literatura eslovena al grado internacional, mejor dicho a la altura mundial ya en la época del romanticismo. Podemos asegurar entonces que nuestra patria todavía hasta hoy día no ha tenido poeta y pensador más grande que él.

Esta conmemoración especial significa para todos nosotros, en especial para nuestras jóvenes generaciones, un llamado de atención y recuerdo al mismo tiempo sobre la importancia que tiene y han tenido la cultura y todas sus manifestaciones en toda nuestra historia, en especial el papel que juega en el desarrollo nacional. Antes o después queda así también simbolizada para el futuro. El recuerdo que tenemos del Dr. F. Prešeren vive aún entre nuestros compatriotas que están diseminados por todo el mundo. Muchos clubes e instituciones culturales en el extranjero llevan su nombre! Nuestros emigrantes en Australia descubrirán en la ciudad de Sydney un busto del poeta esloveno en el mes en curso. Procurarán así en forma solemne unir al mismo tiempo la inauguración del busto con un gran festival cultural y artístico en el cual tendrá lugar la ceremonia principal del acto, es decir la denominación del club con el nombre del genial poeta esloveno. Nuestras sinceras felicitaciones!

Jože Prešeren

SOBRE EL RÍO MURA NO HAY MÁS MOLINOS FLOTANTES

Teniendo en cuenta los escritos y documentos del Archivo de Historia vemos que los molinos de río ya existían durante la edad media. En especial los molinos flotantes del río Mura ya existían en los tiempos que este río corría por la llanura de Mura. Además de los molinos de río extían al mismo tiempo los molinos de arroyo. Testigo de ello son los escritos y datos que se encuentran guardados en los archivos históricos y en los museos sobre la molienda que existen en Murska Sobota, en la localidad de Radgona en Austria como así en Gradec y en Hungría. Según los archivos y datos que también podemos recoger del pueblo y de las narraciones orales mismas, sabemos que en el año 1910 había muchos molinos sobre el río Mura. En las riberas de los ríos Bistrica y Razkrižje flotaban sobre el agua veintidós casitas molineras con sus respectivos molinos de río. De la mencionada fuente informativa también sabemos que estos molinos iban año tras año desapareciendo. El último de los molinos flotantes dejó de funcionar hace apenas dos años atrás en la ribera del Mura, cerca de la localidad Kot en Prekmurje. Hoy día ya no hay más molinos flotantes en las riberas del río Mura. Hasta hace poco los molinos flotantes del Mura eran los últimos molinos de río en Eslovenia. El único molinero que aprovecha las aguas del río Mura para hacer funcionar sus moliendas es el campesino Babič de Veržej. El molino de Babič funciona con el sistema de rueda molinera sobre agua y tiene la casa de molienda en la ribera. Un molino

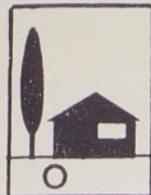
parecido a éste también lo tratará de poner en funcionamiento en la ribera del Mura un apasionado molinero y viejo conocido del lugar, el campesino Smodiš de Mote en Mura, cerca del pueblo Mota.

En los archivos mencionados también leemos que los principios de la molienda a agua vienen justamente de la localidad del alto brazo del Mura y que los molinos flotantes también se los vio en el pueblo de Špilje (localidad eslovena en Austria) y Radgona. A lo largo del Mura también en Gornja Radgona (ya nuestro país) había esta clase de molinos. Y desde allí hasta Martina en Croacia se extendían en una sola hilera los molinos flotantes.

También en base a los datos que tenemos gracias al folklore y versiones de boca en boca de nuestros antecesores podemos afirmar que desde Podturn hasta Gornja Bistrica, son 30 km. de distancia hacia arriba por el río Mura, navegaba un molino flotante durante seis días y medio para recorrer esa distancia. Y lo interesante del caso es que lo transportaban 28 personas tirando de largas cuerdas desde la ribera del río!

Los molinos de río ya los conocían en Yugoslavia los serbios y croatas, según afirman los etnólogos los eslovenos en aquellos remotos tiempos no los conocían. Mientras que en la etnología de los pueblos vecinos vemos que los molinos eran bien aprovechados. La descripción de estos no es sin importancia para nosotros que hace poco todavía los usábamos. Además los tenemos en las publicaciones de historia popular como un símbolo de cultura. Tenemos la intención de hacerlos conocer para entender así mejor las características etnológicas de las moliendas, arquitectura, artesanía, trajes típicos, fiestas campesinas, vendimia, costumbres, comidas, cultura popular y otras. En cuanto a la construcción de estas casitas molineras son aceptadas como verdaderas casas flotantes, casas de artesanos en miniatura, las cuales pueden trasladarse de un a molienda a otra, según las condiciones de la corriente de agua. Cada molinero es además un artesano carpintero. Es decir que los molineros se construían solos todo el molino a excepción de los tornillos y ruedas. Todavía hoy día tienen en sus molinos la mesa de trabajo. Tiempo atrás la ropa del molinero era la misma que la del campesino común. El traje de fiesta lo diferenciaba del que usaba el campesino del pueblo. Las fiestas y costumbres son las mismas o parecidas a las de Pomurje. La comida del molinero es específica y simple. Cada molinero es además pescador. Podían pescar hasta donde llegase el tono de una campanilla. La obtención de aceite es mucho más práctica y es de mejor calidad que el obtenido en los molinos de arroyo. La ornamentación más vista es la de formas geométricas. El color preferido es el rojo, combinado con el azul y el verde. Las experiencias nos muestran que los molinos flotantes de río no pueden conservarse en las aguas calmas. Pueden sólo conservarse como museos flotantes incorporados en el museo natural regional. El molino flotante del Mura debe conservarse así como es, es decir en su ambiente natural, funcionando, es decir con vida. En los folletos turísticos apenas aparecen los molinos. Tendrían que puntualizarse más este monumento histórico dentro de las cartas postales, etc. También sería interesante que en las aguas del Mura existiera un lugar para un molino flotante que al mismo tiempo fuera un museo histórico, regional, etnográfico, turístico y con algunas otras características de Pomurje.

También habría que proponer que reviviesen algunos de los molinos flotantes de río. En ellos se molerían granos de trigo para harina, aparte se elaborarían materias primas con granos de cebada, mijo, alpiste, etc. Además se elaborarían aceites de semilla de zapallo, girasol, etc. Es decir hacer revivir como era un tiempo atrás las costumbres de los molinos flotantes de río.

STANOVANJSKO
KOMUNALNO
PODJETJE

GORNJA RADGONA

Delo Stanovanjskega komunalnega podjetja je poleg svoje osnovne dejavnosti močno usmerjeno tudi v gradbeništvo. Podjetje se s svojim delom močno vključuje v rekonstrukcijo cest v občini. Odločitev občanov na referendumu in pomoč podjetja v obliki štiriletnega kreditiranja, omogočajo hitrejšo modernizacijo cestnega omrežja. Na ta način je bil dograjen odcep ceste na Starešinski vrh, kjer so krajani z lastnim delom in sredstvi gradnjo še pospešili. V načrtu je rekonstrukcija 17 km cestišča na področju krajevne skupnosti Črešnjevce. Gradnjo bodo predvidoma dokončali v mesecu maju letos. Od del na visokih gradnjah, ki jih opravlja Stanovanjsko komunalno podjetje, so končali gradnjo kulturnega doma. Poleg tega pa še vrsto individualnih gradenj v občini. Stanovanjsko podjetje stremi za nenehno širjenje svoje dejavnosti, kar odseva tudi v dvigu storilnosti in kvaliteti opravljenih storitev, kar je gotovo osnovni pogoj za razvoj in rast delovne organizacije.

NOVO! IZŠEL JE JUBILEJNI, 25.

SLOVENSKI KOLEDAR 78

- je občutno obsežnejši kot druga leta
- prinaša vrsto zanimivih sestavkov o Sloveniji
- veliko dokumentarnega gradiva o Slovencih po svetu
- prinaša izbrano sodobno leposlovje
- ilustriran je z več kot tristo barvnimi in črno-belimi slikami
- posebno pozornost posveča 200. obletnici prvega pristopa na Triglav

Cena je nespremenjena:

90.— dinarjev ali 5.— USA dolarjev

oziroma enakovrednost v drugih valutih

Naročite ga takoj, priporočite ga tudi svojim znancem in prijateljem!

Pišite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

CANKARJEVA 1/II, p. p. 169

61001 LJUBLJANA — SLOVENIJA

JUGOSLAVIJA

Časopisno založniško podjetje

KMEČKI GLAS

Ljubljana, p. p. 47/L

PRIPOROČAMO VAM IZVIRNE SLOVENSKE
KNJIGE, KI SO IZŠLE V KMEČKI KNJIŽNI
ZBIRKI:

Anica Zidar: STRASTI V GRAPI 75 din

Joži Munih-Petrič: VEČNI KROG 60 din

Miha Remec: SMRT V KURENTIJI 55 din

Ivan Sivec: KLIC DOMAČE ZEMLJE 42 din

Magda Stražišar: CIGANKA I—II 60 din

NAROČILNICA

Ime in priimek: _____

Kraj: _____

Pošta: _____

Naročam knjige: _____

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Podpis:

To naročilnico izpolnjeno pošijte na naslov ČZP KMEČKI
GLAS, Miklošičeva 4, 61000 Ljubljana.

SLOVIN

LJUBLJANA

VINOGRADNIŠTVO
LJUTOMER

PROIZVODNJA
ALKOHOLNIH IN
BREZALKOHOLNIH
PIJAČ,
KMETIJSTVO IN
PREDELAVA
TRGOVINA, IZVOZ
TER GOSTINSTVO

